

526.

LUDOVIKAI AS LEVENTE

A m. Kirhonvéd Ludovika Akadémia
LEVENTE, KÖRÉNEK
Folyóirata

Deák öreg 1857.

34

LUDOVIKÁS LEVENTE

A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia Levente-körének folyóirata

Budapest, 1925. június

IV. évf.

1. szám

Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe s fiadnak
Hagyd örökül ha kihúnysz: A haza minden előtt.

(Kölcsey.)

BÚCSÚZÓRA

Írta: DOMBÓVÁRI VITÉZ RÉVY KÁLMÁN tábornok

Akadémikusok!

Kedves fiatal Barátaim!

pillanatban, mikor e sorokat olvassátok, már nem vagyok parancsnokotok.

Hat éven át minden gondolatom e magasztos hivatás szolgálatában állott; hat évig volt szívem minden dobbanása összeforrv az akadémia lüktető életével; hat éven át éreztem e magasztos hivatással járó felelősség teljes súlyát; minden gond és minden öröm Tőletek áradt felém; hallottátok szavam és láttátok tettem; — mit szóljak most, az utolsó pillanatban Hozzátok?

Gondolataim egymást kergetik; vajjon megértettetek-e; felismertétek-e annak a hivatásnak a magasztosságát, melyre készültök; vajjon látjátok-e világosan azt az *irányt*, melyet Nektek mutatni akartam?

Gyötör a gondolat: van-e olyan *eredménye* a munkámnak, amit emberi számítás szerint elérnem lehetett? . . .

Eredmény?! De voltaképpen mi is az?

Elöttem vonul el az öt felavatott évfolyam minden egyes alakja; csupa üde, lelkes fiatal hadnagy, új egyenruhában, eskühöz készen; arcukon boldogság, ajkukon megelégedettség; céljukat elérték; boldogan mondják az eskü szent szavát s az Anyaintézet szabadon bocsátja őket a szélrózsa minden irányába.

A kezem alatt lettek majdnem gyermekből emberré; katonai analfabétából képzett katonává, tisztté; láttam őket napról-napra fejlődni, mígnem elérték hivatásuk lépcsőfokát.

Ez volt az eredmény?

Nem! Ez még nem eredmény; az lehet *nekik*, akik a hivatás ösvényéhez jutottak, de nekem még nem; mert az én munkám eredménye csak akkor fog kibontakozni, ha az *élet* reájuk nehezedik; csak abban fog az eredmény mutatkozni, hogy mennyire állják meg helyüket a hivatás mezején és az élet küzdelmében; csak évek múlva — azoknak a szerencsétleneknek a számából, akik elbuktak — fogom látni, vajjon munkámnak milyen volt az eredménye.

Úgy érzem tehát, hogy az én érzelem- és gondolatkörömből nem estek ki akkor, amikor útra bocsátottam őket. Kísérőjük, lelkitársuk vagyok hivatásuk első éveiben, érzem velük a kapcsolatot, mert érzem a felelősséget s tudom, hogy minden lélek elvesztése az Akadémiára s avval együtt annak irányítójára száll vissza.

Az, amit az Akadémia Nektek annyi igaz gonddal és szeretettel ad, csak *alap*, amire jól vagy rosszul lehet építeni. Csak akkor fogtok jól építeni, ha nem a mindennapi élet útvesztőjében tévelyegtek; nem a napi befolyások kellemes vagy kellemetlen jelenségei által engeditek magatokat vezetetni; ha nem kicsinyes, önző, egyéni célok után szaladtok; ha nem tekintitek az életet öncélnak s nem éltek abban a képzelgésben, hogy körülöttetek mindennek ahhoz kell alkalmazkodnia.

Az élet csak akkor szép, csak akkor nemes és akkor hasznos, ha *messze kitűzött eszményi cél* irányában halad.

S ha most ezt az eszményi célt kell Nektek megmutatnom, akkor bárhogy forgatom is gondolataimat, bármerre tekintek is, csak egyet találok, ami hatalmas, összefoglaló erejével mindezek irányítására egyedül alkalmas; ez a cél: *a Haza boldogulása*.

Látjátok-e a szégyent és gyalázatot, mely Hazánkat érte? Látjátok-e az ország csonkaságát a maga rideg valóságában? Érzitek-e, hogy ennek átka a mai nemzedékre száll vissza? Látjátok-e, hogy az erkölcs értékelése mérhetetlenül süllyedt, s tudjátok-e, hogy az ország önérzetes és büszke népe koldusbotra jutott, mert elvesztette az erkölcsi meggyőződés egyensúlyát; tudjátok-e, hogy e romokon alattomosan ölő férgek támadtak, melyeknek nem célja az egyensúly helyreállítása, mert az ország sinylődő, csonka testén élőködnek, a hazaszeretet összefoglaló ereje és eszményi célja nélkül.

S lehet-e csodálni, ha ilyen körülmények között úgy jár az ember, mint Cato, akiben oly nagy volt a hazája iránti féltő szeretet, hogy minden, teljesen különböző tárgyú beszédét is avval végezte: „*Ceterum censeo, Carthagem esse delendam!*” — „*Egyébként javaslom, hogy Karthágót le kell rombolni!*” — Így mondom én is Nektek újra és újra azt, amit számtalanszor hallottatok tőlem és máshonnan: „*Magyarországot fel kell támasztani!*”

Ez az a messzemenő cél, melynek szolgálatába minden erőtöket be kell állítani; tűrni, szenvedni, dolgozni, élni, meghalni, — mindent csak a Hazáért!

Cato megérte, hogy Karthágó megdőlt, mert Rómának hozzá hasonló fanatikus fiai voltak, mert az ő erkölcsüket magasabbra tartották a másénál, mert hittek ügyük diadalában.

Nem avval dolgoztok a Hazáért, ha mindennap ezerszer veszitek ajkaitokra nevét; nem szalmalánggal és nem hejehujázással, hanem avval a törhetetlen akarattal, hogy minden *kötelességet lelkiismeretesen elvégeztetek*, bárhova állítsanak is, mindig *makulátlan becsületességre* törekesztetek, bármily helyzetbe kerültök is és *hivek maradtok a Hazához* akkor is, amikor az áldozattal jár és veszélyeket rejt magában.

Sohase engedjétek abból az *erkölcsi meggyőződésből*, melyet az Akadémia falain belül szívtatok magatokba. Ez az az alap, melyen tovább kell építenetek. S ha ez *akarattal* párosul, nem lesz félrecsúszás és nincsen lejtő, haladhattok egyenesen és felemelt fővel a magasztos cél, a Haza boldogulása felé. Ezen az úton elesni dicsőség, róla letérni gyalázat!

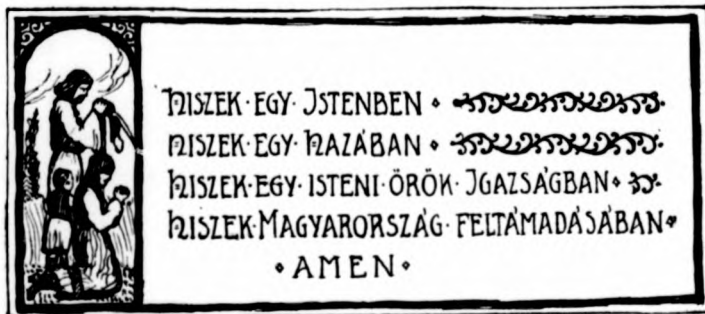
Ezt adom én Nektek — ha még annyiszor is hallottátok tőlem — búcsúzóra, mert jobbat, igazabbat, szebbet és fontosabbat nem tudok sohasem mondani.

S mielőtt ráléptek az élet reményekkel, eszményekkel és küzdelemmel teli útjára, emlékezzetek a mi nagy, puritánlelkű költőnk gyönyörű szavaira:

„Előttem a küzdés, előttem a pálya,
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
Tudod-e az erő micsoda? — Akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.“

Úgy legyen! Isten Veletek, kedves fiatal Barátaim; legyen becsületes törekvésteken az Ég minden áldása s kísérjen Benneteket a Magyarok Istenének oltalma! Legyetek erősek, becsületesek és kötelességtudók, ez lesz az *én eredményem* — és a jutalmam is.

Viszontlátásra a tettek mezején!

A 41. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY HARCAI A KÁRPÁTOKBAN

A HADOSZTÁLY HŐSEI EMLÉKÉNEK SZENTELVE AKKORI PARANCSNOKUK,

SCHAY GUSZTÁV

NY. GYALOGSÁGI TÁBORNOKTÓL¹

Újból hősök felmagasztalása? Hősök dicsőítése? — Igen, határozottan az! De nem a háborút akarjuk dicsőíteni. Szabadulni akarunk az általános tespedés sivár levegőjétől, felemelkedni azok magaslatára, kik eszméért, — legyenek azok hazaszeretet vagy kötelesség —, még áldozni tudtak; készek voltak életüket is odaadni, hogy eszméik légkörében élhessenek. A világháborúban ilyen fellendülést magam is átéltem s hadosztályomnál gazdag kifejlődésben megvalósulva találtam.

Tíz éve annak, hogy a 41. honvédhadosztály összefogva más hadosztályok bajtársaival, nekifeszült az orosz áradatnak s meggátolta belörését a magyar Alföldre. Tíz év hosszú idő. Súlyos viharok vonultak el e közben fejünk felett; vészes események egész sorozata követte egymást, elmosva a régebbi vonásait az emlékezet tábláján. De örökre bevésődtek emlékembe derék honvédeim dicső tettei. Most is egész életteljeségükben lelki szemeim előtt állnak markos alakjaik; látom őket a hazaszeretet tüzétől hevítve támadásra előrerohanni, látom őket ismét a mélyen gyökerezett kötelességtudás csendes, tántoríthatatlan elhatározottságával a védelem idegbontó izgalmait, téli harcok súlyos nélkülözéseit és megpróbáltatásait türelmesen elviselni. Büszke örömmel vallhattam magam parancsnokuknak.

Kövessük a hadosztályt sikerekben, de megpróbáltatásokban is gazdag útján.

*

1915 február közepén — szürke, esős napokon — a 41. honvédhadosztály (20. nagykanizsai, 31. veszprémi, 12. szatmári és 32. dési gyalogezredek, a szabadkai 4-es huszárok, tüzérség Dunántúlról) vasúton az alsó Dunajectől, Rutkán át, Felsőmagyarország hegyein keresztül kelet felé robogott. A Tátra ismerős csúcsai barátságosan köszöntöttek: Hová siettek? Nem tudtuk! Kassán ér a parancs: Homonnára! Tehát közvetlen hazánkat fogjuk megvédeni, segíteni fogunk bajtársainknak visszaverni a már fenyegető közelbe előrenyomult oroszokat.

Homonnán megtudtuk, hogy a gyülekező

¹ A vázlatokat Lendvay Károly altanácsnok, a Ludovika Akadémia tereptan-tanára rajzolta.

2. hadsereg kötelékébe lépünk. A hadsereg feladata: A 3. hadseregnek az orosz túlerő elől lassan hátráló részeivel egyesülni, az ellenséget

megállítani s azután Przemysre előtörve a várat felmenteni. Hadosztályunk a balszárnyon, Csnától nyugatra találja beosztását. Tehát még háromnapos menetelés a Ciroka-völgyén keresztül a Kárpátok gerincén át annak lengyel oldalára. A csapatok a Nagypolányon át vezető országút két oldalán menetelnek; magán az úttesten beláthatatlan, szüntelen ellenmenetben előreiparkodó kocsisorok. A nehéz szekerek kinosan vergődnek a mélyen kivájt kerécsapásokban, az utolsó napok esőjétől felázott úttesten; megakadnak az esővízzel telt félméteres kátyukban; tengely, kerék törik. A kocsisok vadul szitkozódva ostorozzák lovaikat, a szegény párok utolsó erejüket megfeszítve, halomra kidülnek a hám-ból. Itt-ott egy népfelkelő munkásosztály az út legérezhetőbb hiányain segíteni iparkodik, de hasztalan; hiányzik a szakavatott vezetés; parancsnokaiknak, — a legkülönbözőbb polgári foglalkozásokból kikerült népfelkelő hadnagyoknak — az útépítés mestersége ismeretlen tudomány. És ez az út az egyetlen egyenetelt összeköttetés előre, a Kárpátok gerincén át; rajta bonyolódik majd le a hadsereg (három hadtest) egész utánpótlása! Szomorú kilátások a jövőre! Milyen lesz a közeli napok ellátása?!

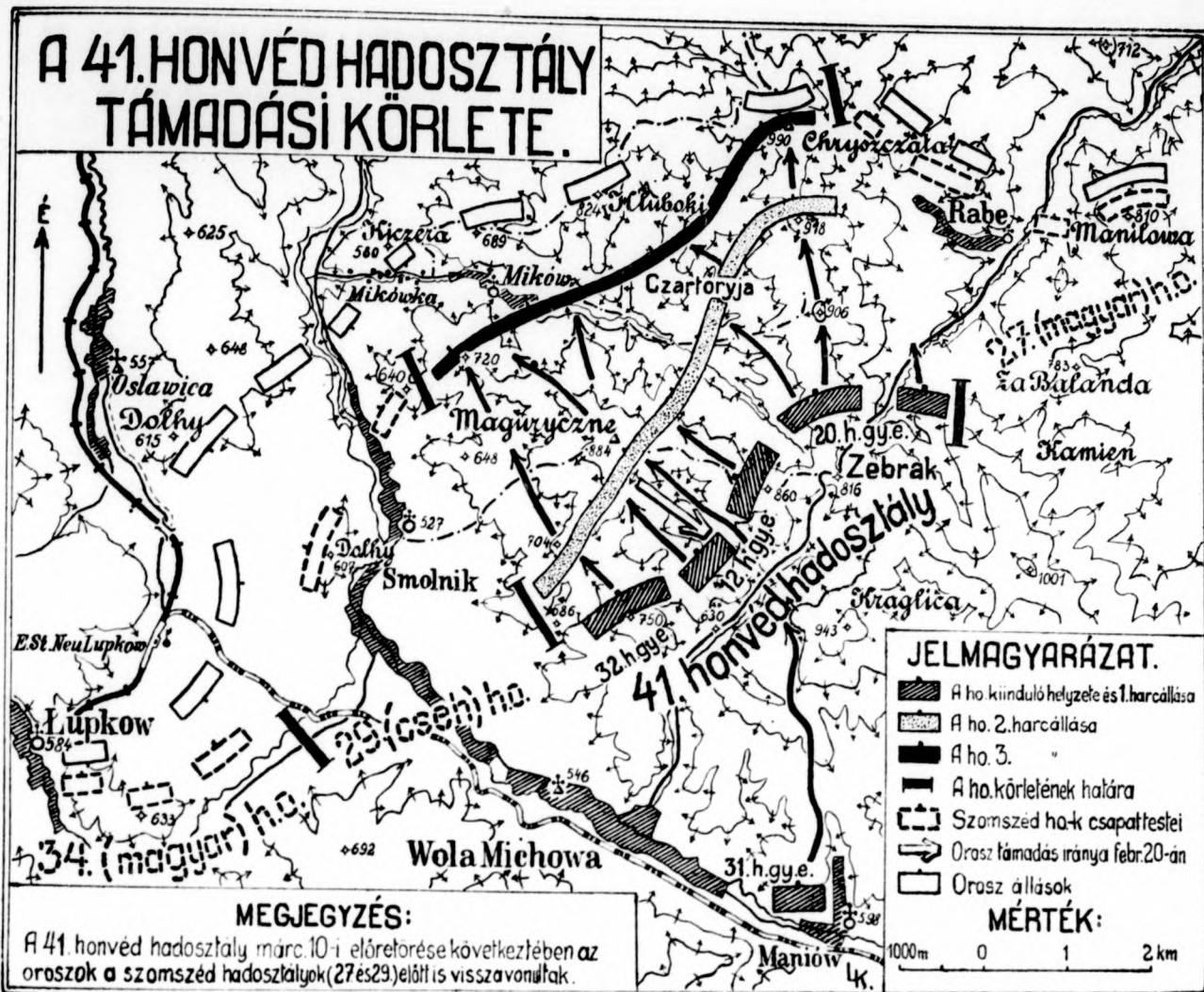
*

Az utolsó napokban az idő hidegre fordult; napfény esővel, hóval váltakozott. Átázva és fázva a hadosztály február 19-én későn este elfoglalta állásait a harc vonalban. Wola Micho-

Téli hangulat Pozsonyban.
Olajfestmény. Falib Endre IV. évf. akadémikustól.

A 41. HONVÉD HADOSZTÁLY TÁMADÁSI KÖRLETE.

wától északra, a Zebra-nyereg mindkét oldalán, erdővel sűrűn borított, erősen tagolt, 1000 méter magasságig emelkedő hegyvidéken; a körletben kevés út, semmi hajlék, úgyhogy az egész hadosztály szabadban kénytelen tanyázni. A felváltott cseh osztagok elvonulnak; örömmel távoznak a zord, barátságtalan helyről. A honvédek úgyahogy berendezkednek éjszakára a lövészárkokban. Bizonyos kényelmetlen érzéstől azonban nem tudnak szabadulni: idegen nekik — kik az Alföldről jöttek — a szokatlan nehéz terep, melyben tájékozódni még alig volt idejük. (részletes térképek hiányoztak; azok csak később jutottak a hadosztályhoz), támadást pedig várhattak, miután az oroszok utóbbi időben élénken mozogódtak. Az éjjel elmúlt, nem történt semmi. Virradatkor azonban az oroszok, a fedett terep oltalma alatt, egy századunk arcvonala előtt váratlanul előretörnek s figyelő őrünket leterítve, hirtelen sorainkban teremnek. Heves harc után a század szétverve, legnagyobb részével — a parancsnokkal együtt — fogságba kerül; az oroszok beékeltek magukat állásunkba. Erre fejcsóválás a felettes parancsnokságnál,

némi káröröm a kedves cseh szomszédoknál, kik különben is fenhéjazással viseltetnek a honvédekkel szemben. A honvédek maguk a mindenesetre kellemetlen balesetet azonban csendes, bizakodó nyugalommal fogadják; bizonyosra veszik, hogy a befészkelte oroszot mihamarább ismét kiverik. Úgy is történt. Február 22-én a désiek és szatmáriak — alapos előkészület után — kétoldalt fogják az ellenséget s azt rövid, de heves tusában szétverik; kevesen menekülnek; 7 tiszt és 400 legény 3 gépfegyverrel kezünkben marad. A siker teljes, a csorba kiköszörülve, a szomszédok kárörvendő arcai eltűnnek.

És most előre, támadásra! Az oroszok 3—4 sorban egymás mögött mélyen beásva állnak a szemközti magaslatokon; lövészárkaik előtt nehéz akadályok, drótsövény, fatorlasz stb. Honvédeink hős elszántsággal rajtuk csapnak. A veszprémiek és nagykanizsaiak szilaj rohamban elfoglalják az oroszok első, majd második állását, a désiek és szatmáriak nem kevesebb bátorsággal kiverik ellenfelüket előállásaiból, de annak főállásába — egy rendkívül erősen ki-

épített sáncba a Maguryczne magaslaton — nem tudnak behatolni; az állás előtt beássák magukat, vissza nem mennek.

*

Az idő ezalatt mind zordabbra fordult. Egy kemény utótél dermesztő viharai végigsöpörtek a hegységen s óriási hótömegekkel betemettek mély utakat, árkokat, melyekben a legénység elsüllyedt; sebesülteket csak nagynehezen lehetett menteni. A hideg 10 fokra szállt nulla alá; honvédek az állásokban megfagytak; a lövészárkok védői napokon át csak hideg, fagyos ételhez jutottak. Mély megrendülés fogta el a hadosztályparancsnokságot zsebráknyergi harcállásában; látta a honvédek csendes tusáját az elemekkel, szónélküli megadásukat a megmásíthatatlanba — s nem tudott rajtuk segíteni!

De a derék honvédek nem ismertek akadályt, elszánt rohamuknak időviszontagságok gátat vetni nem tudtak. A kötelékek a nehéz harcokban összekeveredtek; a négy gyalogezred legénysége vegyest az 1000 m magas Chryzcztára tör előre, elfoglalja a napokkal előbb hiába ostromolt ellenséges támpontot a Magurycznén. A tüzérség pompás sikerrel összefog a gyalogsággal, 15 cm-es gránátjai nagy biztonsággal becsapnak az orosz sáncba s letartják védőit a fedezékekben; ellenállás nélkül megadják magukat a rohamozó honvédeknek.

Ezekkel a harcokkal a hadosztály támadása tetőpontjára ért március 11-én. *A honvédek kevés megszakítással majdnem három hétig harcoltak, közben állásuk megerősítésén dolgoztak, éjjel is ritkán találtak nyugtot. Számuk ijesztően megapadt, erejük végletekig kimerült. A legénység nem bírta tovább; a hadosztály bírásának végén volt; de nagy sikereket ért el: 3500 foglyot ejtett s a megvert ellenséget 13 km széles szakaszban, 5 km mélységig visszavonulásra kényszerítette.*

Sajnos, az oroszok vereségét nem lehetett kiaknázni, a hadosztály által kezdeményezett siker nem talált folytatást: *hiányoztak tartalékok a támadás továbbvitelére.* Legalább a nyert állásokat lehetett volna megtartani! De még ez sem volt elérhető. Az oroszok az utolsó napokban új erővel jelentékenyen gyarapodtak s most ők támadtak. Így a hadosztály, a helyett, hogy a sóvárgott, sürgősen szükséges pihenéshez jutott volna, újabb harcok közt visszamenni kényszerült. De csak lépésről-lépésre hátrálnak a honvédek, minden talpaltnyi földet szívós kitartással védelmezve. Így, harcok közt, visszakerülnek március 28-án régi állásukba a Zsebrákon, melyből február 26-án előretörték.

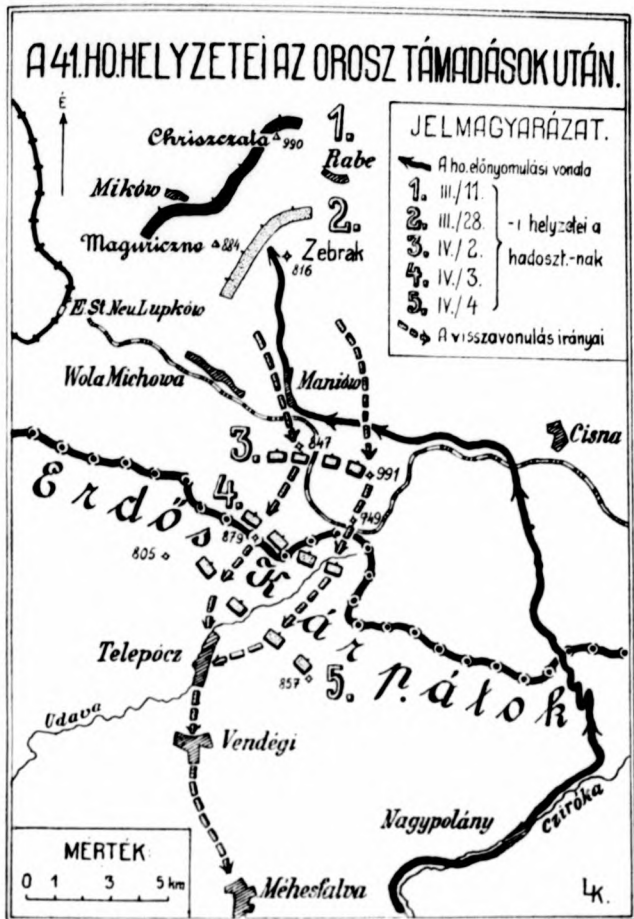
*

Március 30! A gyász és legfájdalmasabb emlék napja! A hadosztály előtte való napon

az oroszok számos heves támadását verte vissza; a szomszéd hadosztályok jobbról is, balról is visszamentek; a honvédek ott tartották állásukban. Miért nem megyünk mi is vissza?! Az állás ékalakban kiugrik a hadsereg általános arcvonalából; a fedett, erősen tagolt terepben a lövészárkok megcsappant védői, tartalék nélkül, ellent tudnak-e majd állni egy előlről, jobbról, balról várható ismételt ellenséges támadásnak? *A kiszolgáltatottság kínos érzete fogott el.* De a kötelesség parancsolt. Az éj nem hozott megnyugvást. Hajnaltan az oroszok támadnak; áradatuk szüntelen ostromolja állásainkat, hullám hullámot követ, felcsap elszánt honvédeink ércfalán és szétporladva visszapattan. A rohamok ismétlődnek, az ellenség itt is, ott is betör vonalunkba; kézitusában ismét kiverik. Tisztek és legénység emberfeletti erővel küzdenek. A 32-esek vitéz parancsnoka, bár súlyosan sebesülve, még elfogatása pillanatában parancsokat oszt telefonon, az őt segítő ezredorvos — fején találva — holtan terül parancsnoka mellé. A honvédek nem bírják tovább; 3—4 helyen az ellenség behatol állásainkba és többé onnan ki nem hozható. A hadosztály töredékei a hegyoldalon lesiklanak, az összefüggés megszakad, felbomlott rendben árad vissza minden, mi nem került fogságba, vagy nem esett el; *a hadosztály megsemmisültnek látszik.* De nem, a szétvert honvédek nem hagyják magukat; *megállnak, rendezkednek és még két napon át ellentállnak az orosz áradatnak.*

A Zsebrák azonban végleg elveszett. A hadosztály minden egyes tagjának meghitt Zsebrákja, mellyel összefüggésben játszódtott le az utolsó öt hét összes harca, egész élete; a hadosztály harcvonalának szíve ellenség kezébe került! A legfájdalmasabb levertség érzete fogott el mindenkit. A Zsebrákon négy hegyhát meredek, erdővel borított oldalával egy körülbelül 50 méter mély katlant alkotott, körülzárva egy kissé lejtős, szabad rétséget; az erdőszélen egy kis vadászház, egy fabódé. Innen vonultak állásukba a lövészárkok védői; itt táboroztak a tartalékok, építettek föld- és fakunyhókat, melegedtek tábori tüzek mellett; itt főztek a lövészárkok védői számára, itt kötözték a sebesülteket; a kevés ágyú, melyet emberi erő vont fel a magaslatra, a Zsebrákon ment állásba, hogy a harcoló gyalogságot közlelő támogassa; a Zsebrákon gyülekeztek a foglyok, honnan aztán százával osztályokba alakítva a hadtestparancsnoksághoz indultak; végül a vadász-kunyhóban volt a hadosztályparancsnokság harcállása. A köröskörül tomboló harcizaj közepette a kis, körülzárt földdarabon mozgó élet az idill képét nyújtotta volna, ha időközönként becsapó ellenséges gránátok a helyzet teljes komolyságáról nem tanuskodnának. A meghitt öreg barát tehát elveszett, mindenki

számára személyes veszteség. A jó Zsebrák, mintha velünk érzett volna, mintha bejelenteni akarná a következő válást örökre: a fabódé két nappal előbb leégett.

Súlyosan nehezdedtek az orosz tömegek a második hadsereg arcvonalára. A hadseregparancsnokság — hogy a nyomás alól szabaduljon és újból lélezgethessen — három nagy ugrással visszavette az egész vonalat a hegygerincen át a Kárpátok déli lejtőire, magyar földre. Az ellenség lassan, óvatosan követett. Így került a 41. honvédhadosztály április 4-én az Udawa völgyi Telepocz melletti új állásokba. A helység maga a völgyben fekszik, állásunk a két oldalt elnyúló, 800 méter magasságig meredeken emelkedő, erdős hegygerincen. Ezt az állást feltétlenül tartani kellett. Sikertelen is. De az április 22-éig tartó harcok, egy minden pillanatban fenyegető orosz támadás ideg-

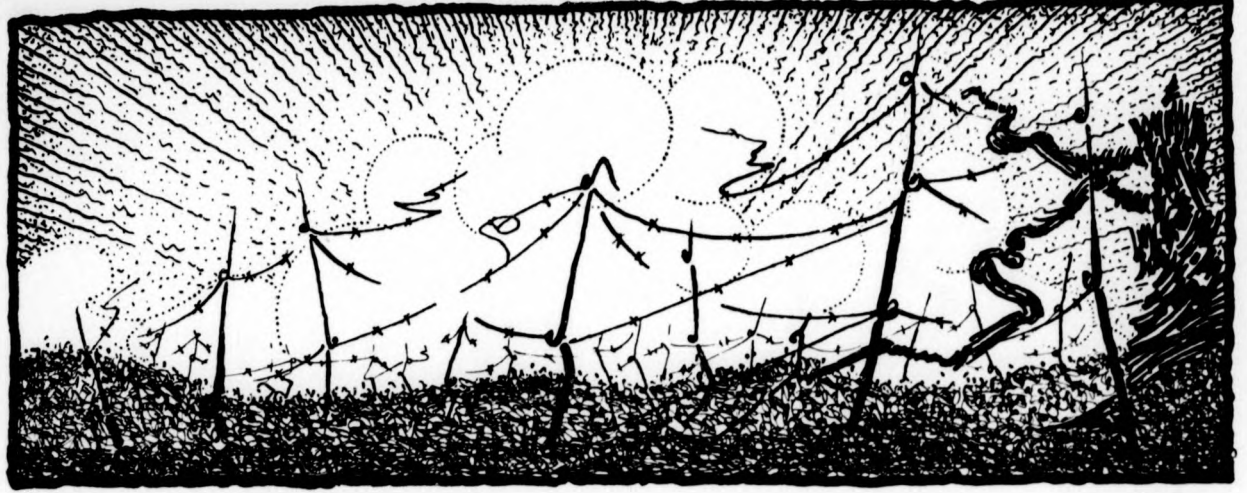
morzsoló izgalomban, a legnehezebb megpróbáltatásoknak egyike volt, melyeken a hadosztály a Kárpátokban keresztülment. Az idő zordsága ugyan enyhült, a hideg alábbhagyott, a hó elolvadt s tavaszi szellő simogatta a hegytetőket, de szüntelenül, hullám hullámot követve, éjjel-nappal ránk tört az oroszok tömege s mindent elsöpréssel fenyegetett. A számban megfogyott honvédek elkeseredett elszántsággal nekifeszülnek az ellenséges áradatnak, utolsó lehelletig a földre kapaszkodnak, melyet nem volt szabad s nem is akartak feladni. Az oroszok balról betörnek; további előrejutását elgátolják; jobbról is betörnek; az elősiető tartalékok ellentámadással visszavetik. Csodálatos volt, ahogyan a tarkán összekeveredett, a legkülönbözőbb kötelékekhez tartozó, a Monarchia minden nyelvén beszélő legénység, — (a hadtestparancsnokság részéről időnként a legnagyobb veszély pillanatában rendelkezésre bocsátva s azonnal a honvédek keretében harcba dobva; április 9-én például a hadosztály kötelékében harcoltak úgy a közös hadsereg, mint az osztrák Landwehr 22. csapattestének egyes részei) — halálosan kimerülve, de meg nem törve, egy szellemtől áthatva, utolsó erejét megfeszítette kötelessége teljesítésében.

Április 22-éig az oroszok támadása mindinkább lankadt, erejük megtört. Ezen a napon a hadosztályt a harcvonalban felváltották; visszakerült Méhesfalva környékére tartalékba, pihenésre. Szereplése a kárpáti harcokban ezzel befejeződött.

A pihenést a hadosztály derekasan kiérdemelte. Két hónapon keresztül elsővonalban állt s majdnem megszakítás nélkül harcolt a legádázabb időjárásban. *Mit izzó lelkesedés, elszánt bátorság, szívós kitartás, megtörhetetlen kötelességtudás, vasakarát és csendes türés időviszontagságok és nélkülözések elviselésében elérhet, azt a honvédek fényes harcaikban elérték. Nemcsak a katonai nevelés eredménye, hanem a nép valódi lelkülete mutatkozott így legszebb, leggazdagabb kifejlésében. Itt nem volt kivétel; tiszték, úgy mint legénység, egy szellemtől áthatva és összetartva, vetekedtek és diadalmaskodtak a közös cél elérésében: megvédeni a magyar földet az ellenségtől.*

A honvédek hősként verekedtek, kötelességüket mindhalálig teljesítették! Vajha hazánk jövőben, vészek idején hasonló fiakat találna!

Minekünk magyaroknak valamink vagyon, fegyverrel nyeretett az mi eleinktől, úgy tartaték eddig és nincs kérdés már abban, ezután is úgy kell megtartatni. (Zrínyi.)

A MANILOVA-MAGASLAT FELROBBANTÁSA

1915 MÁRCIUS 12-ÉN.¹

Írta: VÁNDORFY KÁLMÁN

m. kir. honvéd hidász-százados, a Ludovika Akadémia akadémikus műszaki századparancsnoka.²

Az akadémikus zászlóalj tisztikarának tagjai harctéri tapasztalataik közül egy-egy tanulságos eseményt kikerestek és erről a téli megbeszélések folyamán előadásokat tartottak. Mint a zászlóaljhoz tartozó műszaki tiszt, a világháborúban átélt haditettek közül olyan témát igyekeztem kikeresni, amelyben a műszaki csapat és különösen a műszaki tiszt segítségét mutathattam be a főfegyvernem, a gyalogság támogatásában. Nem akartam azonban egy olyan sablonos példát bemutatni, amelyben a műszaki csapat a kimondottan kötelességét képező tevékenységét hajtja végre minden kezdeményezés nélkül, mint amilyen pl. a többi fegyvernemeknek vízi akadályon való átszállítása. Előadásom célja elsősorban annak a beigazolása volt, hogy a műszaki csapat a tisztán gyalogsági feladatok megoldásánál is olyan döntő támogatást nyújt-

hat a gyalogságnak, amely az elért sikernek főindító oka lesz.

Századom, a budapesti 4. utászzászlóalj 5. százada, a háború első idejében a IV. hadtest kötelékében volt az egyes hadosztályok csapatainál beosztva. Még a legnyugodtabb helyzetben is előfordult, hogy egy héten 3 hadosztály kötelékébe tartoztunk. Hogy másnap milyen feladat elé állítják a századot, mindig bizonytalan volt előttünk.

1915 január hó 22-én a hadvezetőség az akkor már élelmezési nehézségekkel küzdő Przemysl várának felszabadítására erélyes támadást tervezett. A felmentő támadáshoz a IV. hadtestet is eltolták Orosz-Lengyelországból a Kárpátokba, a támadó 2. hadsereg kötelékébe. Itt ugyanarra a terepre kerültünk, amelyet az 1914. év visszavonulási és előnyomulási harcaiból már jól ismert a IV. hadtest, a Liszna, Cisna és Baligród-i műút mentén. Az itt támadó hadsereg-csoport parancsnoka hadtestparancsnokunk, Terstyánszky lovassági tábornok lett. A támadás iránya a Cisna-Baligród-i műút volt.

A hadművelet az oroszok erős ellenállása, az igen kedvezőtlen terep és legfőképpen a

¹ A bécsi hadilevéltárban levő eredeti hadműveleti iratok és vázlatok alapján.

² A vázlatokat Lendvay Károly altanácsnok, a Ludovika Akadémia tereptan-tanára rajzolta.

Bihacsy György IV. évf. akadémikus : Fejtanulmány.

szokottnál is még zordabb időjárás miatt csak lassan haladt előre.

1915 március hó 3-án a hadseregcsoporthoz csapatai a Cisna-Baligród-i műút két oldalán kb. a Berdó, Lipova, Tesniczka, Piaski, Manilova magaslatok által alkotott vonalat érték el.

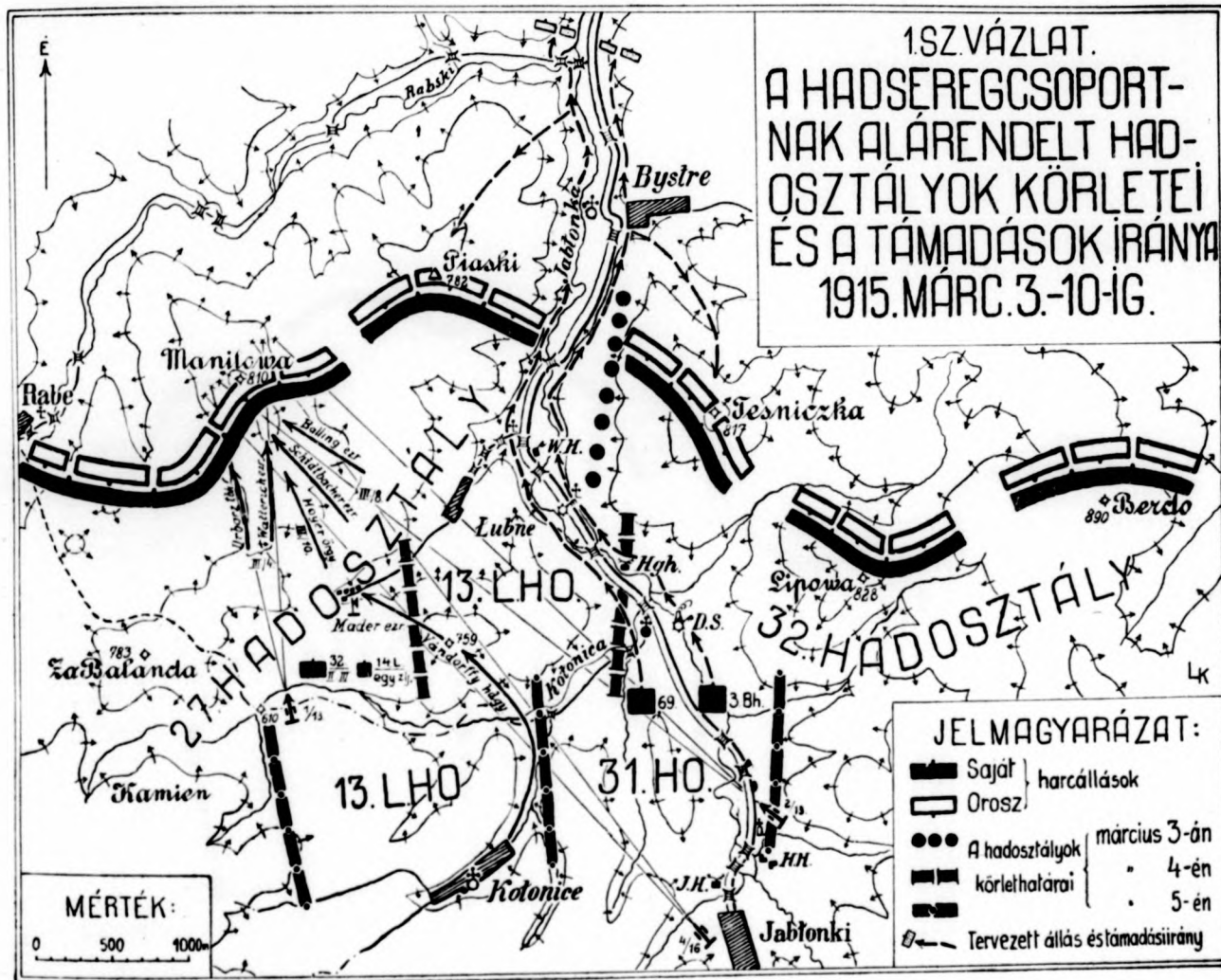
Hiressé vált nevek ezek mind, sok bajtársamnak véres emléket jelentenek.

Ebben a vonalban keleten a 32., nyugaton a 27. hadosztály támadott. Innen a további előnyomulás különösen a 782 Δ Piaski és a 810

levő orosz fészkek elfoglalását. (L. 1. sz. vázlat!) A támadást Watterich ezredes dandárja a gerinc mentén, Urbarz tábornok dandárja tőle balra hajtja végre.

Terstyánszky lovassági tábornok ugyanezen a napon a csapatok részére az első 1000 fogolyért 500 K-át, minden fogoly tisztért és zsákmányolt géppuskáért pedig 50 K-át tűz ki díjul parancsában.

Március hó 5-én a biztos és teljes eredmény elérésére és a Manilova leggyorsabb elfoglalá-

Manilova pontokon berendezett erős orosz fészkek ellenállásán tört meg.

A hadseregcsoporthoz csapatai a Cisna-Baligród-i műút két oldalán kb. a Berdó, Lipova, Tesniczka, Piaski, Manilova magaslatok által alkotott vonalat érték el. Hiressé vált nevek ezek mind, sok bajtársamnak véres emléket jelentenek.

E célból március hó 4-én a 32. és 27. hadosztályunk közé beleveti a 13. Landwehr-hadosztályt, hogy a 27. hadosztály egész erejét a Manilova elfoglalásának szentelhesse, amiért is ez a hadosztály aznap intőzkedésében főcélként jelöli az északnyugati Manilova csúcson

sára a 27. hadosztálynak a 32. gyalogezred II. és III. zászlóalját és a 14. Landwehrgyalogezred egy zászlóalját alárendelik; a támadás III/6-án volt végrehajtandó. A hadseregparancsnokság ugyanekkor a 31., — ezen rövid szakaszon immár a negyedik hadosztályt —, a Jablonka-völgyben indítja támadásra, amelynek nyugati oldalán a 69. gyalogezred, a keleti részén pedig a 3. bosnyákezer támad. (L. 1. sz. vázlat!) Támadási cél a Bystrétől északra levő völgyelágazás, amelynek elérése és lezárása után a 69. gyalogezred Piaski ellen, a 3. bosnyákezer a Tesniczka ellen támad. E nagy-

arányú támadás sem eredményezi a magaslatok elfoglalását, habár a 31. hadosztály csapatai Bystrét igen megközelítik.

A parancsnokló Schmidt hadtest e nap délutánján a 27. hadosztálynak elrendeli, hogy a Manilovát éjjel foglalja el, mivel a 32. gyalogezred két zászlóalja a hadseregcsoporthoz azért rendeltetett a hadosztályhoz, hogy végrehalára a Manilovát végleges birtokába vegye.

Március 7-én mind a négy hadosztály támadást indít; a Manilován levő orosz fészek azonban nem kerül birtokunkba.

Március 8-án 6 óra 45 perckor a 27. hadosztály jelenti, hogy egy önkéntes jelentkezőkből összeállított osztag rohama — támogatva követő tartalékoktól — nem tudott előrejutni. A támadást Balling ezredes a Manilova gerincén végig Schmidtbacher ezredes csoportjával együtt folytatja, amely érintkezéssel tőle balra a 810 $\diamond$ -ot támadja.

E támadás meghiusulása után a hadseregcsoporthoz a hadosztályok nyugatra való eltolását rendeli el, akként, hogy a 13. Landwehr-hadosztály kerül a Manilova magaslatra. (L. 1. sz. vázlat!) A hadosztály feladata minden előkészületet megtenni, hogy a Manilovát elfoglalja. A parancsnokság e feladattal a 25. Landwehr-dandárparancsnokát Máder ezredest bízta meg, akinek báró Majneri alezredes tüzercsoportját is alárendeli. III/9-én délután Máder ezredes elrendeli, hogy a csapatok a Manilova ellen való támadás terepét és a közlekedési viszonyokat szemrevételezzék.

Ugyanezen a napon este, mivel a 13. Landwehr-hadosztálynak műszaki csapata nem volt, a hadtestparancsnokság a fél 5/4. utászszázadot osztja be Máder ezredes támadó csoportjához. Mint a század ideiglenes parancsnoka, a fél századparancsnokságát én vettem át és III/10-én reggel Kolonice — 759 $\diamond$ -on át az öt házacskánál levő dandárparancsnoksághoz vezettem. Itt Máder ezredesnél jelentkeztem, ki annak a véleményének adott kifejezést, hogy a műszaki csapatokban a támadás végrehajtásánál nagy bizalma van, mivel a 27. hadosztálynál láthatuk, hogy gyalogsági támadás az orosz fészek ellen nem vezethet eredményre. Vezetőt adott mellénk, aki bennünket a Manilova szakaszparancsnokságához a 24. Landwehr-gyalogezred parancsnokságához vezetett. Itt azt a parancsot kaptam, hogy az első támadás másnap III/11-én lesz, amelynek vezetője Hoyer őrnagy adja ki a század részére a további utasításokat. A századdal menjek fel az ő álláspontjára.

A meredek keskeny völgyben csak egyenként haladhattunk felfelé. Az orosz, aki a 759 $\diamond$ magaslaton reggel már látott bennünket átjönni, az egyedüli utat állandóan annyira tüzérségi tűz alatt tartotta, hogy a századnak 10% vesztesége volt. Aki a Kárpátoknak ezt a részét egy méter hóval borítva ismeri, tudja, hogy itt a

völgyvonalból ilyenkor letérni lehetetlenség. A soha ki nem termelt, elkorhadt és kidült méteres fatörzsek hólepel alatt hihetetlen akadályokat jelentenek.

A Manilova terepszakasz jellemzésére a legtalálóbbnak tartom, ha a csapatoktól beérkezett jelentéseket szó szerint közlöm.

A 14. Landwehr-gyalogezred jelentése szerint: „A Manilova utak nélküli, kb. 50 lépés széles hát, kétoldalt meredek, mély szakadékokkal, mélyen behavazva és eljegesedve; őserdő, helyenként egészen letarolva, számos fatörzs. Támadási lehetőség csak a keskeny hátvonalon, a szakadékokból a támadás ki van zárva.”

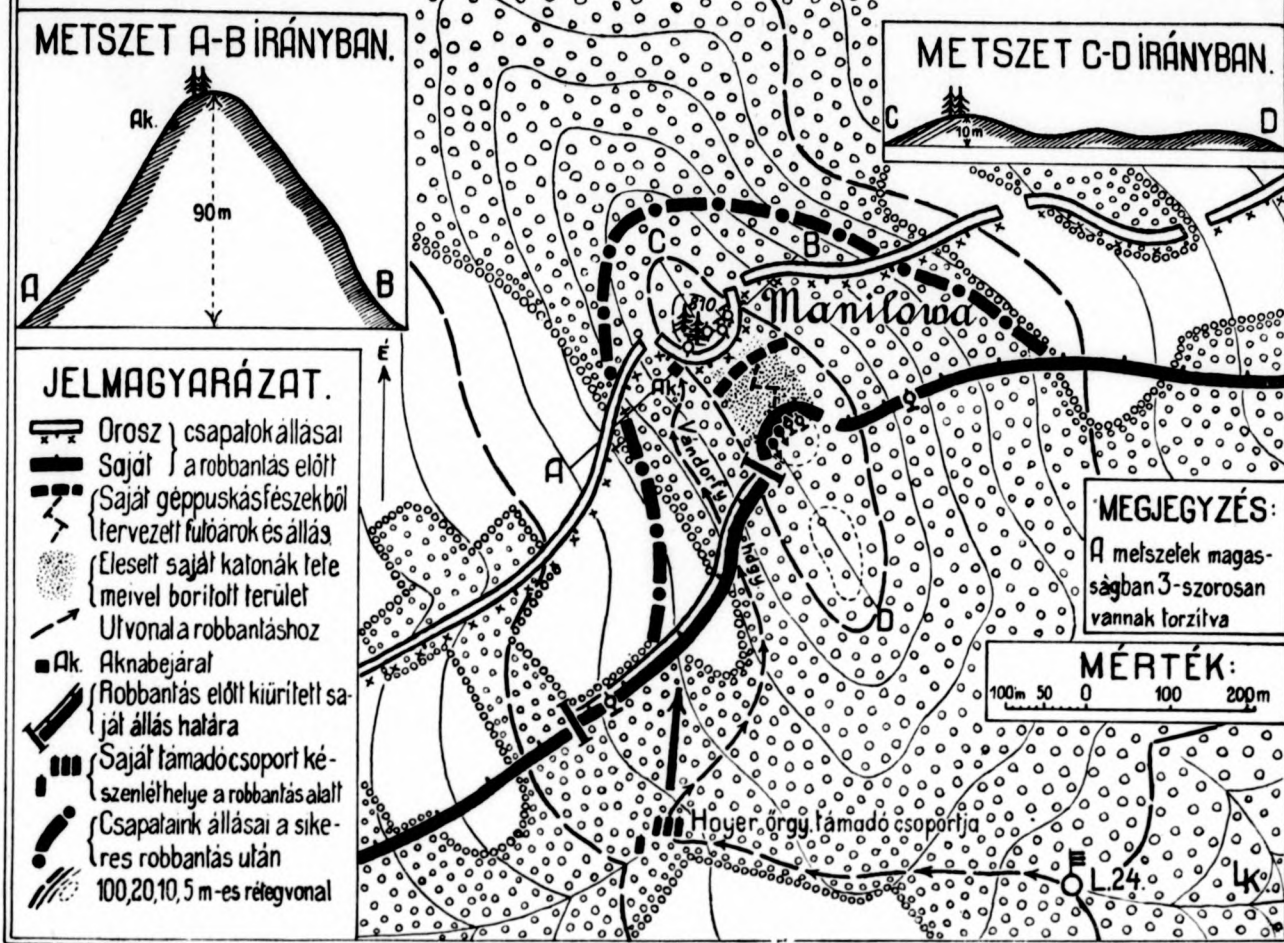
A 25. Landwehr-dandár összefoglaló helyzetjelentése: „A terep igen szaggatott, a fatörzsek miatt nem áttekinthető, igen meredek, nagy hóval fedve, sok helyen csúszósra fagyott. Sok ellenséges állást egyáltalán nem lehet látni, csak az irányukból eső lövésekből lehet rájuk következtetni. Az ellenség igen aktív, figyelmes és legalább ugyanolyan erős, mint mi. Az ellenséges állás közelsége miatt felállni lehetetlen. A legénység kénytelen mozdulatlanul a fagyott és sziklás talaj miatt csak szükségszerűen kiépített fedezékeiben feküdni, ami miatt folytonosan nehéz fagyások lépnek fel. Rajkályhákat használni lehetetlen, mert minden füstképződés ellenséges tüzet vonz. A legénység minde nélkülözések dacára jókedvű, állományuk azonban a veszteségek és a nehéz fagyások által napról-napra csökken.”

A 13. Landwehr-hadosztály jelentése szerint: „Az előrejutás a viharos hófúvás és a rossz útviszonyok miatt igen nehéz, úgyhogy 100 lépés megtételéhez 2—3 óra szükséges. Nincs kilátás, egyáltalán semmi áttekintés.”

Március 10-én délfelé ilyen nehéz viszonyok között érkezünk fel a támadó csoport tulajdonképpeni parancsnokához, Hoyer őrnagyhoz. Ő közölte velem tervét, hogy a 810 $\diamond$ pontot a másnapi támadásnál a délkeleti csúcson beépített saját géppuskákkal köti le, én ugyanide aknavetőket építsek be. (L. 2. sz. vázlat!) A támadás a nyugati oldalon történik és pedig az akkor itt először kiadott puskagránátok kilövése és kézigránátok együttes, meglepetészerű dobása után. Az utászfél század feladata: 1. Két aknavetőt az előbb említett helyen beépíteni és kiszolgálni, 2. a puskagránátokat ugyaninnen kilőni és 3. támadó arcvonalnál mint első vonal a kézigránátokat egyidejűleg az orosz fészekbe hajítani. A tájékozódásra a sötétség beállta miatt a legkevesebb időnk volt, így csak az aknavető helyeit és azt az arcvonalat tudtuk megállapítani, ahonnan a puskagránátokat ki fogjuk löni.

A 24. Landwehr-gyalogezred, amely rajtunk kívül a támadócsoport zömét képezte, rám a legjobb benyomást tette. Wieni-ezred volt igen, jóindulatú, intelligens, minden nyomorúságot

2. SZ. VÁZLAT. HARGHELYZETEK 1915. MÁRC. 11. ÉS 12-ÉN.

humorral felfogó legénységgel és tisztekkel. Különösen a géppuskákat kezelő főhadnaggyal barátkoztam hamar meg, aki mesterlövő hírében állott; egy puskát állandóan maga kezelt.

A 810 $\diamond$ annyira rettegett magaslatot a délkeleti csúcsról elég keskeny, kétoldalt meredeken eső gerincnek láttam, amelynél feltűnt, hogy a magaslati pont helyén, ahol a géppuskás főhadnagy szerint az oroszoknak géppuskákkal erősen ellátott főfészke volt, két hatalmas, talán méter széles, gyalogsági lövedékektől át- és átlyuggatott, korona nélküli fát jegyeztem meg magamnak.

Kiépített és összefüggő állásokról a mi részünkről sem volt szó. Az erdő a gerincen már nem volt meg, mert a tűzérési tűz elpusztította, ellenben a nyugati oldal őserdőjellegetű volt. A 27. hadosztály harcaiból a hullák mind temetetlenek voltak, a legtöbb hóval fedve és teljesen átfagyva. A gerinc, amely benyomásom szerint eddig a főtámadási irány volt, úgyszólván halmozva volt hullákkal.

A nap hátralevő részét a legénységnek a kézi gránát kezelésének iskolázásával töltöttük el a hegy délkeleti oldalán. A kézigránátok és aknavetők csak ekkor kerültek még a csapathoz és

újak voltak. A csapat velük iskolázva nem volt. Hatásban a puskagránáttól igen sokat vártunk, különösen mert egyszerre, meglepően és nagyszámban akartuk azokat alkalmazni. A meggyengült létszámú félszázad egy szakaszát parancsnokságom alatt az aknavetőknél és puskagránátoknál osztottam be, a másik tiszt, Vörös Miklós utászhadnagy pedig a fenmaradó szakasszal a nyugati oldalról tervezett támadásnál nyert beosztást.

A támadás március 11-én virradatkor indult meg, a géppuskák, aknavetők és puskagránátok bevezető tüze. Rövid idő alatt meggyőződtem géppuskás bajtársammal együtt, hogy e hármas hatás nem hozza a kívánt eredményt. A régi rendszerű aknavetők közül egy csakhamar csövestől együtt szétrepült, a puskagránátok meg valószínűleg a célon túl repültek. A nyugatról előnyomuló támadó csoportok a 810 $\diamond$ -ról erős tüzet kaptak, a támadás hamar megakadt. Derék utászaim kellőképpen előnyomulni nem tudván, a kézigránátokat túlmessziről dobálták az oroszok felé. Vég nélküli hosszú időnek tűnt fel a hóban, amíg egyik csoport sem tudott sem előre, sem hátra megmozdulni. Én mindig csak a rettegett két nagy csonkafát néztem, ahonnan

minden tűz jönni látszott. Szerencsétlenségünkre még a tűzértségünknek sem állott módjában kellőleg támogatni bennünket, mert a távolságkülönbség alig 100 méter volt. Így tartott ez déli 11 óráig, amikor Hoyer őrnagy az eredménytelenséget látva, a támadást beszüntette. Veszteségünk nem volt több 10⁰/₀-nál, amit annak tulajdonítok, hogy a támadást előkészíteni hivatott és akkor még szinte csodaszámba menő aknavetőtől, puska és kézigránától mindenki többet várt, de az ellenség erős tűzén észrevéve, hogy azok nem igen hatottak, a támadás nem kapott erős iramot. Ezekben az eszközökben tehát mindnyájan csalódtunk, mert azt hittük, hogy e harceszközök előkészítésére az orosz állást kevés veszteséggel elfoglalhatjuk.

A nem sikerült támadást másnap folytatni kellett. Ennek végrehajtásához az intézkedéseket a századparancsnokokkal együtt Hoyer őrnagynál újra megbeszéltük. En új tervről tettem javaslatot. Azt akartam ugyanis, hogy a 810 ϕ -ot a támadó csoportokkal akként közelítsük meg, hogy részükre, amennyire lehetséges, a gerincen keresztül egy megközelítő árkot készítünk. (L. 2. sz. vázlat!) A gerincen, de különösen a saját állás előtt közvetlen fekvő hullák sokaságáról azt következtettem ugyanis, hogy az ilyen támadó csoportoknak a saját állásból vagy 50—60 méterre való előnyomulása igen veszedelmes, mert az oroszok itt a keskeny gerincet géppuskával a legalaposabban pásztázták. Az oroszok állásai előtt ellenben mintha egy kis holtter mutatkozott volna, már szabadszemmel is. Feltevésemet megerősítette a géppuskák parancsnoka, aki az orosz géppuskák löirányát már pontosan ismerte.

Rögtön e tervek végrehajtásához fogtam. A támadást már másnap, III/12-én kellett végrehajtani, így az idő rövidege miatt azt akartam, hogy ezt az árkot két oldalról építsük, a saját állásból és a holt téréből felénk. A fél század előtt vázoltam, miről van szó és embereimet önkéntjelenkezésre szólítottam fel az álláselőtti munkához. A jelentkezők közül a hat legmegfelelőbb utászt kiválasztva, velük a gerinc délkeleti szélén lévő állásunkhoz mentem. Ők csak kurtályt, kézigránátot és földszerszámot vittek magukkal. A legveszélyesebb volt részük-ről az állásból való előrekúszás, mert ily rövid távolságra a csillogó hóban az oroszok mindent láttak. Lélekzetvisszafojtva néztük a hős utászok vállalkozását. Az első, egy szakaszvezető sikeresen előrejutott és elől meglapulva várta társait. A többinek már nem volt ilyen szerencséje, az orosz lövészek észrevették a vállalkozást. A következő utász már a kiugrásnál fejlövést kapott, többé nem mozdult meg; az utánajövő utásznak a torkát furta át a golyó. Hat közül csak kettő jutott előre, de ott azok sem tudtak megmozdulni.

Az eredménytelenség miatt igen lehangolva

mentem vissza Hoyer őrnagyhoz. Kis hófedezékben egy ottakringi származású fiatal őrmester jelentett neki valamit, amire én is figyelni kezdtem. Nevezett ugyanis az ezred legvakmerőbb járőrvezető és felderítő altisztjének hírében állott. Nyugodni nem tudó hajlama és vakmerősége Hoyer őrnagy szerint már számtalan szolgálatot tett az ezrednek; szavahihetőségéhez nem fért kétség. Ebbeli tulajdonságánál fogva őt mint állandó járőrvezetőt alkalmazták, aki parancs nélkül is állandóan az ellenséget kutatta.

Most is egy ilyen felderítésének eredményét jelentette és előadta, hogy a Manilova nyugati oldalán előkészve, egy hevenyészett árkot talált a saját állások előtt, amely azonban senki által nem volt megszállva. Azt hiszi, hogy ez holt térben fekszik, s vagy tőlünk vagy az oroszoktól egy járőr készíthette, amikor valamelyik oldalról tűzzel lepték meg és nem mozdhatott tovább. Első kérdésem volt, hogy a két hatalmas csonka fát látta-e onnan és milyen messze voltak tőle. Szinte hihetetlennek találtam azt a választ, hogy a fák olyan közel voltak, hogy szinte megfoghatta őket. Mi ezt az állítását a legnagyobb kételkedéssel fogadtuk, de ő, aki a nehéz terepet már igen jól ismerte, kijelentette, hogy akár most is elvezethet engem oda.

Bennem már ekkor megfogamzott az az elhatározás, hogy ha az őrmesternek igaza van, akkor az oroszokat felrobbantom. A nyugati lejtő ugyanis különösen a vékony gerinc közelében igen meredek volt, szinte teremtve ilyen robbantásra.

Az őrmesterrel, aki már erre minden fatörzset ismert, kerülő úton a hegy nyugati lábához mentünk és onnan egyenesen másztunk zajtalanul fölfelé. Én mindig a csonkafákat kerestem. Már-már kételkedni kezdtem az őrmester állításában és azt hittem, hogy eltévedtünk, mikor ő, aki előttem mászott, integetett felém, hogy zárkózzam fel. Egy kicsit előrejutva, egy méter mély árkot pillantottam meg és előttem voltak az el nem téveszthető csonkafák. Az őrmesternek igaza volt.

A helyzetet megvizsgálva, beláttam, hogy ha a szerencse segít, itt az oroszok repülni fognak, ha éjszaka dolgozni engednek bennünket. A fákig vagy 10—12 m magasságkülönbséget volt, a távolság az ellenségtől talán 15 m lehetett. Ez a helyzet szinte hihetetlen volt.

Az árkot megvizsgálva láttam, hogy a hegy andesit-féle sziklából áll, amely táblásan elég könnyen fejthető; szóval munkánk nemcsak, hogy nem lehetetlen a sziklás talaj dacára, hanem ügyes szakmunkásokkal az aknafolyosó készítése még gyorsabban haladhat előre, mint kemény agyagtalajban. Egész izgatottan vezettem magamat vissza Hoyer őrnagyhoz és a következő javaslatot tettem neki március 11-én 18 órakor: A másnap reggelre elrendelt támadás megint csak nagy veszteségekkel járna és talán megint nem hozna eredményt. Én vállalkozom

Közösben.
Dialektum. Felt. Szere IV. évf. akadémikustól

az oroszok főfészkének, a 810 ϕ -nak a felrobbantására másnap 12-én délig, amikor egyidejűleg a támadás is megindulhat. Őszintén szólva, az időpontot igen közelinek tartottam, de nem akartam hosszabb határidőt adni, mert féltem, hogy előljárom ebbe nem egyeznek bele.

Vállalkozásomhoz egy elszánt rajt kértem a 24. Landwehr-gyalogezredtől védelmül, továbbá mentől több ekrazit beszerzését és a zászlóalj álláspontjáig való kiszállítását. A hadosztálynak ezeket telefonon jelentve, egy félóra alatt a jóváhagyást megkaptuk és megígérték, hogy másnap reggelig annyi ekrazitot küldenek ki nekem, amennyit az egyes gyalogezredek felszereléséből ilyen rövid idő alatt elő lehet teremteni és ki lehet szállítani.

A robbantáshoz töltetet nem számítottam. Éjjeli tájékozódás után nem mertem tisztán becslésre támaszkodó adatokat betenni egy képletbe. Inkább azon voltam, hogy mentől impulzívabb és erősebb robbanást kapjak okvetlen felszíni hatással. Később összesen 259,4 kg ekrazit érkezett be, amilyen nagy mennyiséget nem is vártam és csak a hadosztály erélyes intézkedésének következtében kaphattuk ki ilyen pontosan. De ha kétszerennyi ekrazitot kaptam volna, azt is beleraktam volna az aknámba.

Március 11-én 20 óra körül járt az idő, amikor a kis válogatott osztaggal az árkot hasoncsúszva újból elértük. Most már mindent csak a szerencsére bízhattunk. Egy orosz járőr vagy figyelő-őrszem megakadályozhatja az egész robbantást.

Félszázadomtól körülbelül 12 bánya- és kőmunkást váasztottam ki a megfelelő szerszámokkal, megmagyaráztam nekik, hogy miről van szó. Azt természetesen nem említettem, hogy milyen veszélyben vagyunk.

Az aknafolyosót a lehető legkisebb keresztmetszettel vájtuk ki, egy ember éppen hason dolgozhatott. Minden perc roppant soknak tűnt fel, ha arra gondoltam, hogy meddig tart még a sötétség, amely idő alatt felülről meglephetnek és legázolhatnak az oroszok. Ha azonban az előrehaladó folyosó hosszát tekintetem, akkor több óra is rövid volt. A kezdőmunka igen nehéz volt. Azonkívül az éjjel is hátráltatott. Védelmezőink minden neszre vigyáztak, ami felülről jött és semmi különösebb nem történt az egész éjszaka. Virradat előtt a folyosó hossza csak $3\frac{1}{2}$ —4 m volt. Az utászok amunkába azonban már beleszoktak; az előldolgozó embernek felváltása is igen gyakori lehetett.

Az éjjel csak egy kellemetlenség ért. A munkánál Vörös hadnaggyal felváltva ügyeltünk. Ő egy félórára, amidőn nem rajta volt az ügyelet, az árokban ledőlt és elaludt. A rettenetes hideg azonban elegendő volt ahhoz, hogy lábafeje olyan erősen megfagyjon, hogy ráállani sem tudott és úgy kellett visszavitetni őt a segélyhelyre. Ezentúl tehát már csak egyedül voltam tiszt és magamnak kellett mindent végezniem.

Az időjárásra még megemlítem, hogy a hivatalos jelentések szerint március 10-től kezdve -7° hideg volt állandó északi hófuvással és erős hóeséssel.

Március 12-én pirkadatkor már csak a legszükségesebb emberek maradtak elől, a meglepetés már nem volt oly veszélyes, mivel az oroszok fedezékeiket a délkeleti csúcson elhelyezett saját géppuskáink miatt nem hagyhatták el. Lehet, hogy éjszaka valamit észrevettek munkánkból, mert a délelőtt folyamán számos kézigránáttal igyekeztek bennünket zavarni. Hogy mi fel akarjuk őket robbantani, arról azonban sejtelmük sem lehetett.

Az eddigi munkateljesítmény alapján tisztában voltam, hogy délben a robbantást nem hajthatom végre és egy újabb terminust, 14 órát jelentettem be. E számításnál azonban el voltam szánva, hogy bármennyire is jussak az aknafolyosómmal, a robbantást nem tolom ki, mivel akkor a támadást már csak a sötétség beállta után lehetett volna befejezni. Hogy az oroszok még egy éjjel hagyjanak bennünket dolgozni, azt még a legvakmerőbb optimizmussal sem tehettem fel.

Az aknafolyosót így kb. 7—8 m hosszúra készíthettük el déli 12 óráig. Az ekrazitszelencéket zsákokban kellett előrehozni, ami nagy elővigyázatosságot igényelt és csak fatönk-töl-fatönking kúszva, a szaggatott, erdős terepen volt lehetséges. Ehhez a század többi legénységét használtam. Félttem, hogy valamelyik zsákot egy belövő golyó eltalálja és a nagy hidegben átfagyott ekrazit felrobbanva egész tervünket dugába dönti. Szerencsére azonban délfelé az összes ekrazitszelencék és a gyűjtáshoz szükséges anyag is fent voltak az árkunkban. A töltet elhelyezésében, amelyet köbösnek vettem, az emberek jártasak lévén, időt nem veszítettünk. Mikor a már megtöltött aknafolyosóba benéztem, szinte félelem fogott el a közel 1 m³ ekrazit láttára. A vezetéket hatszoros biztossággal készítettem vissza az árokba. Nem akartam, hogy esetleges anyaghiba miatt az eddigi szerencsehalmozódásból származó sikerünket veszélyeztessük. Beállításom szerint a gyűjtás után 20 perccel kellett az aknának robbannia.

Az akna fojtásához az egész folyosót be kellett tömni és az árok figyelembe jövő részét kiducolni. Ekkor már minden ember idegesen kapkodott és többször kellett közbelépnem, hogy felületes munka miatt az akna ne felfelé, hanem oldalt hasson. A teljes lefojtáshoz sok földre is volt szükség a szikladarabok mellett, ezt a saját árkunk mellvédjéről voltunk kénytelenek az árokba bekaparni, mert a sziklát csak kevés humus fedte.

Még a délelőtt folyamán írásbelileg kértem, hogy a robbantás előtt a saját támadócsoportok egészen a hegy nyugati lábáig menjenek vissza és ott helyeztessenek készenlétbe. (L. 2. sz.

vázlat!) Féltem, hogy ily nagy ekrazittólet sziklában olyan hatást vált ki, amely a saját csapatokban is érzékeny veszteséget okozhat.

14 óra 20 perckor gyűjtöttem meg magam mind a hat gyújtózsínort. Csak két utászt hagytam magam mellett, a többieket előbb már visszaküldtem. A gyújtás után szinte rohantam lefelé, többször felbukva, míg Hoyer őrnagyhoz nem értem, aki a támadás ezen szakaszán személyesen állította fel a rendelkezésre álló négy századot. A századoknak a magaslatot adták irányul és pedig elől három század kb. 50 m-re egymástól menetszlopszerű alakzatban. Balra lépcsőben egy század ugyanígy azzal a paranccsal, hogy 100 m-re kövesse az elől lévő századokat. A meredek, hóval fedett, gödrökkel és korhadt fatönkökkel borított hegyoldalon más alakzatban nem is volt remélhető a feljutás. Hoyer őrnagy tudtuladta, hogy egy időben a magaslattól balra és jobbra is támad az egész 24. Landwehr-ezred a robbanás jelére, továbbá a 14. Landwehr-gyalogezred is.

Mindenki a földön feküdt, a fejét fedte és várta a robbanást. Én órával a kezemben Hoyer őrnagy mellett feküdtem, belsőmben még mindig félve, hogy esetleg közbejön valami, vagy pedig az akna nem robban.

Óriási dörrenés remegtette meg az egész hegyet, mázsás szikladarabok röpkegtek szanaszét. Mindenki el volt bódulva. Úgy kellett a tiszteknek felugrani és a legénységet felfelé megindítani. Hoyer őrnagy az összes kürtösöket magához vette és velük azonnal rohamot fuvattott, amely fuvás és ordítózás egészen a hegytető eléréséig tartott.

A robbanás pillanata után a délkeleti csúcson beépített saját géppuskák is megszólaltak, végigsöpörve az egész hegygerincet és bátorítva a saját csapatot.

Felfelé való rohanás közben, amidőn a századok a terep miatt széthúzódtak, mindenki várta, hogy mikor szólalnak meg a rettegett géppuskák a 810 ϕ -on. De alig esett lövés. Hoyer őrnaggyal talán a széthúzódtott századok közepén rohanva és a magaslat fele útját elérve, már lefelé rohanó, holtrarémműlt oroszokat vettünk észre a fölfelé törekvő embereink között, akiknél azonban fegyver nem volt és nem is

védtek magukat. Azonnal nekiláttak egyesek az összetételüknek. A bátrabbak rohantak tovább, a lefelé menekülő oroszokat figyelemre sem méltatva.

Engem a végnélküli kíváncsiság hajtott előre. Mi lehet odafenn, milyen volt az aknám hatása? Szinte rohanva értünk föl és félelmetes látvány tárult elénk. Az aknám hatása a lehető legnagyobb volt. Vagy 30 m átmérőjű tölcser épp a 810 ϕ pontot seperte el. Halottak és sebesültek feküdtek mindenütt. A foglyok bemondása szerint épp ebédkiosztás volt a 810-en.

Legénységünk tovább akart lefelé rohanni északnak, Hoyer őrnagy azonban ezt beszüntette. Következett a sikeres támadás utáni zűrzavar, keresgélés az ellenség holmijában, míg a tisztek az új arcvonalat kijelölve, a legénységet alosztályonként rendezték.

A szomszéd szakaszok szintén kevés veszteséggel foglalták el az ellenséges állásokat. Az amúgy is babonás természetű oroszok kevés ellentállást fejtettek ki. 1915 márciusát írtuk még csak, robbantásokra még senki nem volt előkészülve.

A legrosszabb viszonyok között hetek óta harcoló hadosztályaink létszáma ekkor már olyan kicsiny volt, hogy a támadás továbbviteléről le kellett mondani annál is inkább, mert az oroszok állandóan friss csapatokat vetettek a küzdelembe. Przemysl sorsa meg volt pecsételve, március 21-én elesett.

A robbantás utáni rohamnál elfogott oroszok száma csak a mi szakaszunknál 3 tiszt, 1008 ember és 3 ép géppuska volt.

A Terstyánszky hadseregcsoporthoz külön igen szép parancsban méltatta ezt a fegyvertényt; századomnak saját pénztárából 200 K-át, a 24. Landwehr-gyalogezrednek pedig 500 K-át utalt ki.

A március 13-iki hivatalos Höfer-jelentés a fegyvertényt a következőképpen közölte:

„A Cisna-Baligród-i országúton a Kárpátokban a harc tovább folyik. Egy magaslat, amelyért már napok óta harcoltak, birtokunkba jutott. Aknatámadásban felrobbantották saját csapatok az ellenséges állás részeit és az azt követő közelharcban az ellenséget visszavetették, miközben több tisztet és 1200-nál több embert elfogtak.“

Jó hazafinak lenni nehéz, de nem lehetetlen.

(Virág Benedek u. Széchenyi.)

Új jelentést kap ez a szó, hogy magyar s ez a jelentés nem politikai lesz, hanem szellemi és erkölcsi értékjelző. Magyarnak lenni majd annyit jelent, különbnek lenni, küldetéssel bírni. Magyar az, aki többet szenved, többet dolgozik és mélyebben imádkozik.

(Ravasz László.)

JÓKAI NEMZETI JELENTŐSÉGE*

I.

A most lefolyt Jókai-ünnepeken nemcsak az egész magyar társadalom, hanem sokhelyütt a külföld művelt közönsége is méltó elismeréssel hódolt a halhatatlan író szellemének. Ezen az ünnepeken különféle szempontokból többféleképpen világították meg Jókai írói egyéniségét. Legtöbbször utolérhetetlen elbeszélő tehetségét emelték ki s a nagy mesemondót ünnepelték benne; sokan bámulatosan gazdag fantáziájában kutatták tüneményes nagyságának titkát; mások ismét egyszerű, természetes stílusát vagy éppen páratlan írói termékenységét dicsérték és nagy hatásában látják jelentőségét.

Mindez helyes, hisz mindez megvan Jókai-ban, de én ezúttal egy más nézőpontból tekin-

tek rá; abból a nézőpontból, amely kell, hogy minden magyar író és költő megítélésében döntő tényező legyen: Miben volt Jókai igazán nagy magyar író, más szóval *miben van nemzeti jelentősége?*

Ha a magyar művelődés történetét áttekintjük, valami különös szabályszerűséget vehetünk észre. Voltak egyes korszakok, mikben a magyar szellem ereje csodálatosan gazdag életet termelt ki magából. De ezek után a valóságos fénykorok után mindig valami nagy nemzeti katasztrófa következett, mely rombadöntötte, felemészttette az előző korok értékeit. Hiszen gondoljunk csak a keresztény középkor hatalmaságára, Nagy Lajos, Zsigmond, Mátyás király Magyarországra, melyre 1526-ban a mohácsi csata kapuján aztán rázúdult a pusztulás. Gondoljunk csak arra, hogy a XV. és XVI. században miként termékenyítette meg a magyar szellemet a protestantizmus és az ennek nyomán

* A szerzőnek 1925. márc. 8-án a Ludovika Akadémia Jókai ünnepén tartott előadásából.

feltámadt ellenreformáció. De ezt a fellendülést meg a Thököly- és Rákóczi-féle szabadságharcok tragikus vége tette tönkre. De gondolkunk aztán a magyar nemzet főnixként való megújulására a XVIII. század végén és a XIX. elején, melyhez hasonló erejű felemelkedés nincs a világ népeinek történetében. A magyarság e csodálatos erőfeszítése ekkor meg 1849-ben Világosnál, Aradon roppant össze. S még egy fénykorunk volt a mult század végén, amikor a magyar nemzet ipari, gazdasági és művelődési megerősödésével diadalmasan sorakozott be a modern nyugati államok közé. Ezután meg — tudjuk már — a világháború és a mai szegyeteljes nyomorúságunk következett . . .

De mindezekből az is világos, hogy a nagy nemzeti katasztrófák után bekövetkezett gyászos csöndet, az ellanyhulást *mindig* felváltotta a magyar élniakarás önmagára talált, mindig nagyszerűbb felujjongása; vagyis látjuk, hogy a magyar fejlődés grafikonja egy folyton növekvő hullámvonalat mutat, melynek megvannak ugyan a mélypontjai, de megvannak a maga dicsőséges zenitjei is. Én ezt a hullámozást a *magyar sors tragikumának* nevezem. Hogy mi ennek a célja, nem tudhatjuk. (Annyi azonban bizonyos, hogy azt az újabb — Oswald Spenglertől — elterjedt tetszetős elméletet, hogy a népek élete hasonlatos a növényekéhez, hol megvan a csírázás, fejlődés, virágzás és a teljes elhalás kora, a magyar fejlődés napnál világosabban megcáfolja.)

A magyar sors tragikumában még egy szabályszerűség van. A nagy katasztrófák után, az ellanyhulás, a gyász, a tétlenség korában egyszer csak mindig feltűnik egy-egy gondviselésszerű nagyság, mely aztán újból életre kiáltja a tetszhalott magyar erőket. Ilyen volt pl. a XVIII. század végén egy egyszerű, de lelkes magyar katonatiszt, Bessenyei, ki az irodalom magyarnyelvűségének programjával megindította azt a tüneményes fellendülést, melynek hatalmas útjelzői Széchenyi, Vörösmarty, Petőfi, Arany.

Ilyen gondviselésszerű alak volt Jókai is, akinek azonban a magyar sors hullámozó tragikumában nem annyira az életrekiáltás, a megindítás, a vezetés volt a szerepe, hanem ennél tán sokkal nehezebb: *Neki kellett az 1849-i nagy nemzeti katasztrófa után a kétségbeesett magyar nemzetet megnyugtatnia, megvigasztalnia s az agyonsanyargatott magyarságban a lelket, az önbizalmat fentartania, míg a cselekvés ideje ismét elérkezik.*

Ez volt Jókai szerepe a magyar fejlődés láncolatában, s hogy ezt a nagyszerű programot *hogyan* valósította meg — talán öntudatlanul is — arról kívánok még valamit mondani.

II.

Mindenekelőtt azt kell leszögeznünk, hogy a magyar zseni sohasem öncél, sohasem csak

magának van, hanem mindig valami titkosnak tetsző, de a gondviseléstől ránkrendelt programnak a megvalósítója. Fellépése sohasem véletlen, hanem szükséges, törvényszerű. Ezért mondtam, hogy Jókai is gondviselésszerű alak és tán maga sem tudta, hogy micsoda nagyszerű programnak a végrehajtója, vagyis öntudatlanul eszköze volt az örök magyar akaratnak.

Jókai nemzeti jelentőségét én két pontban látom:

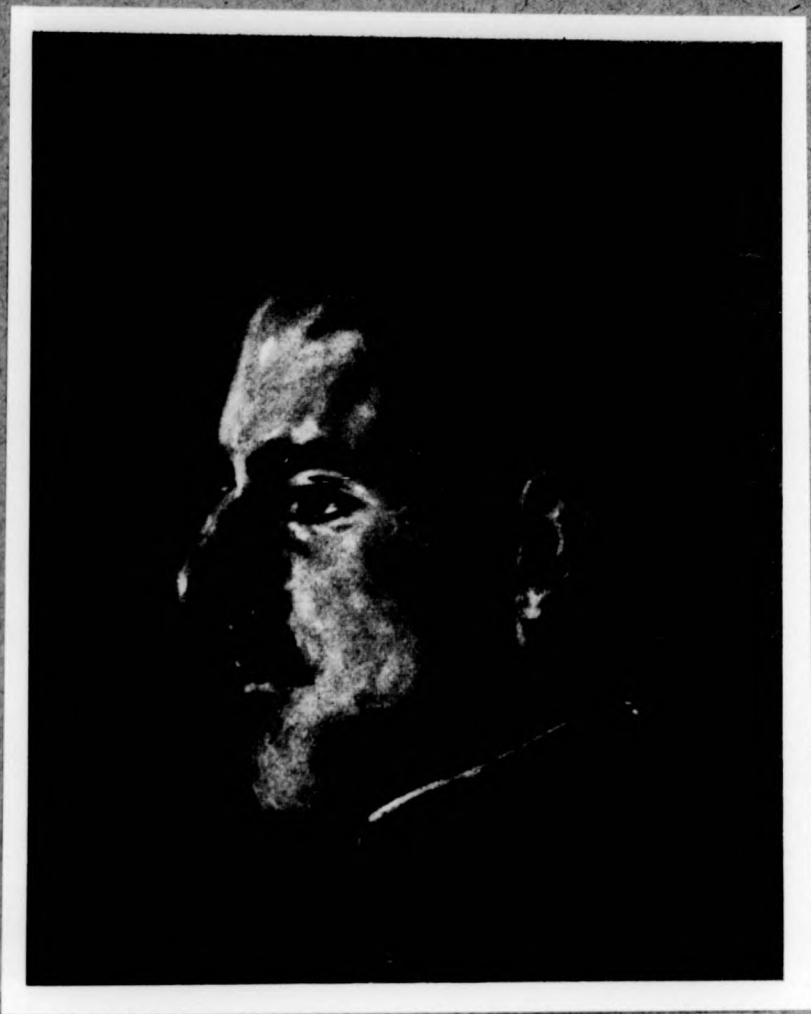
1. *A szabadságharc után mindjárt mert és tudott írni.*

2. *Amit írt, az mindvégig és mindenestől magyar.*

A ma élőknek az 1. pont talán nem tűnik fel olyan jelentősnek. De meg kell gondolnunk a következőket: 1848/49-ben a magyarság vérével pecsételte meg az előző félszázad folyton felfelé törekvő akaratát, de a tapasztalatlan titán a túlerővel szemben elbukott a harcmezőn. A világosi fegyverletétel után a néma megdöbbenés, az aradi bitófák után pedig a rémület csöndje szállta meg a magyar lelkeket. A szabadságharc közös, szent ügye volt minden magyarnak, melynek sikeréért életüket, vagyonukat oltárra vitték, s most egyszerre azt látták, hogy csalódtak, vesztek, mindent elvesztettek és börtön, bitófa, kíméletlen üldözés vár rájuk. Olyan volt akkor az egész magyar nemzet, mint a temetőből egy kedves elhantolása után szomorú otthonába bújt család. Némán, csüggedten ülték körül az asztalt és keserű könnyek közt ették nyomorúságos kenyerüket és sohasem tudhatták, melyikük fog már holnapra hiányozni közülük.

A kétségbeesés, a teljes reménytelenség és a büszke szegény lett úrrá a lelkeken, a vezetőik lelkét pedig az önvád s örület réme mardosta . . . S ekkor megjelenik egy fiatal regényíró 1850-ben a „*Forradalmi és csataképek*” című könyvével, 1851-ben pedig a „*Bujdosó naplója*”-val és odaül az elcsüggedten búsuló magyarok asztalához: *Nézzétek, olvasátok, ti rólatok szól. Amit ti akartatok, az szép és jó volt, a ti harcotok nemes, szent harc volt. Ti nem vagytok „rebbelis gaz magyarok”, hanem az örök magyar sorsnak véres babérral övezett mártirjai!*

Így beszélt, így mert beszélni Jókai akkor a magyarsághoz, amikor minden igaz magyar szóért börtön vagy halál járt. Egész regényt, könyvet mert írni a szabadságharcról, melyről akkor suttogni sem volt szabad. Így lopta be Jókai a kiábrándult lelkekbe ismét az önbizalmat, az önértetet. S mikor ez már sikerült neki, akkor egy újabb lépéssel ment előre programja megvalósításában: Mosolyra derítette, megneveltette az attól már oly nagyon elszokott magyar arcokat. 1858-ban megindította az „*Üstökös*” című éleclapját, melyben már merészebb voná-

Fel tanulmány.
Pasztell. Blhacsy György IV. évf. akadémikustól.

sokkal rajzolja meg az oktan elnyomatás fonákságait.

De nemcsak az itt említett művei, hanem még egy egész sereg novellája — majdnem mind a szabadságharcból vett tárggyal — jelent meg ebben az időben, melyek tehát kizárólag annak a nemzeti küldetésnek a szolgálatában állottak, hogy — Beöthy Zsolt szavai szerint — *megtörje a közrémület csöndjét, megvédje a sárbataposott nemzeti eszményeket s a hosszú elnyomatást enyhítse.*

De nemcsak az időpont jelzi Jókai nemzeti jelentőségét, hanem műveinek tartalma is.

A 100 kötetet megtöltő Jókai-könyvtárban alig találunk egy-két olyan művet, melynek nem a magyar történelem, a magyar föld, magyar alakok és élet volna a tárgya.

Különösen feltűnik, hogy igen sok regénye a *szabadságharc korában játszik.* (*Kőszívű ember fiai, Politikai divatok, Tengersizű hölgy, A mi lengyelünk stb.*) Bámulatos élenkséggel és végtelen szeretettel írja le a szabadságharc mozgalmas korát, az első honvédség dicső haditetteit, a lakosság áldozatkészségét és szenvedéseit, úgyhogy ezt a nagy eseményt nem annyira a történelemből, hanem inkább Jókai regényeiből ismeri és szereti ma is a magyarság.

Jellemző az is, hogy Jókai igen sok művéhez a *magyar történelemből* veszi tárgyát (*Magyar nábob, Kárpáti Zoltán, Névtelen vár, Erdély aranykora stb.*), s teszi ezt mindig azzal a céllal, hogy a magyarság történelmének egy-egy korát vagy alakját megkedveltesse az olvasóval. A *történelmi anyagnak ez a tudatos megőrzése* szintén nagy nemzeti jelentőségét bizonyítja.

De nem kevésbé fontos ebből a szempontból az sem, hogy műveiben a *magyar élet* számtalan gazdag változatát adja, a magyar tájakról pedig feledhetetlenül szép, mesteri képeket fest. Példa felesleges, hisz mindenki magában hordoz egy-egy ilyen képet a magyar életről, magyar vidékekről, aki valaha egy Jókai-regényt olvasott. Mindez ismét nem véletlen, hanem programmszerű Jókainál. A Jókai által teremtett alakok pedig valósággal beidegződtek a magyar köztudatba s úgy éltek ott, mintha valóban történelmi alakok lettek volna és ideálökként szerepeltek.

Felemlíthetném még tételelem bizonyítására Jókai *nyelvét*, stílusát is. Nyelve, mellyel — mint köztudomású — megteremtette a magyar elbeszélő próza új stíljét, minden ízében, tősgyökeresen magyaros, zamatos és mindenekelőtt egyszerű, népies, mely törekvés különben a Petőfi által képviselt iránynak egyik legfőbb program-pontja volt. De már ezekből is világos nemzeti jelentősége; mindössze még azt, hogy Jókai művei terjedtek el leginkább a *külföldön* is. Mert míg Petőfi 13, Arany 9, addig Jókai 17

kultúrnyelven jelent meg eddig, örök dicsőséget hozva a magyar névnek.

III.

Most még egy kérdés: *Mit jelent nekünk Jókai ma?*

Ma ismét a magyar fejlődés hullámvonalának egyik mély pontján vagyunk. A világháború előtti kor nagy, gazdag, modern Magyarországból a köröskörülamputált, koldusbotra jutott, fejlődési lehetőségeitől megfosztott Csonka-Magyarországba zuhantunk le. A magyar sors óramutatója ma ismét olyan számok felett jár, melyek alatt a tatárjárás, mohácsi vész, szatmári béke és 1849 tragikus évszámai derengenek. Azt mondhatná valaki, hogy most mégis másként van, mint volt 1850-ben. Igen, másként van, rosszabbul van. A magyar sors ugyanaz, csak a szereplők változtak, de míg akkor csak egy ellenségünk volt s kísért bennünket az egész művelt világ rokonszenve, ma éhes rendőrállamokkal vagyunk körülveve s barátunk nincs sehol. Akkor csak börtönnel és bitóval büntették a magyar akaratot, ma ördögi raffiniériával a gazdasági élet közös nevezőjére hozták az egész életet, mert tudják, hogy így lehet legjobban ölni. Mert ma nincs hatalom, nincs haladás, nincs művelődés, sőt művészet sincs, ha nincs pénz. Ellenségeink már matematikai pontossággal kiszámították, mikor fog a rab-szolgasorsra jutott magyar középosztály kidőlni. Mert nekik tulajdonképp csak ez az egy osztály az ellenségük, mert — Szegefű Gyula megállapítása szerint — csak ez az egy osztály a hordozója még a nemzeti gondolatnak, csak ebben az egy osztályban él még a tudat, hogy nekünk elődeink is vannak itt, akikkel a cél, az érzések, a sors azonossága köt össze, hogy nekünk itt programunk, hivatásunk van.

A magyar sors hajója ismét léket kapott s rajta háromféle nép található. Vannak fent a kormánykeréknél, kik erős karral, elszánt akarral tekintenek a jövőbe, de lent már nagy tömeggé csődültek az apró ügyesek, a megalkuvók, a csak maguknak és máraélők, akik minden pillanatban készen tartják mentőcsónakjaikat s mondják: Hát mi majd csak megleszünk úgy is. És sokan vannak még hű matrózok, kik letargikus egykedvűséggel végzik kötelességeiket s ők talán már az elsüllyedés gondolatába is belenyugodtak. S e közben Kassán a magyar gyerekek szlovák „csitanká”-t tanulnak, hogy 15—20 év múlva már ne is beszéljenek magyarul Rákóczi földjén. A megváltásában csalódott székely paraszt pedig tétlenül búsul háza küszöbén, mert minek is küzködjék tovább az agyon-sanyargatott földdel . . .

Hát most nincs senki, aki belekiáltja a csüggedő, szétbomló magyar lélekbe: Lesz még másként is, lesz még jobban is, hát most nincs Jókai?

De igen, él Jókai s él vele együtt bennünk a magyar sors törvényszerűségének tudata. Az, hogy a mi életünk nemcsak a miénk, hanem mi egy tragikus, de nagyszerű sorsot betöltő faj gyermekei vagyunk és sub specie aeternitatis folytatásai vagyunk az évezredek magyar akaratnak. Él bennünk az a hit, hogy minden nagy katasztrófa után kell jönni megújulásnak, felfelé vezető útnak; kell, hogy a hullámvonal ismét a zenitre, Nagy-Magyarország boldogságába vezessen.

Ti jövő magyar katonák, vigyétek ezt a hitet szét és plántáljátok bele, mint apró kis örökmécseseket, minden fáradó magyar lélekbe és hirdessétek, mint fenyegető mementót, hogy azt a fajt, melynek test-véréből ilyen óriások magasodnak ki, mint Petőfi és Jókai; azt a fajt, melynek élő lelkéből ilyen izzó fénycsóvak nyílnak szét az egész világra, lehet megalázni, lehet agyonsanyargatni, de megölni, megsemmisíteni nem lehet soha, mert örökké él!

Rózsás József.

Valahol virrad...

Írta: Dutski's Viktor IV. évf. akadémikus

Valahol titkon száll még a pernye,
Valahol izzik még lopva az üszök,
Valahol síró anyáink könnye
Hull egyre és véres rögökre pörög.

Valahol messze csördül a fegyver,
Rengetegek mélyén örtüzek gyúlnak,
Valahol öreg, őszhajú ember
Fehér lovat áldoz a büszke Hadúrnak.

Valahol halkán csitul a sírás,
Megkínzott szemekben dacos bosszú ég,
Pajtás! igazat mondott az Írás,
Valahol messze virrad már az ég...

Többet szolgál az emberiségnek, aki sokat akar,
mint aki keveset akar.

(Goethe.)

Meleg szeretettel függj a hon nyelvén! mert
haza, nemzet és nyelv, három egymástól vál-
hatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem buzog,
a két elsőre áldozatra kész lenni nehezen fog.

(Kölcsey.)

Milyen legyen a tiszt önművelése?

Írta: Tomka Emil IV. évf. akadémikus

Az élet küzdelem. Hajlamok, tehetségek, vad vágyak, szelid érzelmek kelnek harcra itt egymás ellen különböző akaratok parancsára. A harc eredménye sok tragédia, sok nemes bukás, sok igazságtalan győzelem és igen kevés igaz diadal.

Minden ember harcos; minden embernek lelki erők állnak rendelkezésére, amelyekkel e harcot sikeresen megvívhatja. Ezek az emberrel veleszületett hajlamok.

A hajlamok ösztönzésére lép az ember a katedrara mint tanár, gyógyítja embertársait mint orvos, hirdeti a vallást mint pap és védi a hazáját mint katona. De hogy a társadalomban ez az elhelyezkedés bekövetkezzék, mindenkinek az ösztönyszerűleg mutatkozó hajlamai szerint kell élnie és azokat ki kell művelnie.

Mindenkiben több hajlam van, még pedig fő- és mellékajlamok. A tiszt az életben a legtöbb és reánézve a legdöntőbb sikereket a főhajlam kiművelése, a főhajlam által parancsolt életmód ápolása által érheti el. A mellékajlamok kiművelése a főhajlam sikereit fűszerezi.

A főhajlam csak az emberek kisebb hányadánál fejlődik ki, mert kevesen vannak azok, akik azt felismerik és fejlesztik. A legtöbbnél nem különböztethető meg a többitől.

A hajlamok fejlesztéséhez először is ismerni kell azokat. Meg kell ismernünk önmagunkat, e nélkül önművelés elképzelhetetlen. Sokszor teljes meggyőződéssel fejlesztünk magunkban egy képzelte hajlamot és csak a sikertelenségek sorozata bizonyítja, hogy helytelen úton jártunk. Ha keressük ennek az okát, rájövünk arra, hogy talán a szerető szülő vagy följobbvaló jóakarátú, de téves rábeszélése és az önismeret hiánya az oka a számtalan sikertelenségnek.

Az önismeret nagy követelmény, de nem elérhetetlen. Erre egyik jó eszköz a naplóvezetés. Ha naplót vezetünk, amelyben feljegyezzük minden napnak a gondolatait, vágyait, indulatait és cselekedeteit, azt fogjuk tapasztalni, hogy azoknak egy része gyakran megismétlődik, másik része csak hasonló külső befolyások hatására jelentkezik, míg más része viszont csak elenyészően fordul elő. Ha már most ezt a naplót lelkiismeretesen, őszintén huzamosabb ideig vezetjük és az eredményt összegezzük, lelki világunknak, azaz önmagunknak bizonyos képét kapjuk. Mennél hosszabb ideig vezetjük ezt a naplót, annál inkább tudunk élnünk mélyébe látni, annál tisztább képét kapjuk lelkünknek.

Maga a naplóvezetés nem könnyű feladat. Hosszú idő kell ahhoz, hogy az ember megtanulja az önmaga iránti őszinteséget. Az ember, ha ilyen naplóvezetésre

szánja el magát, természetszerűleg azt várja, hogy nemes, szép képet kapjon, azért csak a nemes, a szép lelki megnyilatkozásokat vallja be magának, a többi mellett el-siklik, azokat lealkudja. Talán mondanunk sem kell, hogy ez nem ér semmit. Akármennyire fáj is önmagunknak bevallani azt, hogy naplónk megvetésreméltó, gyenge képet mutat, nem baj! Csak így áll módunkban a képen javítani, szépíteni; ellenben halálosan vétünk, ha alkudozunk, ha önmagunkkal nem vagyunk őszinték.

Az említett módon megközelíthetjük, megismerhetjük önmagunkat. Előttünk fekszik a fénykép, a lélek képe, amelyen láthatók az erények és a hibák. Most már azután megkezdhetjük az önművelés munkáját.

Az önművelés első feladata a *jellemképzés*. A hibák csökkentése az erények növekedését jelenti és egyúttal a jellem fejlődését. A hibák elleni harcban elsősorban a leggyakoribbakra kell rávetni magunkat. A hibák legtöbbször akaratszegységnek a jelei és mindig bizonyos adott alkalom szülöttei. Pl. ha valaki megbízhatatlan, annak tanulását csak akkor adhatja, ha olyan alkalom kínálkozik, amikor az ellenőrzés távol van. A hibák elleni harcban az első, ami szükséges, az elhatározás, a második az alkalom keresése. Azért kell keresnünk az alkalmat, amikor szokásos hibánkba eshetünk, hogy elhatározásunkhoz hűen el ne kövessük azt. Így a rossz szokás ereje lassan megtörik és az a lelki energia, amely ezt eddig létrehozta, ugyanolyan *erényt* fog termelni ezután. Pl. ha a gyávaságot leküzdöttük, bátrak leszünk.

Így alakulhat át a jellemtelen ember is jellemessé, a jellemes ember pedig még tisztábbá, erősebbé.

A jellemképzés után foghatunk a *hajlamok, tehetségek fejlesztéséhez*. Az önarckép kétféle hajlamra fog rámutatni: *lelki és testi hajlamokra*.

A lelki hajlamok között ezek után már könnyebben fogunk rátalálni a már előbb említett főhajlamra. Pl. különös érdeklődés harcászati, hadászati kérdések, matematikai tudományok, technikai kérdések vagy nyelvek iránt stb.

Aki felismer magában egy ilyen határozott tehetséget, az teljes erővel fogjon hozzá annak kiműveléséhez. Célja az legyen, hogy ő ebben a tudományban *eszményi magasságot érjen el*.

Ha soha el nem is éri ezt a magas célt, az nem baj; a fő, hogy mindig küzdjön érte! A valódi harcban is, a támadás irányát messze az ellenségén túl jelöljük meg, hogy a harc hevében irányt ne tévesszünk; itt is azért kell a magasztos cél, hogy a reálisat biztosan elérhessük. A katonai tudományok egyes ágaiban specialisták kellene, mert ha mindenben egyformán járatosak akarunk lenni, nagy eredményt sehol sem fogunk elérhetni. Ezzel nem akarjuk azt mondani, hogy valaki harcászaton, ballisztikán stb. kívül semmihez se értsen. Minden tisztnek minden katonai ágban járatosnak kell lennie, de ez a jártasság úgysem terjedhet egy bizonyos mértéken túl. Ezt a mértéket érje el mindenki, de ezzel nem örlődhetik fel a teljes munkabírása; ha pedig fel-örlődött, az annak a jele, hogy az említett mértéken túllépett és kellő tehetség hiányában munkaerejét elpazarolta. Az *átlagos színvonalon meg kell állni és a megmaradt munkaerőt szakkiképzésre fordítani*.

A világháború utáni hadseregek magas elméleti képzettségű tisztikart követelnek. A katonai tudományok ellenben oly nagy terjedelműek, hogy azok minden ágában a szaktudás színvonalát egy ember nem igen érheti el. Tehát *specialistákra lesz szükség*. Ezért kell minden tisztnek magát úgy művelnie, hogy a jövő háborúban mint szakember minden szellemi erejét latba vethesse hazája érdekében.

Azt mondtuk, hogy az önarcképen testi hajlamokat is találunk. A test fejlesztésére, ápolására, vagyis a sportolásra a tisztnek annyival inkább nagy szüksége van, mert a tiszt szellemi teljesítményeit legtöbbször nagy testi teljesítményekkel karöltve végzi. A test fejlesztésénél is az alapelv az, hogy specialisták legyünk ugyan, de a sport valamennyi ágának lényegével is tisztában legyünk.

Főleg a szorosabb értelemben vett katonai sportokra, — a lovaglás, lövészet, futás, úszás, vívás stb. — érthetjük ezt. A testedzést a szellemi műveléssel karöltve kell végezni. Amilyen hibás felfogás az, ha valaki tisztán sportsman, éppen olyan hibás az is, ha valaki, bár szellemileg kiváló, testileg oly ügyetlen és oly gyenge, hogy a háború fáradalmi teljesen tönkretennék. Az eszményi az volna, ha *minden tiszt az általános tudnivalókon kívül egy szellemi és egy sportágban specialistává képezné ki magát*.

Az említett lelki és testi hajlamokon kívül végül talál a tiszt magában olyan hajlamokat is, amelyek nem illenek a hivatása keretébe. Ilyenek a *képzőművészeti hajlamok, költészet, zene* stb.

Mindezek kiművelése igen fontos. Mint minden embernek, úgy a tiszt életének is a fele magánéletében játszódik le. A tisztnek is vannak magánórái, mikor nemes szórakozásokra van szüksége. Ilyenkor a fentemlített hajlamok ápolása nyújt kielégülést az embernek.

Célszerű pl., ha minden tiszt bizonyos időszakokra programmszerűen elhatározza, hogy milyen szépirodalmi műveket olvas. Főelv legyen, hogy elsősorban a magyar és külföldi klasszikusokat kell megismerni, s csak azután kell törekedni arra, hogy a modern irodalommal is lépést tartsunk. A divat, a nagyvárosi szenzáció termékeire ne pazaroljunk sok időt. Hasonlóképp legyen ez a színházzal. Elég havonként 1—2 alkalom. Jobb hangversenyek, képműveletek, múzeumok időnkénti megtekintése szintén kívánatos.

A zene, irodalom, művészet ápolása, ha kellő szakértelemmel párosul, a lelket erősíti, nemesíti, felemeli annyira, hogy az élet rossz oldalai elhomályosulnak. A sikertelenségek által okozott elkedvetlenedés, amely rendszerint az élet mótelye, sokat veszít erejéből, ha egy másirányú, de nemes munka sikere ellensúlyozhatja azt. Ezáltal helyreáll a lelki egyensúly és az élet küzdelmeit új erővel vehetjük fel.

A tiszt azonkívül előkelő társadalmi állást tölt be. Neki a *társas érintkezésben* is győzni kell. Ehhez pedig igen sok esetben az általános műveltség nem elég. Kell hozzá még valami, ami az érdeklődést feléje irányítja. Ez pedig csakis az előbb említett hajlamok művelésével érhető el. Egy kitűnő zenész, táncos, esetleg költő, esztétikus a társaságban feltűnik és rendszerint közkedveltségnek örvend.

De meg kell jegyeznünk, hogy ne törtessen egy tiszt sem magasabb társadalmi körök felé, mint ahogy állása

megkívánja. Bár a tiszt előtt a legmagasabb társadalmi körök kapui is nyitva vannak, lényegében mégis a közép-osztályhoz tartozik.

Ha egy tiszt bajtársaitól eltávolodva keres magának szórakozást, nagyot vét önmaga, valamint a bajtársiasság ellen. A tisztikar a társadalmi életben mindig együttesen lépjen fel. Az egyöntetű fellépésben és összetartásban van az erő és ez az erő tekintélyt fog adni a művelt és képzett tisztikarnak a társadalom minden rétegében.

Vigyázzon a tiszt a különféle befolyásokra, amik őt a társaságokban érhetik. Ha helyesen művelte magát, szilárd egyéniségnek kell lennie. A szilárd egyéniség pedig csak akkor enged idegen befolyásnak, ha annak helyességéről meggyőződött, ha az saját világnézetének megfelel. A nők befolyásának is csak addig enged, a divat után is csak addig megy, míg helyesen kifejlesztett belátása „Állj”-t nem parancsol. Idegen befolyás, ha túlságosan erős, odáig fejlődhetik, hogy gátolja a tiszt szabad elhatározását. Ezáltal lehetetlenné teszi az önművelést, a helyes fejlődést.

Végül fontos érv, hogy a tiszt hivatását csak úgy töltheti be, ha tekintélye van. Nem képzelhető el egy nevelő vagy a harctéren egy vezető tekintély nélkül. *S tekintélyt csak az erkölcsi és a szellemi fölény adhat; ezt pedig csak helyes önműveléssel érhetjük el.*

Kuruc ének 1669-ből

Írta: *Dutskits Viktor* IV. évf. akadémikus

Tokaj várában vigad a plundrás,
Gombakalapban táncol a német,
Hallod-e, hallod-e kenyeres pajtás,
Ott fent kacagva-kacagnak téged,
Ott fent kacagva-kacagnak téged.

Kassán lobogva égnék a házak,
Sírva sikoltoz jegybéli mátkád,
Hallod-e, hallod-e kenyeres pajtás
Édesanyádnak szörnyű, nagy átkát,
Édesanyádnak szörnyű, nagy átkát?

Ságon, a réten gyűlnek a varjak,
Harminc pajtásod karóba húzva,
Tudod-e, tudod-e kenyeres pajtás,
Harminc pajtásod meghal ma újra,
Harminc pajtásod meghal ma újra.

Meghal még száz is, meghal kétszáz is,
Rontja a vasas a kurucot egyre,
Hallod-e, hallod-e kenyeres pajtás,
Ágyúkat huzatolt Vaudemont a hegyre,
Ágyúkat huzatolt Vaudemont a hegyre.

Hát csak huzasson, jó lesz minékünk,
Ugyis cafatban, rongyokban járunk,
Megindul egyszer még, hej, a mi népünk,
Lesz még muskétánk, ágyúnk meg várunk,
Jön majd a hajdu, a bojnyik, a talpas,
Esze Tamás úr száz hadi népe,
Jesztreb Andrásnak kétszáz bús tótja,
Kucug Balázsnak negyven legénye,
Zúdul a fűtykös, kondul a csákány,
Kétkézre fogva döng a balaska,
Mához egy hétre, hiszed-e pajtás,
Tokajon táncol szörnyű nagy kedvvel
Esze Tamás úr száz báránkjája,
Esze Tamás úr száz báránkjája.

A hadirokkant

Írta: *Panyigay Sándor* IV. évf. akadémikus

Egy ember áll az utca szögletén,
Fekete kötés van mind a két szemén.
Ruhája ujját lóbálja a szél:
Üres —, a karját elütötte egy gránát
916-nak szép őszébe' még.

Fejét a falnak hajtja,
A napot issza sápadt arca.
A mellén sok érem ragyog,
Amiket szemeiért s a karjáért
Már 917-ben kapott.

Zubbonyán egy hervadt virág;
Rég elhullatta már a szirmát.
Csak szára maradt. Levélke hozta,
Mikor elbúcsúzott a mátkája tőle
918-ban, júniusba'.

Köhög, tüdejéből feltör a vér.
Riadtan körüle mindenki kitér . . .
Lakása nem volt, megfázott szegény,
A földön feküdt
919-nek hosszú, rút telén.

Pénze, ruhája, ami megmaradt,
Abból még telt egy-egy kis falat.
De az is lassan elfogyott;
De nem halt éhen, mert már
923-ban . . . koldulhatott.

Most ott áll az utca szögletén,
Elmegy mellette sok helyre legény,
Sok szép asszony, kacagó lány,
De ajka nem tud kérni alamizsnát
925-nek szép tavaszán.

*

Szegénynek mit adjak; pénzem nincsen.
A hősnek némán tisztelegtem;
De vak szegény, nem láthatott,
Csak az utca népe, s mindenki
925-ben rajtam kacagott . . .

Az igazi próba az elvesztett háború. Ez mutatja meg, mi jó egy népben és mi rossz. Leveretéskor derül ki, kiben van erő: ki őrzi meg becsületét, méltóságát, ideáljait; ki tud szenvedni nemesen, tiszteletet parancsolóan.

(Ravasz László.)

Koronás a Vitéz-bálon, 915. II. 7 em.

Bihacsy György IV. évf. akadémikus: Fejtanulmány.

PRO PATRIA

E címen folyóiratunk II. évfolyamának az 50 éves jubileumra készült számában cikket közöltünk a Ludovika Akadémiából kikerült s a háborúban elesett tisztek emlékére, melyhez az akkor rendelkezésünkre állott névjegyzéket is mellékeltek. Ezt a névjegyzéket a múlt évi júniusi számunkban lényeges adatokkal helyesbítettük. Azóta ismét több adat jutott birtokunkba, melyeket az alábbiakban közlünk:

1. A névjegyzékbe fel kell még venni a következő neveket:

1881. évfolyam: *Szoldea Anchin* ezredes, a 302. honv. gyal. ezr. parancsnoka.

1872. évfolyam: *Szlányi István* ezredes.

1894. évfolyam: *Viski Lator Gábor* őrnagy.

1897. évfolyam: *Belányi Leó* ny. huszárszázados.

1904. évfolyam: *Gartner Aladár* főhadnagy.

Hátz Károly százados.

Pletkovics Illés százados.

1907. évfolyam: *Szirt Kázmér* huszárörrmester*

1908. évfolyam: *Nagykálói Kálay Iván* huszárőrnagy.

* Mint hadnagy kilépett, de a világháborúban szolgálatra jelentkezett s arany vitézségi éremmel is kitüntették.

1915. III 15. évfolyam: *Ágoston László* hadnagy.
Bogma István hadnagy.
Fitz Jenő hadnagy.
Kászonyi Béla hadnagy.
Király Árpád tüzérfőhadnagy.
Kussinszky Ferenc hadnagy.
Papé Lajos hadnagy.
Schuller Károly tüz. főhadnagy.
Szántó Károly hadnagy.
Szöghy István hadnagy.

1916. VIII 18. évfolyam: *Baross Fausztin* főhadnagy.
Faragó Miklós hadnagy.

2. A névjegyzékből törölni kell a következő nevet:
 1915. VIII/18. évfolyam: *Bogma István* hadnagy.

Ezúttal is felkérünk mindenkit, hogy ha valakinek olyan hősi halált halt volt akadémikusról volna tudomása, kinek neve e névjegyzékben nem fordulna elő, szíveskedjék annak nevét, rendfokozatát, csapattestét, az elesés helyét (harc-teret) és idejét a Ludovika Akadémia parancsnokságával közölni, hol Koschowitz Gyula ny. őrnagy, az intézetnek hosszú időn át volt tanára gyűjti ez adatokat gondos figyelemmel.

Csak így lehetséges, hogy hősi halottainkról végre is pontos névjegyzékünk legyen, mert a mai viszonyok között, országunk szétszakítása folytán, másképp nem sikerülhet annak összeállítás.

*De nép, ha teng csupán s nem lelkesül,
Nem teng sokáig, mert megsemmisül.*

(Arany László.)

Hódolat a névtelen hőseknek!

Ünnepségek a „Névtelen Hősök” emlékműve előtt

1924 május 24-én történt a Ludovika Akadémia előtti téren a Névtelen Hősök emlékművének ünnepélyes leleplezése.

Ez emlékmű célja az, hogy az emlékezetet felhívja és ébrentartsa azok iránt a bajtársak iránt, kik a világháborúban a hazáért hősi halált haltak, vagy mint sebesültek, betegek az ellenség területén elhaltak és kiknek eltemetéséről, illetőleg sírhelyeikről a hozzátartozók tudomást nem szerezhettek, esetleg a nagy távolság és a nehéz megközelítés miatt ezek nyughelyét a legjobb akarat mellett sem kereshetik fel.

Elkészült az emlékmű. Mindazok, kiknek kedves hozzátartozójuknak sírhelye messze földön, jeltelen sírban fekszik, tekintsék ez emlékművet szeretett halottjuk sírhalmának és itt tehetik le a kegyelet és a megemlékezés áldozatát.

S alig készült el ez emlékmű, már jöttek öreg anyókák, anyák gyermekeikkel s imádkoztak itt az Egek Urához a hősi halált halt hozzátartozójukért. Jöttek különféle fiú- és leányiskolák tanulói osztályonként tanítóik vezetésével és tekintették meg e művet. A fiatalság itt nyert lelkesedést és tiszteletet az elhunyt hősek emléke iránt.

A közönség és a sok gyermek, kik az akadémia előterén tartózkodnak, kegyelettel viseltek ez emlékmű iránt és az ott letett koszorúk, meg virágokhoz hozzá nem nyúlhatnak. Mult év mindenszentek ünnepén és halottak napján, midőn a közönség látta, hogy a Ludovika Akadémia parancsnoksága e szobrot ünnepélyesen megkoszorúzza és gyertyákkal, meg fáklyákkal kivilágíttatja,

csak úgy hozták a virágáldozatot és annyi gyertyát, hogy elhelyezésük iránt külön kellett intézkedni.

Hogy a bajtársak, a csapatok, meg a volt ludovikások e szobor megkoszorúzására minden alkalmat felhasználták, magától értetődik. A nagyobb ünnepélyek, melyek e szobor előtt egy év alatt lefolytak, a következők:

1924 június 30. A Hollandiából jött vendégek rövid beszéd kíséretében megkoszorúzták ez emlékszobrot.

Augusztus 29. A volt 1. honvéd gyalogezred tüzérségének 10 éves évfordulója alkalmából nagy ünnepélyt rendezett és ennek egyik pontja e szobor megkoszorúzása volt emlékbeszéd kíséretében.

Október 4. A Névtelen Hősök szobrát megkoszorúzták:

1. A volt cs. és kir. 27. tábori tüzérezredbeliek; az ünnepi beszédet mondta Zsiros István nyug. tüzérezredes.

2. A volt losonci cs. és kir. 16. (később 27.) tábori tüzérezred megbízottja tette le koszorúját; a résztvevők között voltak Horváth László altábornagy és Wagner Henrik tábornok, ez ezred volt parancsnokai is.

3. A volt cs. és kir. 35. tábori tüzérezred részéről a koszorút letette hadusfalvi Ludmann Emil nyug. tüzérezredes.

A volt kaposvári cs. és kir. 44. gyalogezred részéről koszorút helyezett el és szónokolt vitéz Somogyváry Vilmos honvédelezredes.

Október 5. Az 1914 augusztus 1-én felavatott honvéd akadémikusok 10 éves találkozásukat ünnepelték, melyen résztvettek az ugyanezen napon felavatott bécsújhelyi és mödlingi katonai akadémiák akadémikusai is, továbbá ez utóbbi akadémia volt parancsnoka, Heffele György altábornagy és az egyik volt tanár, székelyudvarhelyi Ágotha Árpád vezérkari ezredes. A jubiléumok nevében

Kobialka tüzérszázados beszéd kíséretében megkoszorúzta a szobrot.

Október 6. A „Magyar Athletikai Szövetség” a „Világháború Névtelen Hőseinek Emlékére” stafétafutást rendezett. Az indulás helye a Vérmező északi csúcsa volt, a cél pedig a Névtelen Hősök szobra. A versenybírószág itt székelt, hol az ünnepély fényének emelése céljából katonazenekar játszott. A díszes vendégsereg a szobor közelében helyezkedett el. A célhoz ért futók a váltóboton kívül egy nemzeti szalaggal díszített zöld koszorút is tartottak kezükben, melyet az emlékszoborra helyeztek.

Október 19. Az 1899-ben felavatott ludovikás növendékek 25 éves, az 1904-ben hadnaggyá kinevezett honvéd akadémikusok 20 éves jubileumukat ünnepelték az akadémián, melyhez a megfelelő évfolyambeli volt cs. és kir. katonai iskolát végzett növendékek és akadémikusok is szép számmal csatlakoztak. Az ünnepély műsorának egyik pontja volt a Névtelen Hősök emlékművének megkoszorúzása. A hatásos és lelkes beszédet — mindkét évfolyam nevében — isépi Isépi Aladár ezredes mondta.

November 1. Dél előtt 10 órakor a Ludovika Akadémia parancsnoka, dombovári Révy Kálmán tábornok, akadémikusok kíséretében, hazafias beszéd közben megkoszorúzta a Névtelen Hősök szobrát. Dél előtt 11 órakor a Przemysl várában szolgált tisztek (8 tábornok és körülbelül 30—40 tiszti) ünnepi beszéd kíséretében szintén megkoszorúzták az emlékművet. Az ünnepi szónok volt nyírjesi Lélay Gyula altábornagy. Este 5 órától 8 óráig az akadémia parancsnoksága a szobrot kivilágította gyertyákkal és fáklyákkal. A kivilágítás a közönségre nagy hatást tett; egymásután hozták a gyertyákat, mécseseket és virágokat.

November 2. Az emlékmű kivilágítása úgy történt, mint előtte való nap, a közönség most is részt vett a kegyelet lerovásában. Több nő és gyermek imádkozott nagy áhitattal a szobor előtt.

November 3. A hűvösvölgyi Bocskai István m. kir. reáliskolai nevelőintézet küldöttsége megkoszorúzta a Névtelen Hősök szobrát.

November 4. A volt 1. honvéd népfelkelő gyalogezredbeliek a Névtelen Hősök emlékművénel nagyobb számban megjelentek és azt ünnepi beszéd közben megkoszorúzták.

November 8. A volt kolozsvári 38. honvéd gyaloghadosztály az elhunyt bajtársak lelkiüdvéért a Ludovika Akadémia kápolnájában szent misét hallgatott s ennek befejezése után megkoszorúzták a Névtelen Hősök emléksobrát. A szobornál lelkes beszédet mondott a hadjáratban részt vett Borbás Károly református lelkész. Ennek befejezése után péterfalvi Molnár Elek altábornagy mondott beszédet. A szent mise alatt és az ünnepély befejezésekor a honvédenekar is közreműködött. Az ünnepélyen körülbelül 160—180 tiszti jelent meg, köztük több tábornok.

November 16. Az 1894 augusztus 18-án felavatott ludovikás növendékek e napon felavatásuk 30. évfordulóját ünnepelték. Az ünnepi műsor keretében a Névtelen Hősök emléksobrát is megkoszorúzták. Gyergyószent-

miklósi Kary Béla altábornagy gondolatokban gazdag szép beszédet mondott.

Ugyanezen a napon a volt trencsényi 15. honvéd gyalogezred egy csatájának évfordulóját ünnepelte és küldöttség által koszorút tett a szoborra. E küldöttség vezetői voltak Kary Béla altábornagy és Szakál Pál tábornok; ez utóbbi beszédet is mondott.

1925 március 15. Az 1915 március 15-én hadnaggyá kinevezett akadémikusok e napon 10 éves találkozójukat tartották. A Névtelen Hősök emlékműve előtt Korányi Rezső százados igen lelkes beszédet mondott és az évfolyam nevében koszorút helyezett az emlékműre.

Március 22. Przemysl vár elestének 10. évfordulója alkalmából a Névtelen Hősök szobrára több koszorút helyeztek.

Május 3. A „Magyar Athletikai Club” fennállásának 50. évfordulója alkalmából küldöttségileg a Névtelen Hősök emléksobrát ünnepi beszéd kíséretében nagy babérgoszorúval megkoszorúzta. Ez ünnepélyen a Ludovika Akadémia egy díszszázaddal és nagyobb tisztii küldöttséggel vett részt.

Május 23. A volt szatmári 12. honvéd gyalogezredbeliek a Névtelen Hősök emléksobrát megkoszorúzták, ezután pedig a Ludovika Akadémia dísztermében értekezletre gyűltek össze.

Május 30. A Hősök emlékünnepének előestéjén zenés-takarodó volt, mely az udvarlaki őrségtől 20 órakor indult ki és a főváros főbb útvonalaín át a Ludovika Akadémia előterén levő Névtelen Hősök oszlophoz érkezett, hol befejezésül a Himnuszot játszotta. Az emlékművet este az akadémia kivilágította és másnap, **május 31-én** délelőtt 11 órakor az emlékművet küldöttségileg megkoszorúzták: a kormányzó, a főváros, a honvédelmi miniszter, a vitézi szek és a Ludovika Akadémia, melynek nevében Bethlenfalvy Imre főtanácsnok beszélt.

Egész napon át, mely éppen pünkösöd első napja volt, nagyszámú közönséget lehetett látni az emlékmű előtt, mit ez alkalomra zászlódísszal vettek körül.

Amint ez adatokból is kiviláglik, a Névtelen Hősök emlékműve megfelel kegyeletes céljának. S éppen ennek érdekében célszerű volna e mű rendeltetéséről a napilapokban, különösen mindenszentek ünnepe előtt cikket közölni, melyekben a nagyközönség oktatást nyerne, hogy a harctéren, idegenben jeltelen sírban fekvő halottja iránti kegyeletét a Névtelen Hősök szobránál leróhatja.

Igen kívánatos volna az intézeti főkapu kapusánál egy könyv elhelyezése, melyben minden küldöttség, csapat, iskola, társaság, esetleg magánfél is, ha az emlékműre koszorút helyez, vagy itt ünnepel, e ténnyt az utókor számára megörökítené.

Célszerűnek mutatkozik az emlékmű előtt egy kőből készített imaszámoly és egy szintén kőből készített asztal elhelyezése is, melyre a közönség virágszárait és mindenszentekkor meg halottak napján gyertyáikat, mécsesiket elhelyezhetné.

Koschowitz Gyula
nyug. honvédőrnagy.

A fabolai asszony

Írta: Erdélyi Tibor III évf. akadémikus

A pap már kora hajnal óta ott ült a harangláb romjain. Ha a Rima felől dalos szél szakadt át a fákon, meglibbent hosszú, színezüst szakállá. Aztán könny szökött szemébe. Egy-két könnycsepp végigpergett ráncos, fáradt arcán. Ezt talán már nem is a muzsikáló szellő, a levegő sóhajtása sajtolta ki pillogó szeméből.

Nem!

Őszintén, igazán siratta a harangláb romjait. Tegnap még kongó-bongó nagy harang volt benne. Szép volt, karcsú volt, az ég felé emelkedett repkényes tornya és egy csillogó kis kereszt volt rajta... Most már rom. Az a kongó-bongó nagyharang sincs benne. Elvitte azt Bebek Ferenc, a gömöri főispán. Pedig hogy kérték, könyörögtek neki; hisz az a város legnagyobb harangja, száz falu legszebbik harangja, hagyná meg nekik.

A főispán kacagott.

— Most pedig eltakarodjatok innen, mert rátok szabadítom a fekete hajdukat. Hej! kutyák, el innen, el, a harang az enyém. Gyertek el érte a krasznahorkai várba, ott megkaphatjátok.

— Hej, fekete hajduk, ide, ide szaporán!

... Így vitte el Bebek Ferenc Rimaszombat legnagyobb harangját. És a ledült falakon ott ült Péter Petrus némán; csak a dalos szél facsart ki szeméből egy-két csillogó könnycseppet...

Arra ment a keleti vámos. Mikor odaért a paphoz, lehajtott fővel köszönt.

— Áldassék az Úr szent neve.

— Amen.

— Ne búsuljon szent atyám, megsegít még minket a jó Isten. Lesz megint szép harangunk; kongó imádsága szellő szárnyán száll a Mindenhatóhoz.

— Áldjon meg téged az Úr a te hitedért; de ha szépen imádkozol is, az meg nem elég az Isten előtt, mert Ő csak akkor segít meg, ha magadon segítesz.

Felkelt az omladékról és nekiindult a hosszú, poros útnak...

Bebek uram simogató pillantásokkal ölelgette azt a kicsifrázott, kongó jószágot, a rimaszombati nagyharangot.

— Hé, Gyejcsa, hol vagy, te félszemű bitang?

— Itt vagyok már; mit parancsol nagyuram?

Bebek másról akart szólni, de amikor ránézett Gyejcsára, csak elnevelte magát.

— Mondd csak, még nem találtál magadhoz való asszonyt?

— De igen, nagyuram, találtam.

— Kicsodát?

— A fabolai fehér asszonyt.

A gömöri főispán nem hitte el.

— Ugyan Gyejcsa, ne beszélj bolondokat. Hiszen a fabolai fehér asszony nincs is. Az csak a parasztkor fejében él. Rétr. képeket látnak. Azt mondják, hogy éjfélkor kint lovagol a mezőkön, hosszú, fehér köpönyeget elkapja a szél és mint fehér zászló, úgy lobog a nyomában. A kutyák nem ugatják meg és amerre jár, a palkönyomok sohasem tűnnek el. Nem igazi élő asszony az, Gyejcsa. Mert hát ha olyan asszony lenne, mint a többi, bizony megugatnák a kutyák éjfélkor!

Gyejcsa rút volt. Ha mosolygott, még Lucifernél is csúnyább volt. Ha nevetett, eltűntek mélyen beesett apró szemei s szájából kivillantak azok a hosszú, hiányos fogak. Most meg éppen szívből kacagott.

Hej, nagyuram, élő asszony az. Oly szép, mint a lilium harmatos hajnalban. Én magam is láttam.

Bebek hitetlenül rázta a fejét.

— Nem igaz ez, Gyejcsa.

Gyejcsa elrohant. A gömöri főispán meg megint rámeresztette a szemeit a néma nagyharangra. Hej, hány

ember imádságát kísérte kongó muzsikával messze az Istenhez, hej, hány ember átkát csengi majd ezután?

— Talán fog még mesélni...

Gyejcsa visszajött.

— Nagyuram, itt a fehér palást, a fabolai asszonynak a fehér palástja. Én rántottam le róla, most már nem boszorkány, most már olyan, mint a többi asszony, csak szebb, gyönyörűbb.

Bebek Ferenc most már elhitte, hogy valóban él az a mesés asszony a fabolai kúriában.

Az ő életében eddig nem vitt szerepet asszony. Emlékei nem voltak rólok. Az eszébe jutott, hogy egész kiskorában véresre vert egy kis parasztfiút, mert bemerészkedett a kastélyba és ott kérdezősködött elveszett libája után. Ifjúkorában egy öreg, lerongyolódott kolduson vágott végig lovaglőostorával, úgyhogy az összeesett és ott halt meg a kastély kertjében. Azután mennyit, de mennyit rabolt. Száz falu harangját lopta el, pénzt veretett belőle és megcsalta a szegény fátokat, mert nyolc lat ezüst helyett csak egyet tett az ezüstmárkába. Házakat, kastélyokat, falvakat gyűjtött fel. Aztán azok a fekete hajduk... Hej, Istennek nem maradt élő teremtménye, amerre azok jártak. És ő volt a kapitányuk. Most meg a rimaszombati nagyharangot lopta el... De asszony?... Eh, felre az emlékekkel!

— Hej, Gyejcsa, mondd, mennyi márkát csinálunk mi ebből a harangból?

— Egy lat ezüsttel?

— Nem. Egy fellel.

— Két parasztszekéren nyolc zsakkal, nagyuram.

— Gyere, Gyejcsa, nézzük meg a kohókat. Szeretném, ha már csengő pénz lenne ez az istentelen nagyharang.

Kinyitották a nagy kohót. Vörös, nagy foltokat dobott a falra a folyékony érc. Bugyborékolva mormogott sisetgett és ezer szikrával szikrázott.

— Hej, Gyejcsa, nemsokára beledobom ebbe a rimaszombati nagyharangot is...

A nagy csendben csak a katlan sustorgott. Gyejcsa elmerengve nézte a forrongó érclevát. Talán a fabolai asszonyra gondolt.

Bebek Ferenc nekiugrott, felkapta azt a rút embert és a vállán át beledobta a kohóba.

— Az enyém lesz a fabolai mesés asszony!

Basó Máté Tamás három lépcsőt ugrott egyszerre. Mire felért a nagyterembe, Demeter Sámson és Márton Bernát már várt rá.

— No testvérek, ezt jól megcsináltuk. Tornallyay Jánoskát kikísértem a lengyel határig, ott felbereltem két lengyel parasztot, mindkettőnek húsz flórenci aranyat adtam, azok majd aztán elintézik az úrfival szépszerén. Örvendjünk testvérek, mert most már Istenre hiszem, hogy miénk lesz Murány vára!

Ezüst serlegekkel kocintottak.

— Köszönjük neked, Máté Tamás!

— Szívesen cselekedtem, hisz a mi érdekünk volt. De rád, Márton Bernát, most más feladat vár. Neked el kell vinned a kis Mariskát valahová messzire, nehogy a király néki ítélje oda a murányi várat. Hisz jól tudjuk, hogy Tornallyay Jánoskán kívül ő az egyetlen törvény szerint való örökös. De nemcsak ezért, Márton Bernát, hanem azért is el kell őt tüntetned, hogy rá ne jöjjön arra, hogy völgyényt, a kis Jánoskát erőszakkal vittük ki Lengyelországba. Gondold meg testvér és aztán cselekedjél.

Odakinn a nap lesiklott az égről. Az alkonyat aranycsipkét vont a sötét nagy felhőkre. Feketén, némán ült a murányi vár a magas meredek hegyen. Lent a völgyben a sötétség letépte a százsorszép fehér virágokat, sötét lett a föld és csillagos az ég.

Egy kicsiny mécses, fénylő csillag kigyulladt a vár ablakában is. Odabent Mariska Krisztus Urunk képe előtt térdelt és imádkozott:

— Istenem, segítsd meg őt a messze lengyel földeken!

Bárkák a kikötőben.
Olajfestmény, Falb Endre IV. évf. akadémikustól.

Páter Petrus lassan, fáradtan ment felfelé a murányi úton. A várjai és rócei tótok elhúzódtak tőle.

— Ha Isten szolgálja ez a pap, ne kísértse a földi ördögöt. Mert Istenre, mi jól tudjuk, hogy a murányi vár az ördög palotája.

Az őszhajú páter megállt a felvonóhid előtt, a földről felszedett egy kicsinyke kavicsot és bedobta az őryukon.

— Isten nevében jövök, bocsássátok le a hidat, nyissátok ki a kaput, mert az Úr szolgálja vagyok és a ti uratokkal akarok beszélni.

Basó Máté éppen ott nógatta munkára oláh zsoldosait a nagy vaskapú mellett.

— Itt vagyok én, Basó Máté, a vár ura. Mit kívánsz tőlem, te jámbor idegen?

Páter Petrus a vár árkan állott. Görnyedt, fáradt testét kiegyenesítette, felemelte galambösz fejét és rámutatott a murányi rablóra.

— Tudom, hogy ki vagy. Ismer téged ebben az országban mindenki. Azt is tudjuk rólad, hogy Bebek Ferencsel, a gömöri főispánnal cimboraságban állsz.

Eleg, elég; ne tovább! Hazugság minden szó. Fogjátok el emberek...

— Nem addig, Basó Máté! Te megsanyargattad a népet, a lőcseieknek el kellett fogadniuk a te rossz pénzedet, mert Bebek megbotoztatta őket, ha vonakodtak.

— Armány, hazugság!

— Nem úgy Basó Máté! A murányi várbörtönökben még most is csörögnek a bilincsek... És hol van Tornallyay Jánoska, a vár törvényes ura?

Basó Máté szédült ott a vár falán.

— Vitézek, hát tūritek, hogy uratokat egy istentagadó így ócsárolja? Őljétek meg!

Páter Petrus nyugodtan állt az árok partján. Nem félt a haláltól.

Az oláh martalócok leengedték a felvonóhidat. Dübörgve rohantak át rajta.

Basó arca eltorzult a dühtől, szemei kidagadtak, rekedten parancsolt:

— Élve fogjátok el. Keresztre feszítem és kitűzöm az útra, hogy nappal borzadjanak tőle az emberek és éjjel a farkasok tépjék le ocsmány húsát. Csak élve, élve emberek!

Páter Petrus elfordult Basótól és az oláhok elé állott.

— Állj! Ne nyúljatok addig hozzám, míg készen nem vagyok. Mert én a leghatalmasabb Urat szolgálom, aki a ti legnagyobb Uratok is, én az Ő nevében jövök, és jaj annak, aki engem megbánt, mert az Urat bántja meg és annak átkozott minden unokája!

Az oláhok megtorpantak. Egy talpalattal sem mentek tovább. Páter Petrus felnézett Basóra, aki sápadtan dőlt neki az őrgrádicsnak.

— Én azért jöttem el tehozzád, hogy kérd meg nevében Bebek Ferencet, vigye vissza a rimaszombati nagyharangot; ha te kéred őt, hiszem, hogy megleszi. Aztán nézd meg éjfélok a holdat, ha ismét korong lesz, akkor megint eljövök és megkérdem tőled, megtetted-e már.

És Páter Petrus lassan megindult Váralja felé.

Estéli időben már hiába keresték.

Sárga, eleven napsugarak surrantak be a rácsos nagy ablakokon. A tavaszi szellő kacéran hordta be a szobába a bodzavirág illatát.

A fabolai asszony patyolat fehér fátyollal takarta be gömbölyű vállait, hajába százszerű virágokat tűzött. Aztán nagy, kerek aranytükröt tartott maga elé.

Szép volt és ezt maga is tudta, de most még szebb, még gyönyörűsebb akart lenni, mint eddig volt. Szebb a legszebb virágnál, az arany napsugárnál, a madárdalnál, a csobogó patakknál, mindennél szebb.

Egy kicsike harangláb állott a kerevet mellett. Fapálcával kongatott rajta.

Bejött a fehér asszony kis török cselédje, megállt némán, zajtalanul a puha szőnyegekkel borított kűszőben.

— Te Csöngé, mit mondott Bebek Ferenc? Ma jön?

— Igen, nagyasszony, ma. Szép fekete hintón, tizenkét

fekete hajduval. Mind a tizenkettő virágcsokrot hoz, amit főtt a nagy hegyen szedtek.

— Eljössz velem Krasznahorkára? Jó dolgod lesz ott. A vár az övé, sok-sok arany van benne, még a kút kávája is merő ezüstből van. Övé Salgó, Fülel vára is. Olyan gazdag, mint a király.

Csöngé a kis piros papucsát nézte. Talán azon tündött, beh szép is lehet ott, ahol minden fénylik, ahol minden arany. De hiszen a nagyasszony is gazdag, sok szép ékszere, szőnyege, tükre van, azután a budai basától, Szokoli Melesztafától is a legszebb lovat kapta, amikor az egyik feleségéből kiüzte a betegeget. Akkor került ő is a fabolai asszony mellé. Eljárrogattak ide is, oda is gyógyítani; néha csak maga ment a fehér asszony, ilyenkor sok aranyat-ezüstöt hozott haza magával. Azt mondta, hogy gyógyításért kapta.

A nagyasszony felriasztotta Csöngét.

— Nos, eljössz velem?

— Megyek.

— Jól van, kicsi Csöngé. Mire a második vásárt tartják a városban, három hintón elmegyünk Krasznahorkára.

Aztán megint a tükörbe nézett a fehér asszony.

— Ugye tetszem neked, Bebek Ferenc?

— Ugye tetszem neked, Bebek Ferenc?

— Ugye tetszem neked, Bebek Ferenc?

Tornallyay Jánoska porosan, fáradtan ült a lován. Már látszott Kassa, a fehér tornyok, innen-onnan még harangszót is hallott.

— Istenem, de gyönyörű a magyar harang imádsága!

Őrült a magyar hazának, a magyar virágnak, a magyar napsütésnek.

Biztatta fáradt lovát, aztán sebes ügetésben elérte a várat. Ott állott a strázsa a nagy kapuban, a város szélén. Szíves kérdéssel szólott hozzá.

— Ugyan kedves urambátyám, ki a legnagyobb úr ebben a városban?

— Kicsoda? Hát kedves öcsém, én biz azt nem tudom megmondani. Mert hát a papnak a püspök, nekem meg a generális.

— Ki a generális?

— Ki a generális? No hallja, kedves öcsém, azt mindenki tudja itt Kassán. A Szalma Miklós geróf generális úr.

— Talán Salm generális?

— No-no kedves öcsém, megkövetem, de én azt már jobban tudom.

— Köszönöm, kedves bátyám.

Végigporoszkált a kassai utcákon, meg is találta Salm Miklóst, a királyi csapatok vezérét. Szép ceremóniával, tíz szobán keresztül hűsz inas vezette, míg végre megállhatott a generális előtt.

— No édes öcsém, hallom, hogy valami panaszkod van? Csak ki avval bátran, ha lehet, hát segítünk a bajon.

Jánoska úgy állott ott a generális előtt, mint egy eleven gyermekszobor. Ősi kardja súlyosan csüngött bal oldalán.

— Igen, panasgom van, Jussomból, a murányi várból kitért a három Basó testvér, bár esküt tettek apám halottas ágyánál, hogy örökké hű, igaz gyámjaim lesznek. Azután Basó Máté elvitte engem Lengyelországba, ott két polyákra bízott, akiknek egyenkint hűsz flórenci aranyat adott, hogy útközben üssenek engem agyon. A polyákok beszélték ki, amikor azt hitték, hogy alszom. Én hajnali időben szép csendesen eljöttem onnét. Generális Úram, panaszt teszek a Basó testvérek ellen, mert a jussom elrabolták, mert meg akartak gyilkolni, mert most a világ szemébe kiáltják: ime meghalt az utolsó Tornallyay is, híven és igazán szolgáltuk mindig a murányi urakat, ki mondja hát, hogy nem minket illet meg a vár? Ez a panasgom!

Salm kitékintett a szeles nagy ablakon. Nem érezte otthon magát. Egy babonás, csodálatos mesét vélt hallani, amit ez a fiatal gyerek oly szépen elmesélt Mire elhallgatott Jánoska, feleszmélt.

— Igaz lenne ez?

— Isten a tanum, generális uram!

— Akkor velem maradsz és három nap mulva a királyi sereggel Murány alá megyünk.

1549. böjtmás havának 15-ik napján történt ez.

A Fekete erdőben csak itt-ott szólalt meg egy fekete rigó. A fák is sóhajtoztak néha, a levelek, apró, kicsi tavaszi levelek mámorosan hajlongtak ide-oda.

Szürkült a világ, csendes este lett.

Basó Máté mozdulatlanul feküdt az erdőszélen, mellette néhány moldvai oláh.

— Te Rugha, — szólalt meg halkán — biztos vagy te abban, hogy itt a kastélyban sok szép drágaság van?

— Uram, olyan biztos, mint hogy az anyám szült engem. De a legnagyobb kincs nem az arany, nem az ezüst; egy élő gyöngy lakik itten, gyönyörű szép asszony.

— Eh, asszony nem kell. Nekem a kincs kell, a vagyon. Most pedig Rugha, csendben készülődj, szólj az oláhoknak is; mindjárt füttyölök és aztán indulunk.

Elhangzott a fütty, zaj tört a nyomába, aztán megint csend lett.

Mire feljött a hold, elkészültek odabent. Basó Máté lovához rohant és csillogó arannyal tömte meg a széles nyereg táskát. Az oláhok szintén. Csak Rugha nem volt sehol.

A sötét estebe fehér port keverték a száguldó lovasok. Már látszott Murány. Basó Máté odahaza érezte magát, lassú lépésbe fogta habzó paripáját. Hátuk megett sebesen vágatott egy magányos lovas. Súlyos terhe volt, ölében vitte. Néha mélyen belevágta széles sarkantyúját lova vékonyába.

Rugha volt. Utolérte Basót és fáradtan törölte meg izzadt homlokát.

— Mit cipelsz, Rugha?

— Elhoztam magammal a fabolai asszonyt.

— Mutasd!

Rugha leemelte a fehér asszonyról az arany fátylat. Alétan feküdt az izmos karok közt. Szemei lecsukódtak, kissé nyitott ajkai közül fehér gyöngysor mosolygott elő.

Basó Máté hegyes, hosszú tört rántott ki övéből s míg Rugha szerelemmel takarta be ismét az eszméletlen asszonyt, markolatig döfte a tört az ábrándos legénybe.

— Helyes asszony, nekem is kell!

És ölébe kapta az elalélt asszonyt.

Úttalan utakon járt a kis Csöngé. Zihált a keble, úgy kifáradt a nagy sietésben. Oly szép virágokat látott útjában, hogy fáj a szíve, amiért nem állhat meg mellettük.

— Nem, nem lehet. Hisz a nagyasszonyt elrabolták. És tovább szaladt a kis erdei ösvényen. Mire Krasznahorka várába ért, nagyon elfáradt.

Bebek Ferenc éktelen haragra gerjedt.

— Oh haragos Isten! Ezt még megbosszulom. Megállj Basó Máté, megállj te hűtelen barát. Hé emberek, merre van az ágyúöntő? Hé Dienes, merre vagy? Hé fekete hajduk!

A főispánnak minden szava parancs volt. A fekete hajduk estéli időre nyeregben voltak és két nagy ostromágyú elé nyolc lovat fogtak be. Dienes, az ágyúöntő, Bebek előtt állott.

Neked pedig Dienes mester azt parancsolom, hogy három nap múlva hozd el a legnagyobb ágyút Murány alá. Három nagy szekér golyót csinálj hozzá, ha nincs miből, vidd el a harangokat a falvakból. Ezt parancsolom én neked, Dienes mester!

A fekete hajduk eltűntek az éjben.

A rácsos ablakban cserépes árvácskák nyíltak. Mariska szomorúan nézegette azokat a furcsa virágokat.

— Ejnye, beh hasonlít az én sorsom a tiétekhez, szegény kis árvácskák. Ez a kettő itt, a fehérek, egyszerűek, az Jánoska meg én. Mi is árvácskák vagyunk. Az a hatalmas nagy diszes levél, az a mostohánk, Basó Máté. Az a két kisebbik cifra levél, a másik két Basó testvér.

Egy turbékoló kis gerle szállott Mariska vállára.
— Gyere kis tubicám, tudom úgy is, hogy csak Zsuzsa néni és te szeretsz még engem.

Zsuzsa néni vén Tornallyay-cseléd volt. Hűséges, szerető öregasszony.

— Úgy bizony, lelkem kisasszony, de mi aztán igazán szeretjük.

Mariska már-már könnyekre fakadt, amikor nyikorgott a nehéz, páncélos ajtó és belépett Basó Demeter Sámson.

— Ki innen, ki, Zsuzsa, te vén kígyó! Hess innen, hess, te csúnya madár! Most egyedül veled akarok beszélgetni Mariska. Figyelj reám. Péter Petrus újra eljött Máté Tamáshoz, hogy elkérje tőle a rimaszombati harangot. Hát harangot nem kapott, de helyette tömlőcbe zártuk, mert nekünk kellett a pap, mivel minálunk esküvő leszén. Vedd hát magadra kis Mariska szép ünneplő ruhádat, ne feledd el a fehér fátylat, mert ma estére Péter Petrus előtt meg kell mondanod, hogy holtodiglan szeretni fogsz engem.

Kis Mariska elfehéredett és keservesen elkezdett sirni.

— Nem, nem, Demeter Sámson. Jánoskán kívül másé nem leszek soha.

— De Jánoska Lengyelországban meghalt, hisz te is gyászolod még.

— Ha ez igaz, Demeter Sámson, akkor elmegyek Mária lányának.

— Apáca nem lesz belőled sohasem Mariska. Mert választásod van. Ha nem leszel feleségem, halál vár rád. Márton Bernát, a harmadik Basó testvér fog végezni veled.

— Úgy hát felveszem ünneplő ruhámat és a fehér fátylat, mert a mennyegzőt választom.

— Hát hozzám jössz Mariskám?

Nem! A halál menyasszonya leszek.

Jól tudták a Basó testvérek, hogy Mariskának miért kellett volna Demeter Sámsonhoz feleségül menni. Odakint a vár körül már állott a királyi sereg, Salm Miklós gróf generális parancsnoksága alatt. Ott volt Bebek Ferenc is, a fekete hajdukkal, öreg ágyúkkal.

Basó Máté látszólag nyugodtan állt a bástyán, de lelkében talán megcsillant a félelem, mikor a murányi vár körül csak úgy nyüzsgött a sok vitéz nép.

— Hallod-e testvérem, Demeter Sámson, azt a lányt meg kell ölni. Mert ha feleséged lenne, úgy a vár elestével — amire máris elkészülhetünk — a király előtt tisztán állhatnánk, hisz Tornallyay Mariska, az immár egyedüli örökös, a te feleséged. De ha nem megy hozzád, elveszik tőlünk Murányt s mi földönfutókká lettünk. Márton Bernátnak átadtam már az ezüst pallost; ha Mariska holnaputánig tiéd nem lesz, meg kell halnia.

Odalent eldördült az első ágyulövés, Zúgva siklott át a levegőn az első nagy rézgolyó, Dienes ágyúöntőnek mesterműve. Basó ijedten kapta el a fejét.

— Úgy látszik, komoly a dolog. Mindegy, de azt a nagy vagyont utolsó csepp véremig védeni fogom.

Aztán nagy csendesség lett odalent. Az első lövés zaját még százszor visszadörögte a sok hegy, majd elhalt az is. De lent, a vár aljáról mennydörgő szó hallatszott fel.

— Hallod-e te Basó Máté, nézz le csak mihozzánk.

Itt látod a királyi sereget, a király küldte, mert amikor a te sok hamisságodért felidézett, te nem mentél el. Aztán nézd meg, ki beszél hozzád? A gömöri főispán. Száz fekete hajduval állok én is itt, mert elraboltad az én mátkámat, a fabolai asszonyt. Nem kérem, hogy add ki, maj felmegyek érte. Készülj a halálra, mert hűtelen voltál és én meg nem bocsátok.

Basó Tamás lövetni akart a gömöri főispánra, de már nem találta sehol.

Zsuzsa asszony Mariska mellett térdelt és simogatta szép hullámos, szőke haját.

— Ugyan ne sirjon, lelkem, kis galambom. Meglássa jó dolga lesz még a kisasszonynak, csak aztán meg, ne feledkezzen rólam. Mert lássa, kis aranyom, még nem vesztél el minden. Két nap rettentően hosszú idő, azalatt minden másképp is lehet még.

Zsuzsa néne gondolkodni látszott. Ráncos, dolgos kezét odaszoritotta homlokához.

— Hopp no, megvan. Lássa, kis galambom, majd

megfeledeztünk az öreg Mihályról. Jó emberünk az. Megsegít az minket. Már tudom is hogyan. Ugy kell csinálni a dolgot, hogy megmondja annak a gyilkos istentagadónak, ha már halni kell, hát akkor az ősök sírboltjában akar meghalni. Meg is teszi biztosan, tudom. Azalatt Mihály kimegy a titkos alagúton ahhoz a generálishoz és megmutatja neki, hogyan lehet az alagúton át a sírboltba menni a nélkül, hogy innen belülről valamit is észre lehetne venni.

Nem peregetek már Mariska könnyei. Két gyémánt-csepp még ott csillogott a hosszú szempillákon, de már mosolygott gyermekkedvességgel.

— Jaj, de aranyos az én Zsuzsa néném!

— No, csak csendben. Mihály elkíséri a generálist a sírboltba jó néhány vitézzel egyetemben és amikor Márton Bernáttal odaértek, előugrik.

Mariska is ugrott egyet, de örömben.

— Nagyon kedves jó néni az én Zsuzsa néném.

— Hál' Istennek. Aztán tudod-e, hogy hogyan fogjuk mi a pontos időt, amikor a sírboltba kell menned, megtudni? Mihály elviszi magával a galambot és mikor már minden rendben van, elereszti. Úgyis a kis gazdájához repül az először.

Mariska csendesen megölelte az öreg, hűségese cselédet.

A második éjszaka nagyon hosszú volt. Pirkadt a hajnal és a kis Tornallvay lány még mindig ott ült az ablak mellett sápadtan, fehéren. Mihály már tegnap éjjel ment el és azóta oly hosszú a nap és az éjjel.

Márton Bernát benyitott a lányhoz.

— Jó reggelt, Mariska. Utoljára kérdezlek, akarsz-e Demeter Sámsonnak felesége lenni?

— Nem!

— Jól van! Akkor meg kell halnod. És mert úgy szokás, kérdezem tőled, van-e még valami kívánságod?

— Van, Márton Bernát. Őseim sírboltjában akarok meghalni, de előbb imádkozom és amíg készen nem vagyok, ne zavarjatok.

— Meglesz.

És Mariska letérdelt Krisztus Urunk képe elé és elkezdett imádkozni. Várta a galambot... Keservesen, kinnal, lassan telt az idő. Egyszerre szárnyshogás haltszott és a kis galamb Mariska vállára repült.

Márton Bernát és Mariska lassan lépegetett a hosszú folyosókon. Odaértek a kriptához. Rémesen csillogott az ezüst pallos Basó Márton kezében.

— Készülődj.

— Készen vagyok.

— Isten irtalmazzon lelkednek!

— Amen! — A földből nőtt volna ki a sok hadinép, úgy megtelt a sírbolt. És mikor Mariska meglátta halottnak hitt völegényét, csak annyit tudott mondani:

— Jánoska! — és alétan karjaiba esett.

Bebek száz fekete hajduval rohant be a várba. Basó Márton már rég fenn volt a vár udvarán. Rettenetes, kegyetlen volt viadaluk. Basó Máté Tamás berontott a kápolnába és mikor ott látta a fehér asszonyt, keblebe döfte vékonypengéjű, hegyes törét.

— Te se maradj élve!

Úgy találta meg Bebek Ferenc a fabolai asszonyt a kápolna oltárán a feszület alatt.

De a Basók sem maradtak élve.

Páter Petrus megint ott ült a harangláb mellett. Ajtatos zsolozsmát kongott a rimaszombati legnagyobb harang.

Arra ment a keleti vámos.

— Aldva legyen az Úrnak szentséges neve!

— Amen!

— Úgy-e, szent atyám, megmondtam, hogy megsegít minket a jóságos Isten?

— Megsegített, mert Ő hatalmas és nagy. De te, keleti vámos, szállj magadba és örülj, mert megtért a legnagyobb bűnös és visszaadta száz falunak ellopott száz harangját.*

* Forrásmű a történeti anyagra: Droppa J.: Murany varának története. Pohorella, 1905.

Ha sokat beszélnek a hazafiúságról, keveset tesznek érte.
(Kisfaludy Károly)

Gyónihoz

Írta: *Bifacsy György* IV. évf. akadémikus

Füstön száll a lelkem
Vad, kietlen tájra,
Bilineses országba,
Rabcsók romjára;
Ahol a haldokló
Bús dalait búgta...

Egy fogoly katona,
Egy fogoly poeta.

Kincsház szívedet
Melegen vitted el,
Tele reményekkel,
Vágyó szeretettel.
De Turán kapzsi volt,
Lelkedet megfogta

Megláncolt katona,
Megláncolt poeta!

A sok forró álm
Nem jutott hazáig,
Váró asszonyáig,
Árnyas portáig,
Jeges vágyvirágból
Koszorúját fonta

A bús rab katona,
A bús rab poeta!

A fehér országban
Mégfagyott a bánat,
Eltemetett a hő
Egy kis rácsos házat
Nyomtalanul, csendben,
Úgy, ahogy kívánta

Egy halott katona,
Egy halott poeta!

István

Írta: *Birnbauer Ferenc* III. évf. akadémikus

Nem mindennapi ember volt. Alacsony, de keménykötésű, minden porcikájában izmos és eleterős testet mint valami mágnest folyták körül az akaratnak, a tennitűdésnek és a határozottságnak dús hullámai. Szabályos arcának kemény, önállóságot hirdető vonásai, szenvedélyes barna szemének fellobbanó lángjai a fausti koponya alatt nem ismerhették a sikertelenséget. De boldog nem lehetett...

Mikor atyja, a végvári vitézek táborából visszamaradt bozontosfejű, vashomlokú őspogány megvált tőle, mint egyetlen tanácsát, egy fokost nyomott a kezébe. Aztán, hogy fia elment, fájdalmával, magyarságával egyedül maradt a falu várostól megmetelyezett parasztjai között, mint egy véletlenül elfelejtett vihardacos tölgy az irtás újracseperedő hajtásában.

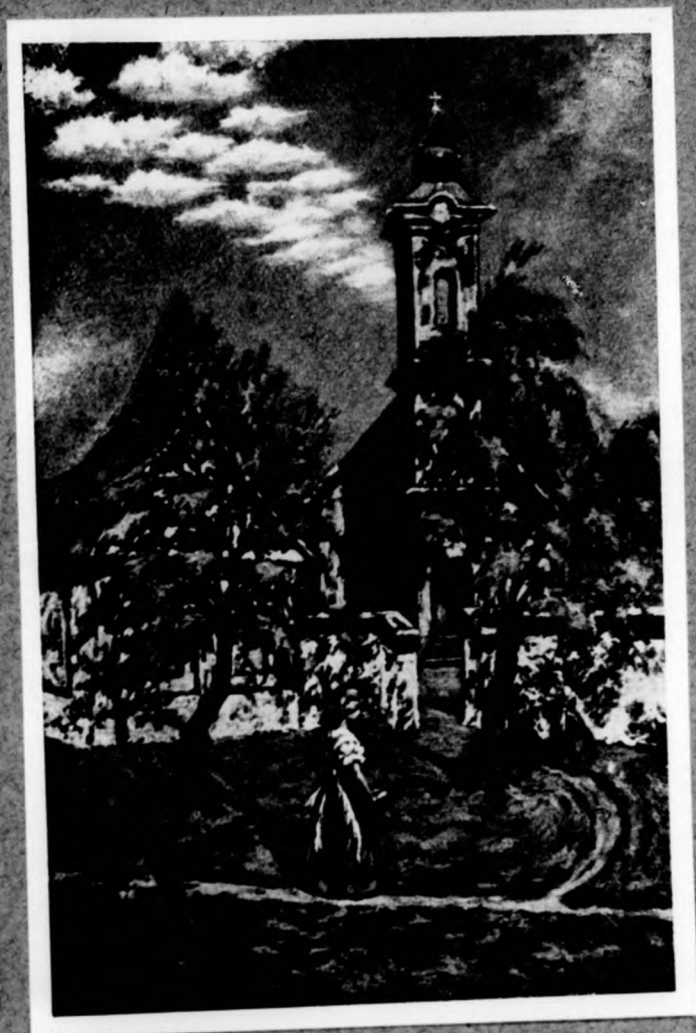
István pedig eljutott a lövészárokba. Nem harcmező volt előtte, ahol vad szenvedéllyel szemtől-szembe vívták

az élet és halál igazságát, hanem az elfajzott emberi szellem fondorkodó csuszkalását látta a megbújt erősség ellen. De azért megérezte, hogy itt is férfiak védik a becsületüket és jobb volt a legjobbaknál. Nappal a szikrázó fény tánca vigasztalta, éjjel meg a csillagok öntöttek belé titokzatos erőt; az erdők sötét lombjai is csodás dolgokat meséltek a multrol, a madarak sokatmondo eneke elétté sugározta a jelent és a virágok bohó feje a jövő felé integetett.

Míg egyszer minden megváltozott.

Egy éjjel földbe temette a gránát, feje nehez csapást mért valamilyen vaskolonc és mire a derengő hajnalban magához tért, orosz sebesültapolók vették körül. Kórházba, majd fogolytáborba került az Aral-tó vidékére.

Itt már kínozták a nappalok, de éjjel, amikor józan-ságát jöleső sötétség fojtotta meg és gondolatai zabolátlanul repülhettek minden akadályon át, kezelete puha fáklafény elé állította szívének legrejtettebb zugait is. A tágas mezők csodás álmokat sugalltak és magyarságának eltipolt vágy-csemetéi a turánizű légkörben hatalmasan virágzó, gyümölcsstermő fákká serdültek pillanatok alatt,

Vasárnap délelőtt.
Olajfestmény. Kern Ferenc IV. évf. akadémikustól.

hogy édenkertté árnyékolják terhes lelkének sivatagját. És ő új hazát épített a régi rögökön és benépesítette azt lelke sóvárgásával...

Mire a rakoncátlan szélszélű tavaszt leheltek, már csak álmainak élt és a múltba vágyott, ahol igazság volt az erő és a puszták erős fiai voltak a hatalom. Érezte, hogy nem bírja sokáig a rabságot. Tettekbe vágyott és mikor Györköt, a nyomorékká vált kis göbőbakát az egyik laposorrú moszkvai megrugdosta, keményöklös magyar karja halálthozó lendületbe vágódott.

Cellája előtt már kockázott a Halál, mikor pusztá kézzel kiszedte az ablakrácsokat és megszökött.

Dél felől kőszá szittyahősök integettek feléje, keletre fodros felhőhullámok csalogatták, de lelke az apját sírta... Hazaindult.

Karcsú holdsugár volt a vezetője, huhogó bagoly a tanácsadója és nagykalapos gomba a tápláléka. Mintha a természet fiává fogadta volna: takargatta, dédelgette. Csak az emberek elől kellett bujkálnia. Mert az emberek rosszak voltak. És vándorlásában mennél jobban közeledett a fáradt Nap hajléka felé, annál rosszabbakká váltak.

Az állatok már mind ismerősek voltak, a kopasz gyertyánokon már a Bakony regéit hárfázta a szél és a kis patakok is hazai szót csörgedeztek, csak az emberekben nem talált álmainak magyarjaira. Riadtszemű őzikék nagy változást panaszkodtak, döbönt faóriások sötét titkokat hallgattak és vad éjszakák után néhol piros erek szivárogtak a dérféher mezőkön.

És egy este elért az apai házhoz. A falu felől vörös lángnyelvek integettek feléje, de a tanyára szelíd holdleányok bontottak sugárkévét.

Az apja már várta.

Ott feküdt hidegen, titokzatosan a küszöbön. Szép öreg homlokát golyó fúrta át, oldalában hideg kég merevedett, a sarkai alatt valami tépett, vörös rongy vergődött...

István megcsókolta a görcsös kezeket, keresztet ácsolt fehér nyírfaágból és a kertek alján, egy kis forrás tövében eltemette vérenek véréit.

Mire az erdők csendjét a szellemek órájának tompa zivaja verte fel, ágas lánccsókák ölelgették a tompa falait is és rőt fényében megverten görnyedt egy ősmagyar. Szemből a fájdalom szórta gyöngyeit, teste minden roppanásra megvonaglott... Aztán lassan megindult a fodros felhőhullámok után, a kőszá szittyahősök felé.

Egy gubancszőrű kuvasz, valamelyik udvarház árva csatlósa mereven nézte egy ideig, aztán az is nyomába eredt.

És mögötte selymesen ereszkedett le az első hó...

Igaz mese

Írta: Hanzély Pál III. évf. akadémikus

Egy barátomról beszélek, aki mellettem ül. Érdekes fiú, talán kicsit furcsának is találnák azok, akik nem ismerik. Ha mindnyájan is nevelünk, ő csak mosolyog, de utána, mintha valami titkos hang rászólna, még komorabb lesz. Csendesesen szokott ábrándozni az egyik ablakfülkében, onnét néz ki sokáig, hosszan, míg meg nem zavarják. Engem érdekelt, hogy mi baja lehet ennek a fiúnak, miért olyan elvonult, csendes, szomorú. Feltettem magamban, hogy utánajárok, meglesem az alkalmat s megtudom az okát, vajjon mi bánthatja őt oly nagyon.

Egy este kint játszottunk. Csupa kedv, pajzán, szilaj jókedv volt mindenütt, harsogó kacagás itt-ott. Aztán valahol messziről, nagyon messziről kandikált egy kis fekete felhő és néha mintha öblös hordókat gurítottak volna végig az égbolton, úgy morajlott el egy-egy mennydörgés.

A fiú megint elvonult az ő kedves ablaka mellé, elmerült saját gondolataiba. Ki tudja, merre járt a lelke, hol kalandozott, amikor én hozzáléptem. Megrezzent. Lát-szott rajta, hogy váratlanul leptem meg. De azért sajtáságos mosolya megint eltűnt. Leültem melléje s megkérdeztem, mi bántja? Miért mindig olyan, mintha temetésről jönne?

És akkor — arcáról eltűnt a mosoly — rövid szünet után csak ennyit mondott: Jó! Ha akarod, elmesélem, azután ítéld te.

Messze főtt, valahol az öreg Tátra alatt laktunk egy kis szerény városkában. Elzártan a világtól, boldogan, gond nélkül éltem az én legszebb napjaimat, a gyermekéveimet. Szabad voltam, jókedvű s mindennek örültem. Boldog voltam, ha kora reggel megelőztem a napot s meglestem, hogy kel fel, boldog voltam, ha a hegyi pásztor vendégül látott egy kis állott kenyérré és zsenticére; boldog voltam, mert gyermek voltam. Tudatlan, mindenkiben hívó és mindenkit szerető gyermek.

Azután... úgy emlékszem, egy ködös, szomorú reggel történt. Idegen katonák jöttek a városunkba. Akik eddig vidámak voltak, most hallgatagon jártak. És én is megtudtam a keserű valót. A csehek bevonultak... Sirtam, — de hiába. Nem mehettem többet kora reggel napfelkeltét nézni, nem játszhattam a fiúkkal háborusdít, nem láttam többé az én kedves, öreg juhászomat sem, elmúlt minden. Valami, én nem tudom... ráült a lelkemre. Éreztem, hogy nem vagyok már az a régi, pajkos, vidám gyermek. Kezdtém látni. Jaj! Csak ne nyílt volna meg előttem soha ez a nyomorult életvalóság! De hiába. Ennek is el kellett jönnie.

Egy napon elterjedt az a hír, hogy egy idegen katonát megölték. A város még csöndesebb lett. A kis faházak félenken lapultak a heglábához.

Azután... elvitték az összes férfiakat. Elvitték az én apámat is. Elment, azt mondta, visszajön pár nap múlva, hisz ő nem hibás, nyugodtan megy.

És mi vártunk. Vártunk egy, két, tíz, tizenkét napig... és nem jött. Azt mondták, megölték. Mindennap kiálltam az útra, amerre elment, vártam. Végre egyszer megjött. Megjött egy szénásszekéren, sápadtan, csapzott hajjal, beesett, láztól csillogó szemekkel, egy szál kabátban. Olyan idő volt, mint most. Villámlott, dörgött, épp vihar készült. Ez jutott eszembe, most, amikor a vihart figyeltem. És amíg ő fátyolos, halk hangon mesélt... mesélt a sok ütésről, a végtelen sok szenvedésről, amelyen átesett, nekem egy köny buggyant ki a szememből. Égette, marta az arcom, amíg le nem pergett.

És az idő csak ment. Pár nap múlva azután ott álltam a ravatalnál. A viaszgyertyák nyugtalanul lobogtak ide-oda. Ki tudja? Talán az elszállt lélek suhant el vagy jött vissza utolsó ölelésre? A lángok árnyékot rajzoltak. S az árnyékokból lassan kibontakozott egy kép. Az is olyan imbolygó, az is oly tovatűnő volt, mint az ifjúságom. Azután még egyszer, utoljára láttam apám sápadt arcát... s nemsokára a koporsóból csak a szemfödő csüngött ki.

S akkor elgondolkoztam, ki fog az asztalnál az ő

helyén ülni? Ki fog az ő íróasztala fölé hajolni? Ki fogja velem az esti sakkpartiekat végigjátszani? Istenem! Ki lesz az édesapám?

És akkor éreztem, hogy ő hiányzik. Éreztem, hogy... hogy... nem szabad őt elengedni magamtól, oda akartam rohanni, de már késő volt. Akkor már leengedték, akkor már sok kíváncsi fej nézett le utána s mindegyik egy-egy göröngyöt dobott rá. És dobtam én is. Szinte gépiesen, nem tudva miért, csak mert a többi is dobott. Ledobtam a göröngyöt, dobbant egyet tompán, fájón és... és én megértettem őt.

És akkor szólt hozzám az én apám utoljára. Lapátok, ... ásók zaja, ... hamar emelkedett a hant föléje, hamar megtelt koszorúkkal, hamar leszúrták a fejét, hamar eltemettek egy emberl.

És azóta... azóta mindig fülemben cseng, mit is szólt utoljára? Azóta... mindig eszembe jut, ahogy haza-

jött, sápadtan, beesett szemmel, csapzott hajjal, egy szál kabátban.

És most... ha van Isten az égben és megengedi, hogy visszavehessük, ami a miénk, majd ha szembe kerülök velük... azokkal, akik megölték őt... az apámat... majd ha szembe kerülök... akkor... talán eszembe jut, hogy aki velem szembe áll... szintén egy apa... talán őt szintén megsiratná valaki... de akkor meghallom azt a hangot, amit a görönggyel üzent az apám a koporsójából és jaj! nem merek tovább gondolkodni...

*

Hosszú szünet állt be. A vihar már a fejünk fölött volt, ott villámlott, csapkodott körülöttünk az ég. S én felkeltem. Arcomon végigpergett valami... valami, ... talán egy korai esőcsepp.

Régi levél

Írta: *Técsői Móricz Kálmán IV. évf. akadémikus*

*Én kedves, szeretett bátyámuram,
Vásári Miklós, a királykapolna ispánja!*

Veszekedett egy pokoli országban hagyott engem hátra a mi anyakirálynénk, jó urunk, szegény Endre király udvarnyikjának. Tán már tudja is tekigyelmed, hogy megölték szegény ártatlan ifjút a gyilkos gaz fajzati. Úgy fojtották meg őt, ahogy a fölösleges macskakölyköket szokták. El-emésztették, még mielőtt megkoronázták volna, hogy meg ne torolja azt a rengeteg gázságot, aminek itten nyomára jött.

No de kezdem az elején a dolgok rendjét, hogy tudja meg tekigyelmed, micsoda szörnyűségeket láttam és hallottam én itten.

Azon kezdem, hogy a királynő, Johanna, szépséges asszony ám! Olyan bűbajos a nézése, a félig nyitott piros ajka, hófehér nyaka, hogy aki egyszer látta, nem igen felejtheti el egyhamar. Mondom, ez a szépséges asszony minden más férfit jobban szeretett, mint az ő hites férjét, a mi áldott- emlékü, jóságos, higgadt és csöndes Endre királyunkat. Mindig mással kedveskedett, másnak tetszetősködött. És ezt ki is használták az itteni galád főurak arra, hogy a fölösleges párt egymástól végleg elhidegítsék. Tudta Endre hitvesének összes csalásait, ismerte hűségeseit és néven tudta nevezni az áruló embereket, de várt, nem akart büntetni, amíg ünneppellyel meg nem koronázták.

Ott van az a gaz Bertrand, Artus Károlynak, az öreg Róbert király fattyjának fia, az volt mostan az utolsó kegyenc. Ez nem elégette meg azzal, hogy csuffá tette a királyi férjet, hanem még a mi jó urunk életére is tört.

Ugyanis, amikor a pápa végre meghatározta a koronázás napját, Endre király új zászlajára a címer fölé bárdot és béklyót festett, hogy lesz még büntetés a latrok számára!

Erre a megszeppent cinkosok elhatározták, hogy el-emésztik őt. De itt benn Nápoliban nem merték, mert tudták, hogy szereti a nép. Hát hízegő ármánnyal meghívták őt vadászatra Aversába. Szegény gyanutlan király belépett a hálóba és ott veszett.

Egésznap vadászat, vig vacsora után a király és királynő együtt mentek nyugovóra az ágyasházba. Mivel a királynő nagyon jókedvűnek látszott, Endre is örült és nyájasan küldött bennünket, Nagymartoni Lázárt, Druget Asbóthot és engem szállásunkra. Nem gyanakodott, pedig hányszor óvtuk nejétől. De minek is hagytuk mi őt akkor magára!

Reggel felé sikoltozva rohan be hozzánk Izolda, a király régi magyar dajkája.

„Megölték a latrok, a gyilkosok, megölték szegényt!”... Mindjárt tudtuk, hogy itt csak a királyról lehet szó és rohantunk Izoldával vissza a kastélyba. Ott feküdt szegény jó urunk szederjes arccal, nyakán hurokkal a kertben.

Sírva borultunk rá, csókolgattuk, ébresztgettük, de nem felelt szegény, halott volt már.

Koporsóba raktuk és Nápoliba kísértük.

Útközben megtudtunk Izoldától mindent.

*

Mikor már a király nyugovóra tért, úgy éjfélnek táján, csak szölongatni kezdi őt Tamás, az ajtónálló azzal, hogy itt van Miklós kamarás valami fontos hírrel. Szegény ifjú az ismert hangra gyanutlan átment a szomszéd szobába, semmi fegyvert, csak egy rövid zekét véve magára.

Az ajtóban csakugyan ott állott Miklós és a szoba köze-

pére csalta őt. Ekkor a többi cinkos: Artus Károly fia, Bertrand, Ferlizzi gróf, Cataniai Rajmond és Eboli grófja de Cabanis Róbert rárohant. Földre teperték és fojtogatni kezdték, mivel azt hitték, hogy az anyjától kapott gyűrű megvédi őt minden vas és mérge ellen.

De a megrémült király derekasan védekezett és kiszabadulva gyilkosai kezéből megtépve, összekarmolva segítségért kiáltozott. Majd az ágyasház felé rohant, ahol fegyverei voltak, de uramfia, saját hitvese zárta be előtte az ajtót, úgyhogy nem menekülhetett és ismét a gyilkosok karmaiba került. Hiába sikoltozott végső rémületében utánunk, hű magyarjai után, nem jött senki, hisz ő maga küldött volt bennünket haza.

Izolda felébredvén a nagy zajra, az ágyasház felé rohant, de az ajtót zárva találta. Rémülten sikoltozott ő is segítség után megismerve a király hangját, de hiába. Hiába dörömbölt az ágyasház ajtaján. Johanna nem mozdult, még csak nem is felelt. Pedig fel kellett hogy ébredjen, hiszen a holtakat is feltámaszthatta volna a király rémült kiáltozása.

Szegény jó urunk, hogy lerázta magáról a latrokat, hát azok szinte menekülni látszanak. Ámde kiválik köztük Artus fia, Bertrand, aki legjobban óhajtotta halálát és mint dühödtt vadkan újra neki rohan. Erre a többi is.

Földreteperték, csunyán összeverték, majd hurkot kötve a nyakára egy emeleti ablakból kilóggatták. Szegény ott kintlódott, hörgött, fuldoklott jó hosszú ideig. Míg végre kiszabadult, hát ledobták az udvarra. Ők aztán odébb álltak.

Izolda akkor már fátylát kerített, utánuk világitott. Megismerte az utolsó hármát: Miklós és Tamás voltak azok, no meg Bertrand. Most azután a jó asszony minden embert felkeltett, még a szomszéd barátokat is és velük az összes szobákat átkutatta, de hiába!

Végre benn a kertben megtalálták szegény jó urunkat díztelenül fekvő, holtan.

Mink hárman most azután elmentünk De Beaux Bertrand ürhez, az ország birájához, jelentve neki a szörnyű gaszágot.

Izolda Johannának vivé a hírt, de a bűnös asszony nem mert felkelni és mutatkozni.

A nép jajgatva hallott királya haláláról és bosszúért szomjúhozva a kastély alá vonult.

Kérdezték a királynőt: „Kik tették ezt? Szólj és torold meg a bűnt!”

Am Johanna nem mert válaszolni. Dehogyan is mondta volna: „Ime én vagyok egyike a latroknak, vigyetek, négyel-jetek fel és kössetek lófarkára!...”

De Beaux úr fegyvereseivel elfogatta Miklós kamarást, aki még nem tudott messzire szökni, kinpadra feszített. Tőle tudtuk meg a rémtettet részleteiben.

*

Nápoliban a nép zúgott, Johanna félni kezdett és a látszatért megtekintette holt férjét. Ott feküdt jó urunk felravatalozva a fegyverteremben. Szederjes arca már nagyon rút volt, hát letakartuk egy selyem keszkenővel.

En virrasztottam mellette, mikor palotahölgyével, Amici Theodora kísasszonnyal bejött a királynő. Nem merete fel emelni a szemfedőt, csak állt némán a koporsó mellett. Szemét kikerekítette a lelkiismeretfurdalás, a rémület sápadttá tette arcát. Olyan volt, mint egy bűvös márványszobor. Igéző szép, de mégis visszataszító, mert bűnös, nagyon bűnös, férjgyilkos!...

Másnap azután Orsilio Minuto kanonok el is temette a királyt tisztességgel.

Mindez pedig történt september hónap 19. és 20. napján.

Mi mostan vagyunk nagy árvaságban és nagy szomorúságban. A királynő és az udvar rossz szemmel néz ránk, mert tudják, hogy mi nem nyugszunk addig, míg jó urunk halála meg nincs bosszulva. Hírlik, hogy a pápa processus generalist rendelt el, mert fél, hogy Lajos király öccse meggyilkolásáért haddal jön Nápolira. Bár csak úgy lenne, mert ráfér bizony ám erre a cudar országra egy kis vesszőzés, Johannára pedig a boszorkányok tüze!

Írtam e levelem Nápoli városában, az Úrnak ezerháromszáz és negyvenötödik esztendejében, september havának 25. napján.

Köszöntöm pediglen tekigyelmedet nagy szívességgel, kívánva tekigyelmednek és egész házanépének jó egészségét.

Atyafiságos tisztelettel:

Vásári Péter,

az Istenben boldogult szegény jó Endre királyunk udvornyikja.*

* Történelmi forrás: Pör-Schönher: Az Anjouház és örökösei. (1301-1429.)

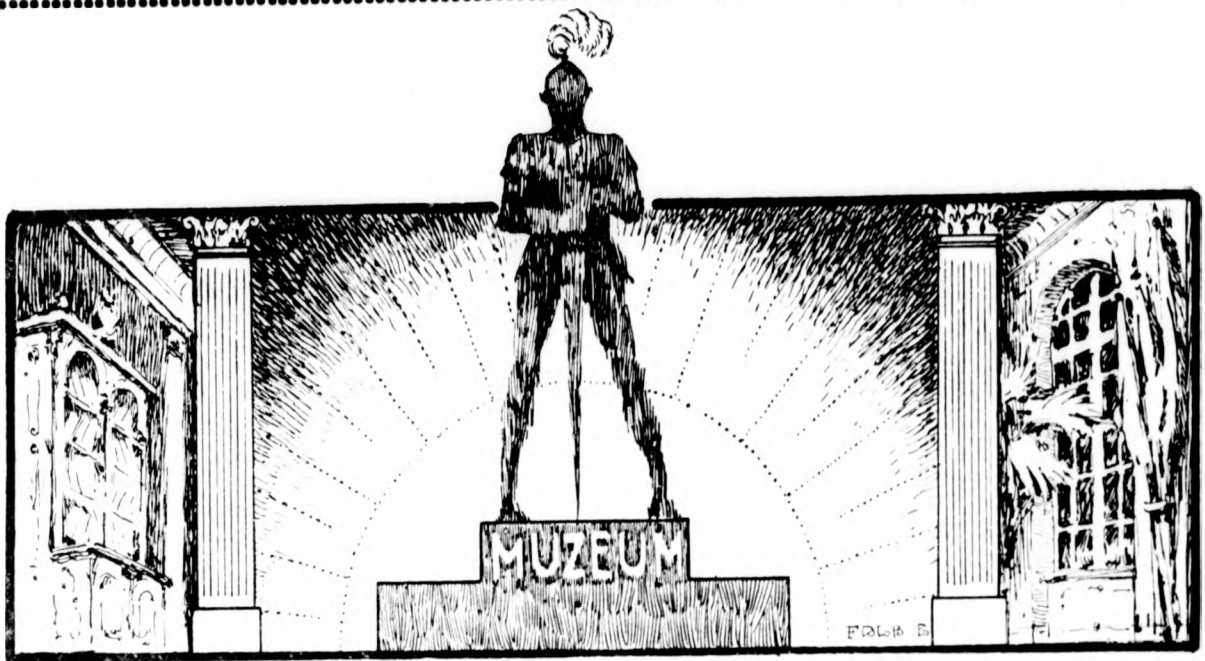
Pirkad és én imádkozom...

Írta: Lakatos József I. évf. akadémikus

Piros hajnalon,
a természet ölén
szárnyra kél a lelkem;
buzog bennem a vér,
A szemem csillog,
oly üde a lég,
— csak élni, élni,
messze még a Vég!
Az agyam lüktet,
a szívem lángol,
feledem a bűnt,
a rossztól távol.
Körülöttem szép
tarka virágok,
átölelem az
egész világot

és a Teremtőt,
akit imádok.
Leborulok...
Ki mindent adott,
Előttem Uram,
ki alkotott.
Te szülted a fényt,
Te adtad az árnyat,
mindenség a Te
egy szavadra támadt,
dalol Neked az
erdő, a berek.

— — — — —
bocsásd meg Uram, hogy én is
dalolni merek.

A derék nem fél az idők mohától;
 A koporsóból kitor és eget kér.
 S érdemét a jók, nemesek s jövődő
 Századok áldják. (Borzsenyi.)

rovattal gyarapodtunk! Amint-hogy a Ludovika Akadémia is egy új intézménnyel lett gazdagabb. Az 1924/25-i tanévben ugyanis megalakult a *Ludovika Akadémia múzeuma*, melynek célja elsősorban az intézet nemes hagyományainak megörökítése, az akadémia szellemének ébrentartása és ezáltal a jelen, valamint a következő nemzedékek nevelése. E főcél mellett azonban kiterjeszkedik a m. kir. honvédség s egyáltalán a magyar katona dicső multjának mezejére is, amennyiben ezt főcélja megkívánja.

Éppen a háború után következő évek keserű tapasztalatai állították szemünk elé annak a régi tételnek az igazságát, hogy a mult hagyományainak tisztelete s az azokhoz való ragaszkodás első alapköve a nemzeti létnek. Amint-hogy a fa levelei, virágai az ágakon, a törzsön át a gyökerekből szívják magukba az éltető nedvet, úgy a jelen nemzedék is csak a multak életéből meríthet magának megtartó erőt. Amely nép eldobja magától a multját, az jövő fejlődésének lehetőségétől fosztotta meg magát. Hisz éppen a folytatódás gondolata az, amit velünk, gyarló emberekkel a Teremtés nagyszerű művéből sejtetni enged.

És mindez nemcsak a nagy, hanem a kisebb, sőt a legkisebb viszonylatokra, az egyén életére is áll.

S ha akadnak is tudatlanok, hitetlenek, gáncsoskodók, — hisz Madách szerint: „Meglesznek, akik gúnyolódni fognak!” —, minket, magyar katonákat ők nem tántoríthatnak el az igazság forrásától. Mi — igenis — hisszük és valljuk, hogy jövődő boldogulásunk csakis a mult hagyományainak tiszteletén épülhet fel, s még a pusztulás örvényének szélén is göröcsösen kapaszkodunk a *magyar mult* utolsó zászlófoszlányába is.

A Ludovika Akadémia a magyar fejlődésnek nem jelentéktelen darabját alkotja. Mert bár működését csak 52 évvel ezelőtt kezdhetette meg, a megalapítását célzó törekvések még a XIX. század elejére, illetve a XVIII. század végére nyúlnak vissza. A nemzeti fellendülés korának ugyanis egyik állandó főgondolata volt, hogy a katonai tudományokat magyar nyelven oktassák. S e gondolat szívóssága, valamint az értehozott áldozatok eredményei voltak az akadémianak 1808-ban történt megalapítása és 1831-ben való felépítése.

Az akadémianak tehát van multja és pedig nagy, dicső multja. Hogy az iránta való tisztelet és ragaszkodás külső kifejezést is találjon, azért alakult meg a múzeum. Ezáltal az akadémianak multjára vonatkozó számos, már eddig is meglevő ereklyéi méltó helyre kerülhettek, viszont megvan a lehetőség is a további gyűjtésre.

Jelen rovatunk azt a célt szolgálja, hogy a Ludovika Akadémia multjából időnként egy-

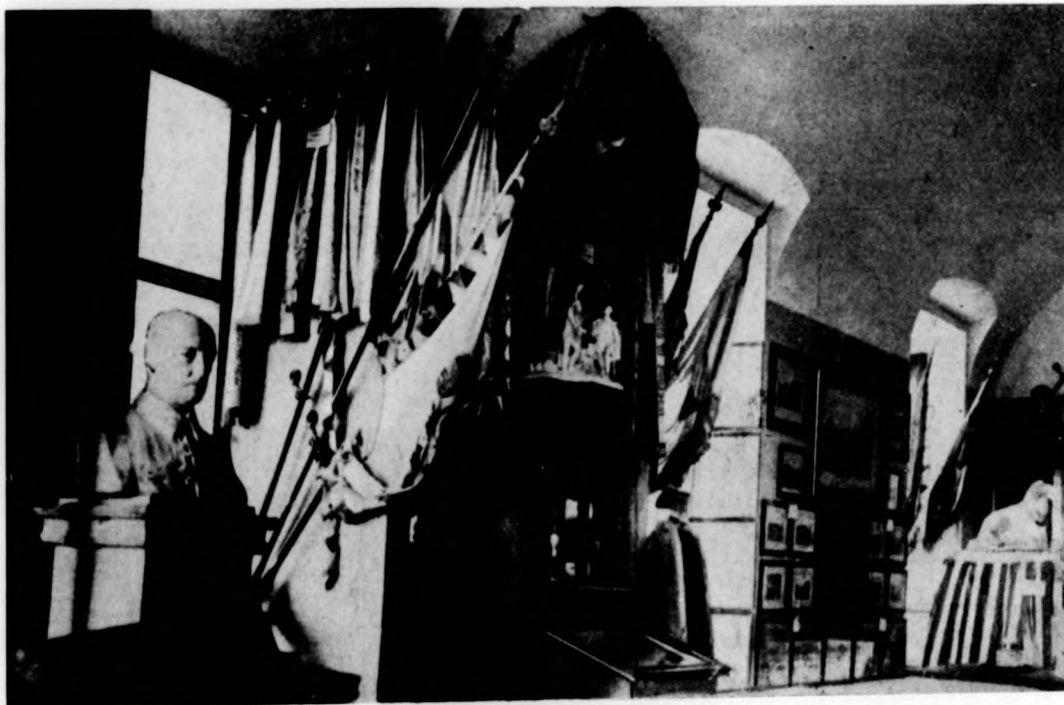
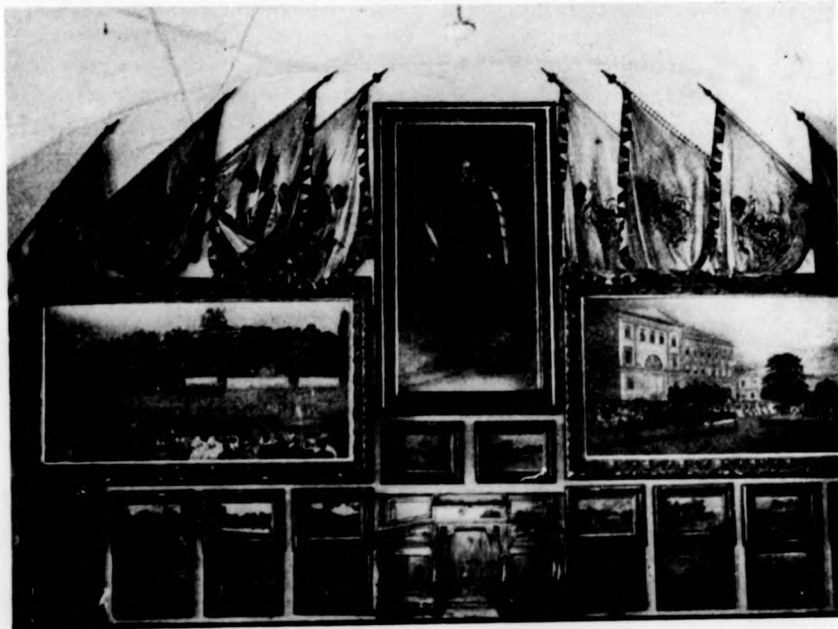
Esti hangulat a Ludovika Akadémia parkjában.
Pasztell. Szentpétery Kálmán III. évf. akadémikustól.

egy epizódot kiragadjunk; hogy volt parancsnokairól, nevesebb tanáiról, valamint kimagaslóbb hallgatóiról megemlékezzünk, mert — úgy véljük — ezáltal is elősegíthetjük a hagyományos szellem ápolását. De ebben bennünket az a törekvés is vezet, hogy mindazokat, akik az akadémia céljai érdekében idők folyamán lelkesen és eredményesen működtek, kegyeletes módon méltassuk. Ilymódon egy-egy kis babérkoszorút teszünk le azoknak emléke elé, akik ezt életükben talán nem kapták meg. Akik pedig megkapták, azokéba még egy-két hervadhatatlan levelet szeretnénk fűzni.* R. J.

* Ezúton is felkérünk mindenkit, hogy akinek a Ludovika Akadémiára, annak volt parancsnokaira, tanáira, hallgatóira vonatkozó, bármily jelentéktelennek látszó tárgy vagy ereklye volna birtokában, ajánlja fel a közös cél érdekében a Ludovika Akadémia múzeumának. A régi hővédségre s egyáltalán a magyar katonai történetre vonatkozó tárgyakat is gyűjtünk, amennyiben azok értékűnél vagy tanulságos vonatkozásuknál fogva az akadémiai nevelés és kiképzés előmozdítására alkalmasok.

Ügyszintén köszönettel elfogadunk minden adatot, leírást, megemlékezést, amit e rovatunkban felhasználhatunk.

Menyhardt Á. felvétele.

Részletek a Ludovika Akadémia múzeumából.

SEPSI-SZENTGYÖRGYI MÓRICZ SÁNDOR

M. KIR. HONVÉDEZREDES

1820—1882*

A Ludoviceumnak 1831-ben elkészült épülete, melyet a közös hadsereg 1849-től mint katonai kórházat használt, 1872 augusztus havában a m. kir. honvédség tulajdonába került. Így ebben a nemzet által annyira óhajtott katonai

iskolában ugyanez évben mint „Magyar kir. honvédségi Ludovika Akadémia” megnyílt. A katonai tantárgyaknak magyar nyelven való előadása evvel megkezdődött, miáltal a magyar tisztképzés alapja meg volt adva.

Nagy feladat volt az új és első magyar katonai tanintézet vezetésére megfelelő férfit találni, ki katonai gyakorlati és elméleti ismeretei mellett még a

szükséges pedagógiai ismeretekkel, szervező tehetséggel és tevékenységi ösztönnel is kitűnik. E nehéz és sokoldalú ismereteket és tevékenységet kívánó helyre a honvédség vezetőinek, elsősorban József főhercegnek, akkori főparancsnoknak bizalma Mórícz Sándor honvédeztredesben összpontosult, így ő lett a Ludovika Akadémia első „igazgató”-ja.

Atyja sepsi-szentgyörgyi Mórícz József 2. székely határőrezredbeli őrnagy volt, anyja fülei Boda Terézia. A legifjabb fiuk, Mórícz Sándor, 1820 január 8-án Köpetzen

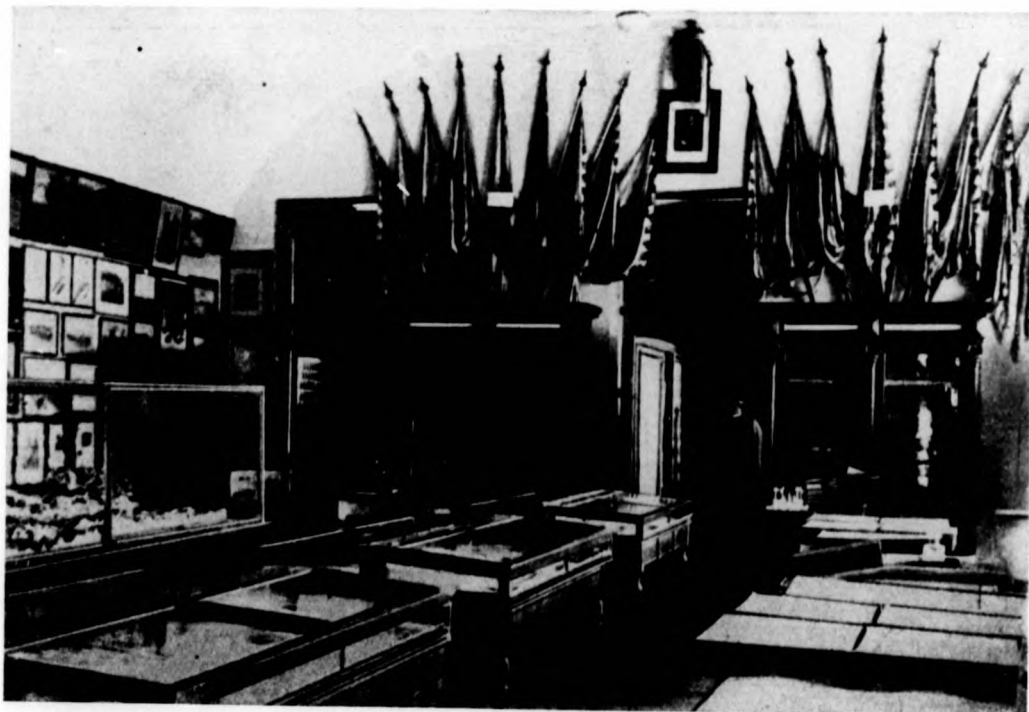
(Erdély) született, ki az udvarhelyi református kollégiumban kezdte meg tanulmányait. Apja halála után az 1832. évben a tulni utászkolába lépett, hol kiváló szorgalmáért jutalmat is nyert. E tanintézet befejezése után a haditengerészethez helyezték át, de özvegy anyja felségfolyamodására a 2. székely határőrezredhez került. Mint hadnagy 1843 novemberétől 1846 augusztus 1-éig a kézdivásárhelyi katonai matematikai iskolában a számtant, mértant, fegyvertant adta elő és e tantárgyakból német nyelven kézikönyveket is írt, melyek azonban kéziratban maradtak.

Az 1846/7 telét és a reá következő tavaszt mint fegyvertiszt Bécsben töltötte és az ottani fegyvergyárban fegyvertani előadásokat is hallgatott. 1848-ban lett főhadnagy s rá rövidesen mint ezredsegédtsit ezredével együtt a honvédséghez lépett át. Utóbb mint utászszászados a tölgyesi, kőkerti, gyimesi és ojtói szorosok megerősítéseit vezette.

Midőn az 1849 július hó 4-én Lüders orosz tábornok elől hátráló székely csapatok parancsnokai a további ellenállás ellen tiltakoztak s Csikszeredára hátráltak, Mórícz Sándor őrnagy csapatával Gál Sándor vezérlő ezredes mellett kitarított s a Mitács és Nyerges szorosok védelmi állapotba helyezését az oroszok előnyomulását Bem tábornok megérkezétségig megakadályozta.

A magyar fegyverek csillagának hanyatlásával oszto-

* Fiának, *Sepsi-Szentgyörgyi Mórícz Károly* ny. jogokad. tanárnak közlései nyomán, ki legutóbb atyjának hagyatékából értékes könyveket, jegyzeteket s egyéb ereklyéket adományozott az akadémia múzeuma számára.

Részlet a Ludovika Akadémia múzeumából

zott az erdélyi honvéd csapatok sorsában s 1849 augusztus 26-án Zsibónál letette a fegyvert. Ekkor már alezredes volt. Fogságba került és az aradi várból 1850 október 17-én Theresienstadtba (Csehország) szállították mint államfogyot. 1852-ben kegyelmet kapott és Erdővidékére internáltak, hol egy rokonának vendéglátására volt utalva, mert elkobzott sepsiszentgyörgyi jószágát nem kapta vissza és kenyérkeresete nem volt. Amint sikerült neki az egész országra szóló útlevélet kapnia, 1853 júniusában báró Radák István fia mellett nevelői állást vállalt.

E nevelői állás elfoglalása előtt Háromszék akkori kerületi elöljárója felajánlott neki egy főmérnöki állást, de ő ezt — a Bach-korszak alatt — visszautasította.

Mint báró Radák Ádám nevelője, eljutott Nagy-Kőrösre, ahol két évig a református főgimnáziumban működött mint rajztanár és mint a mennyiségtan helyettes előadója. Végleges alkalmazásra mint volt forradalmárnak nem volt kilátása, ezért az 1856/7-i tanévre Bécsbe ment, hol a technikán építészeti, gazdasági és bányászati tantárgyak hallgatásával egészítette ki ismereteit. 1858-ban Bécsből visszatért, még egy évet töltött báró Radák Ádámnál, aztán 1859 tavaszán Bikszádon letelepedett, hol a fürdőtelepet báró Radák Istvánnétól 1860-tól 12 évre haszonbérbe vette. Ez évben kapta vissza elkobzott jószágát is. 1859 március 19-én vette nőül dobói Dobay Károly, a 2. székely határőrezred volt ezredesének leányát, Leontint, akivel eredetileg 1849 májusára kitűzött esküvőjét a sors ily hosszú ideig megakadályozta.

Felesége azonban már 1860 májusában meghalt. 1862 február 15-én másodszor is megnősült, nőül vévén Marine Mária Karolina Lujza párisi nőt, akit mint gróf Mikó Imre leányainak nevelőnőjét ismert volt meg. E házasságból született fia, Károly.

A bikszádi fürdőt 1869 október haváig kezelte s ez idő alatt a romban talált fürdőtelepet kiegészítette és kedvelt fürdőhellyé emelte. Az említett hóban belépett a m. kir. honvédségbe mint alezredes és a szatmári 43.

honvéd zászlóalj parancsnoka lett. 1871-ben ezredessé lépett elő és a brassói honvéd dandár parancsnokává nevezték ki.

Az 1872. évben az akkor felállított m. kir. honvédségi Ludovika Akadémia első igazgatója lett. Itt azonban megbetegedett és ezért 1873 végén Brassóba való visszahelyezését kérte. Ez meg is történt, de rövid idő múlva a nagyszabeni honvéd gyalogdandár parancsnokává nevezték ki. Ez állomáson 1875-ben nyugállományba lépett és 9 évi betegeskedés után, 1882 augusztus hó 20-án meghalt. A nagyszabeni katonai temetőben temették el, kívánsága szerint a domboldalon.

Mint a Ludovika Akadémia igazgatójának az volt a törekvése, hogy ez intézet a cs. és kir. közös hadseregbeli hadapródiskolák mintájára átalakíttassék és az egyévi önkéntesi intézmény a honvédségre is kiterjesztessék.

A bizalmatlanság a 48-as honvédek iránt azonban akkoriban nagyobb volt, semmint céljainak elérését remélhette volna. Betegen, céljai megvalósítását illetőleg minden remény nélkül hagyta el 1873 telén a Ludovika Akadémia igazgatói állását.

E két főcélját csak 1883-ban ifj. gróf Ráday Gedeon honvédelmi miniszter valósította meg.

Móricz Sándor ezredes, ki mint első igazgató írta be nevét az akadémia történetébe, ha — rajta kívül álló okok miatt — nem is fejthetett ki hosszas tevékenységet az intézetben, elsősorban méltó a hálás és hódoló emlékezésre. A sokoldalúan és mélyen képzett katonát, a nemesen érző s hányatott sorsában mindig tevékeny és jellemes embert, kiváló pedagógust, de mindenekelőtt az *önfeláldozásig kitarító magyar hazafit* tiszteljük benne. Gondolkodás nélkül sietett a jobb jövőt akaró magyar szabadságharc zászlaja alá s annak tragikus lehányatlása után zokszó nélkül ette a börtön, az üldöztetés és mellőzés keserű kenyerét.

Áldott legyen emléke! Kemény, magyar alakjára büszkén, erőtmerítőn nézzen fel az önálló honvédség minden tagja.

KISFALUDI NÁNDOR

M. KIR. HONVÉDPLÉBANOS, TISZTELETBELI PÁPAI KÁPLÁN

(1849—1920)

Kisfaludi Nándor apja Steixner József, zalamegyei születésű szabómester volt, kit egyidőben céhmesternek is megválasztottak, mi annakidején azt jelentette, hogy legelső ember volt a céhben. Anyja szentkirályszabadjai Csikász Ilona.

Nándor az algimnáziumot Veszprémben, a főgimnáziumot pedig Győrött végezte. Tanárai közül különösen dr. Vaszary Kolosra, a későbbi biboros hercegprimásra mély tisztelettel és szeretettel emlékezett vissza. Érettségi után a veszprémi papnöveldebe vették fel. Mint IV. éves kispap már elnöke volt az ottani önképzőkörnek és főduktora a kispapoknak.

Ezidőtájt Ranolder János

megvéspüspök felszólította az idegennevű kispapokat, hogy nevüket magyarosítsák meg. Nándor igen lelkes magyar-élmű lévén, e felszólításra azonnal jelentkezett és a „Kisfaludi” nevet választotta.

1873-ban pappá szentelték. Rövid kápláni működés után nagyméltóságú gróf Széchenyi Pál családjához került mint nevelő és udvari pap, hol e minőségben közel tíz évet töltött.

Midőn a fiatal grófok már annyira felnőttek, hogy nevelőre szükségük nem volt, éppen akkor történt a Ludovika Akadémia újjászervezése: a „növendéki” rendszerre való áttérés. A rendszeresítendő első honvéd róm. kath. lelkészi állásra is pályázott és oly szerencsés volt, hogy erre az állásra mint honvédségdelekkész ki is nevezték. 1889-ben honvédelekkésszé lépett elő (I. oszt. századosi díjostály). Miután egyházi és világi előjárói működésével teljesen meg voltak elégedve, kieszközölték, hogy a pápa neki 1893-ban a tiszteletbeli pápai kápláni címet adományozta. 1883-tól hittant és erkölcsant, ezeken kívül az 1895/6.

tanévtől kezdve még a magyar nyelvet, irálytant és irodalomtörténetet is tanította. Buzgó és eredményes tanári működéséért 1898-ban megkapta a koronás arany érdemkeresztet. 1900-ban honvédplébánossá nevezték ki, egészségi állapota azonban folyton rosszabbodván, 1901 október 1-ével nyugalmába vonult.

Szikár magas alakja, jó akaratot sugárzó arckifejezése, kellemesen csengő érces hangja, nyugodt előadási modora a tanári pályára kiválóan alkalmassá tette. Hazafias és lelkes előadásáért a növendékek igen megszerették és nagyra becsülték. Az ő érdeküket nagyon is szíven viselte, különösen az 1898—1901. évek alatt, mikor már az akadémia újjászervezése megtörtént és midőn az előjáró parancsnokságok, sőt egyes tanárok is csakis az új akadémikusokkal foglalkoztak és a régirendszerű tisztképző tanfolyam növendékeivel pedig már kevésbé törődtek. Az akadémia tisztikara őt mint tanárt és bajtársat mindenkor igen nagyra becsülte.

Nyugdíjaztatása után Szolnokra költözött, hol Ilona nővéérének családjánál telepedett le. Ez állomáson is tekintélyt és népszerűséget tudott magának szerezni annyira, hogy 1907-ben városi képviselővé is megválasztották. 1911-től aztán ismét Budapestre költözött, hol legutóbb a Múzeum-körúton lakott igen szerény viszonyok

közt, nyugdíjából éldegélve. A háború alatt s az azt követő felfordulás nehéz idején egy jólelkű iparoscsalád — Muzsik Márton és felesége — gondoskodott a már-már tehetetlen öreg úrról.

A forradalom és a kommunista időszak, továbbá a románok bevonulása Kisfaludi Nándor hazafias érzületére oly csapást gyakorolt, hogy az amúgy is gyenge szerveztet teste egészen megtört. Lakását az utóbbi időben el sem hagyhatta. A kommunista időszakban mindig azon tépelődött, hogy volt lehetséges az országot oly hirtelen tönkretenni és csak arra vágyódott, hogy bár még a rút uralom csúfos megbukását és a régi nagy Magyarország visszaállítását megérhetné. Hosszas betegeskedés után 1920 június 13-án halt meg az I. számú helyőrségi kórházban. Diszes temetéséről a Majláth-család gondoskodott. A kerepesi temetőben levő sírját a Ludovika Akadémia vette gondozásába.

Kisfaludi Nándor amint hitt a saját feltámadásában, úgy bizalommal hitt a haza feltámadásában is.

Volt ismerősei, tanártársai és növendékei őszinte szívvel mondják: Áldott legyen emléke!

Koschowitz Gyula
nyug. honvédőrnagy

Az ezüsttallér*

Írta: *Vutskits Viktor* IV. évf. akadémikus.

A Mammon egy tallért hajított le a földre.

A csillogó ezüst a hatalmas körút közepén esett le s mikor földet ért, kicsiny, alig észrevehető kékes lángnyelv csapott fel mellette, aztán eltűnt az is és a földön csak egy hibátlan, szabályosverésű ezüsttallér maradt, melynek oldalán büszkén, hidegen csillogott a babérkoszorús fejedelem domborművé képe.

Egy pillanat alatt hatalmas embergyűrű állta körül a tallért. Csupa szegény, rongyosruhájú ember, munkából, nehéz kenyérkeresésből hazatérő férfiak és nők, koldulni kergetett, sírószemű, hidegtől kékredermedt kezű gyermekek és rút, kiáltó sebektől elcsúfított koldusok. Szemeik lázasan csillogtak, arcukat valami különös izgalom pirja festette pirosra s a kezük remegve, reszketve nyúlt a bűn földi helytartójának ajándéka, a pénz után.

A fogásragörbült ujjak már-már utánakaptak, mikor egy piszkosruhájú, hatalmas, szélesvállú munkás durván félrelökte őket s lábát a tallérra tette.

— Hogy a pénzt elvesztette valaki, az biztos — szólt — hisz itt fekszik a hóban s gazdája nincsen, de százan nem veszhették el egyszerre. Kié a pénz? Szóljon, vigye el és senki ne kívánja meg a másét!

— Az enyém, az enyém! — kiáltotta minden hang egyszerre.

— Én vesztettem el — sírta egy koldusasszony — Isten a tanum, hogy igazat mondok. — De aztán elhallgatott, mert arra gondolt, hogy ugyan ki hinné el neki, hogy ezüsttallért kapott volna alamizsnaképp?

* Részlet a szerző „Mammon meséi” c. novellasorozatából.

— Egész heti bérem volt — szólt egy munkás — otthon három didergő és éhes kis gyermekem várja, hogy kenyeret vigyek nekik rajta s most hiába várnak.

— Beteg édesanyámnak akartam orvosságot venni rajta — mondotta egy kendőkbeburkolt, didergő gyerek-lány — s ő most bizonyosan meg fog halni, ha üres kézzel térek vissza hozzá. — Szeméből kibuggyant a könny és végigpergett vértelen arcán, melyet nem futott be az első hazugság akaratlan, örökké őszinte árulója, a pír...

S az ajkáról szálltak-szálltak a csúf, fénytelen, hazug szavak s tuskés, visszataszító kerítést fontak a csillogó ezüsttallér köré.

Nemsokára megérkezett a fényesruhájú, alabárdos városi hajdu s a tömeg tisztelettel nyitott neki utat.

— A törvény nevében! — szólalt meg, miután pár percig a zajongókat hallgatta. — Kérdezem tőletek, kié e pénz, amit mind a magatokénak vallotok? Aki bizonyítani tudja, hogy az övé, emelje fel s vegye magához, de vigyázzatok, mert aki igaztalanul szól, a törvény urai elé kerül és elveszi méltó büntetését. — Senki sem felelt, csak a szemek nézték meredten, megbabonázott, sóvárgó nézéssel a csillogó tallért.

S ekkor jött egy tiszteskülső, tekintélyes polgár, kinek köpenycsattjai alól kivillantak a kitüntetések és rendjelek tarka selyemszalagjai s kiről mindenki tudta, hogy hatalmas vagyonához a bűnön kívül csak az anyák átka s az árvák könnyei tapadnak.

Megállt és belevegyült a rongyos emberek közé.

Mentek ugyan előtte is többen, kiket drága, meleg ruha védett a tél dermesztő hidege ellen s kik még sohasem érezték, hogy milyen fagyasztóan hideg az orcárafagyott könnycsepp, megálltak azok is, mert kíváncsiak voltak, hogy mit néz a tömeg, az a sok rongyos, didergő ember, de mikor látták, hogy csak egy fehérfényű ezüst-

Bihacsy György IV. évf. akadémikus: Fejtanulmány.

tallér fekszik az éjszaka frissenhullott haván, gúnyosan félrehúzták az ajkukat s továbbbisttek.

Ő azonban úgy gondolkozott, hogy a hatalomból s a dicsőségből s így a pénzből is, sohasem elég. Elhatározta tehát, hogy megszerzi a tallért.

— Ha meggondolom, — szolt magában — hogy tegnap egy szegény munkásasszony térdenállva könyörgött előttem, hogy csak egyetlen tallért kölcsönözsek neki s ő hatszoros kamatot fizet és míg meg nem tudja adni a tartozását, mindennap imádkozik értem a Szűzanya székes-egyházában, mégis csak érdemes felvenni azt a tallért.

— Ah, de nem, ezt mégsem tehetem — szolt meg benne a gőg — mennyit vonna le a tekintélyemből, ha utána hajolnék egy leejtett tallérnak?! — Ezért hát odalépett az alabárdoshoz és így szolt:

— Barátom, köszönöm neked, hogy nem engedted

magadat e sok hazudozó lármájától elkábíttatni s vigyáztál erre a tallérra, melyet én ejtettem el, midőn alamizsnát adtam egy világtalan koldusnak. Valóban, te derék ember vagy s ha találkozom a kapitányoddal, szavamra, megemlítem előtte a nevedet. Most pedig kérek, emeld fel a pénzt s becsületed és fáradságod jutalmául fogadd e huszast.

Az alabárdos szolgálatkészen hajolt a tallér után s feszesen tisztelgett, mikor a tiszteletreméltó polgár, miután a huszast neki átnyújtotta, távozott.

... S valahol egy kis, kékszemű virágárlány zokogott keservesen, mert fehér, törékeny kis testének fájtak a durva ütések, melyeket mostohájától kapott, mivel egésznap keresetét, az ezüsttallért kiejtette didergő ujjacskáiból...

A Mammon hahotázva kacagott, úgyhogy még a könny is kicsordult hideg, kegyetlen szeméből...

Hervadt szirmok

Írta: Panyigay Sándor IV. évf. akadémikus

Küldöm a szókat, — betegen jókat,
Lelkemből téptem: hervadó virág.
Vedd a kezébe... vond az arcodhoz,
Hervadó vágyát szemeid igrák.

Lassan peregnek a szirmok a szárról,
Fehérek... búsak... betegek... szépek...
Élet-percekből, messzi sírásból,
E kis szirmokból elibéd lépek.

Ez a kis hervadt: a titkolt könny volt...
Ez a megtépett: az első álom,
E kékeres: egy leány csókja...
E gyürt, utolsó: gond a halálon...

E hullt szirmokat most összegyűjtöm,
Testedre havaz sok kicsi szirm:
Téptek... búsak... hervadtak... szépek...
Míg az életem lassan elsírom.

Pasztell

Írta: Szentpétery Kálmán

III. évf. akadémikus

Meleg, sugárzó pasztellkép a lelkem...
Magassudarú, őszi jegenyék
Büszkén szökellnek fel a narancs égbe
És hideg napom véres vörösen
Bukik le a párás láthatáron.
Egypár lilás hegykontúr
És végtelen, ezüstös, bíboros, kékes
Tengerek nyúlnak lomhán el előtte.
... A nap után halkán, mint széles folyam,
Azúrkék köd úszik a sötétlő égre...

... S valahol, messze, keleten talán
Ultramarin takarók mögül
Kiremeg félve az esthajnali csillag...

WACCENTINYI LÁSZLÓ

IV. évf. akadémikus

VERSEIBŐL

Trianon

A nagy napnak büszke hajnalán
Zengett a himnusz százezrek ajakán,
Virágdíszben volt az egész ország,
Virágát szórta minden virágos ág.

Virágesőben hirdette fennen
„Talpra magyar“-ját a felejthetetlen,
Kinek nagy nevét örökké őrzi
Az egész nemzet, az ifjú Petőfi.

... Eljárt az idő... Hetvennégy év múltán,
A nagy napoknak sápadt alkonyán,
Arcát sötétre festé a vihar,
Sötét ruhákba öltözik a magyar.

Az arca sápadt, keze ökölben...
Holnap tán szabad? — Ma még megkötöten
Rázza bilincset, súgja: akarom!
Foga csikorog, — a jelszó: Trianon!

Messze Erdélyben, a Havasok alján,
S a Felvidéken, a Hernád két partján
A szél zúgja, sikolt völgy, halom,
A folyók sirják: Trianon, Trianon...

S a nemzet akar, terveit szövö,
Mindegyik tagja egy ifjú Petőfi,
Kinek szívében nincs addig nyugalom,
Mig sötétárában áll e szó: Trianon.

A nagy napoknak sápadt alkonya
Átváltozik majd dicső díszbiborra,
Mert ilyen hittel s akarattal győzni kell,
Ily hittel nemzet sosem pusztulhat el.

... És győzni fognak észak és délen,
Zászlójuk lobog dicsően, kevélyen,
Kelet és Nyugat csodáról rebegnek
S fejet hajtanak e dicső nemzetnek.

S akkor, akkor... virág újra hajt,
Jön egyszer, — végre derű borúra majd,
Ha szél nem sirja s nem zokog a vadon,
Hogy a jelszó egy: Trianon, Trianon.

Téli alkonyaton

Messze, messze száll a lelkem,
Szülőföldem felkeresem
Mindennap.
Hideg, téli alkonyaton
Szelek sirnak ablakomon,
Zokognak.
Néma lett a tárogató,
Duda szól ott, nincs magyar szó,
Nem hangzik már magyar nóta
Régóta.

Zokog a szél, sir a lelkem,
De emléket nem feledem
Sohasem.
Szívem, szegény nem lel vigaszt,
Hosszú éjszakákon virraszt
Szüntelen.
Szülőföldem sötét egén
Nincsen csillag, nincsen remény;
Szülőföldem sötét sorsa
Mostoha.

Ne sirj szívem, — hajnal virrad,
Tárogató harsog vig dalt,
Hő imát.
Kuruc dal szól Hernád partján,
Bánat nem lesz Kárpát alján,
Csak vígság.
Elmegyünk mi szép Tehozzád,
Ha megfújják a trombitát.
Szabad leszel szülőföldem,
Mindenem.

Madonna-versekből

1.

Arcomra három hópehely szállott ;
Igazak, tiszták, hidegek,
Szikrázó, fehér hópehelyek.

Arcom forró volt, láz öntötte el ;
Mégolvadt lassan a három pehely.
Szikrázó, fehér hópehelyek,
Igazak, tiszták, hidegek.

Felvérezett ajkam kezedre hullott.
Arcomra három fehér csók hullott.
Szikrázó, fehér hópehelyek ;
Igazak, tiszták, hidegek.

2.

Az élet zajgó piacán állok,
Mint elárvult, útszéli kereszt ;
Hívnek a tüzek, a régi lángok,
De kis kezed nem ereszt.

Duzzadt vitorlákkal már tavaszi felhők
Úsznak, siklanak a sugaras égen ;
Száz akarás akar, birkózik bennem
E tavaszba futó, szép télben.

És én csak állok az élet piacán,
Mint elárvult útszéli kereszt ;
Hívnek a tüzek, a régi lángok,
De kis kezed nem ereszt.

Ifjúnak lenni, hej ! milyen könnyű.
S óh ! milyen nehéz fáradtnak lenni.
Útszéli kereszt, kőszobor leszek,
Amíg szeretni fogsz, szeretni.

Valahol, valaki

Valahol messze, valahol távol,
Valaki szeret, a szíve lángol.

Képeket egy lány hűséggel őrzi,
Bár a nyár ősz lett, borongós ősz.

Valahol túl, túl a ködtengeren,
Valaki félve említi nevem.

Valahol messze őrzik a képem,
Valaki hervad, elhervad értem.

Mondj bocsánatot

Bús gyászfátyolon fehér virágok,
Fakadó bimbók őszi avaron ;
Csillogó véresepp csendes szívemen
— És égnek lendül fáradt két karom.

Add a kezedet, a hófehéret,
Csókoljam hosszan, csókoljam sokat.
Simogasd meg fekete hajam ;
Enyhülést kérek, adjál álmokat.

Szép szöke hajad selymezd arcomhoz,
Gyere közelebb, hozd a bánatot,
S ha nem is bánatalak, ha boldog is vagy,
Mindig, szüntelen mondj bocsánatot.

Tavasszal

Hallgató pusztáknak
Izgalmas, bús csendjét
Viselem lelkemben.

Olykor e bús pusztán
Álmok is támadnak
Tavaszi éjeken.

Hallgató csendjéből,
— Úgy rémlik, — a hangod
Remegve tör elő.

S hajnalban eszmélek :
A pusztán nem volt más,
Csak egy játszi szellő.

Nyárbúcsú

Az elvirult nyárban már nem hevitenek
Nagy nehéz borok,
Tokaji borok ;
A Bársonyos partján őszi alkonyatban
Némán bolyongok,
Árván bolyongok.

A messzi, jegenyés, poros országúton
Kocsik robognak,
Hintók robognak ;
Elhaló, halk-zenés muzsikáját hallom
Nyári csókoknak,
Édes csókoknak.

Poros országúton, vágató hintóban
Ezer csókos lány,
Ifjú csókos lány ;
Lelkük már messze jár : távol Délen kacag
Sikló gondolán,
Ringó gondolán.

Vágató hintókban, poros országúton
Sok szép költemény,
Fájó költemény ;
Döbrent szívvel érzem : eliramlott a nyár
S nincsen már remény,
Tűzpiros remény.

Őszi alkonyatban felviharzik bennem,
Mi volt a nyáron,
Mámoros nyáron . . .
S megvonagló arccal verem vissza-vissza
Nehéz sirásom,
Ijedt sirásom.

Tavasz az őszben

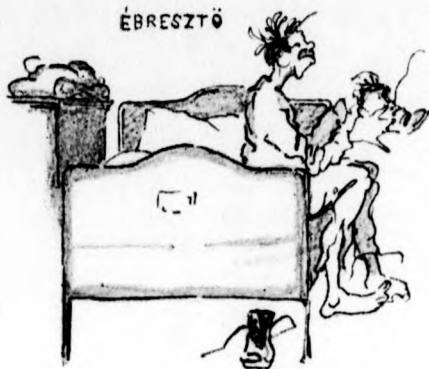
Halálcsokjával illetve az ősz
A zöld mezőket, derűs kerteket,
Sárga-sápadtan hullnak a földre
Zizegve száraz, bús falevelek.

Őszülő kertben, sárga fák alatt
Némán bolyong egy ifjú mátkapár,
Köröttük tombol a csókoló ősz,
Szívükben virít lángolva a nyár.

Az éjszakában őszi szél támad,
Rázza a fákat haragvón, böszén,
Ablakom nyitom s azt sügom neki :
Én láttam, láttam tavaszt az őszben.

KATÓKA LEGY A BA

ÉBRESZTŐ

AZ ELSŐ JAVADALOM

ELSŐ ÓRA

Vöröspatak, a bohém

Írta: Molnár Pál IV. évf. akadémikus

Vöröspatak tanár úr igen nevezetes ember volt. No — nem volt ugyan éppen olyan nevezetes, mint az öreg Somogyi, aki negyven pohár sört is megivolt együttöhlényben, olyan híres sem volt, mint Sántha Imre, az árvagyám, aki három év alatt háromszor vált el a feleségétől törvényesen s háromszor esküdött neki örök hűséget — ugyancsak törvényesen.

Vöröspatak tanár úr költő volt. Még pedig ismert költő. Legalább is annak kellett lennie, mert a „Kunágotai Vadvirágok” című verseskötete 500 tiszteletpéldányban forgott közkezen a Nagyknuságban, a másik 500 — mert 1000 darabot nyomtatott az öreg — a könyvkereskedésben hevert és a por lepté. Dehát, mikor szerették a kúnok a kultúrát.

Igaz ugyan, hogy nincs kiderítve, vajjon a

*Vékony deszka kerítés,
Állátszik az ölelés...*

no meg a

*Kunhegyesi keltőstorony,
Beléakadt az ostrom*

kezdetű népdalokat Vöröspatak írta-e? A rossz nyelvek ugyan azt rebesgetik, hogy az öreg még nem is élt akkor, amikor már ezt a két nótát dalolgatták a kún menyecskék. Dehát ezt nem lehet elhinni, mert olyanok beszélnek ilyet, akik irigylik Vöröspatak zsenijének dicsőségét.

Szóval Vöröspatak költő volt s mint költő, bohém életet élt. Azaz dehogy is élt, csak szeretett volna. „Igazi énje”, amint ő mondta, csak ritkán nyilatkozhatott meg. Bohém hajlamait a szó szoros értelmében leszorították. Mondanom sem kell, hisz' már mindenki kitalálta, hogy a felesége volt az, aki megfékezte az öreg bohém törekvéseit. A műzsája. Így nevezte az öreg a feleségét, ha együtt voltak társaságban. A háta mögött csak „bánatomnak” hívta.

Tóth Erzsike — egy már nem egészen szép vénkisasszony — ugyanis azt beszélte, hogy az öreg úr minden napra 12 krajcárt kap a feleségétől, hogy ki ne rúgjon a

hámból. A 12 krajcárból 6-ért „Pesti Hírlap”-ot, 4-ért a délelőtti tízórait, 2-ért pedig rövidszivart kellett vásárolnia. Hogy mennyiben igaz ez, azt bizonyosan tudni nem lehet. Az azonban biztos, hogy Tóth Erzsike tisztoskorú hajadonból a gyűlölet beszélt. Ő ugyanis minden férfit gyűlölt. A nőtleneket azért, mert nem akarták feleségül venni, a nőöket pedig azért, mert nem őt vették feleségül.

A tanár úrnak minden bohém hajlamai mellett is igen nyugalmas életet kellett élnie.

A tanári szobában sétált fel-alá s ilyenforma gondolatok forogtak a fejében:

— De ma, — éppen ma ki kellene rúgni a hámból. Ma nagy „mérkőzés” lesz a kaszinóban. Ma méri össze erejét az öreg Somogyi immáron harmadszor a kántorral, akit már két ízben ivott asztal alá, amivel nemcsak a kunágotai kántort, de az egész kántori testületet becstelében csúfolta meg. A kiruccanáshoz azonban pénz kell, a hitelforrások kiapadtak s az asszony sem ad.

Megállt és búsan nézett ki a kacagó májusi délutánba. Éppen a korszóra látott, ahol gondtalanul hullámozott a kunágotai fiatalság.

Egyszer csak észrevett a tömegben egy diákot, akinek vadonatúj pincskalap fénylett a fején. A király nem viseli olyan büszkén a koronáját, mint a diák a fekete keménykalapot.

A tanár úrnak merész terv villant át az agyán. Magához intette a fiút.

— Eh-eh, add ide ezt a kalapot, nagyszerű tréfát akarok csinálni! — szólt és levette a fiú fejéről a kalapot és a fejére csapta a saját zsíros kalapját. Biz az már öreg kalap volt, még a milleniumi kiállításakor vette az öregúr. A diák nem is tiltakozott. Aki ismeri a diákleket, az könnyen megérti, hogy a diák egy picike előny reményében még az ingét is odaadná a tanárjának.

— Kérlek, egy óra múlva visszajövök, várj rám, akkor visszakapod.

Az öreg kijött a tanári szobából s hazafelé menet egész úton hamiskásan mosolygott a bajusza alatt. Otthon előadta a feleségének, hogyan jutott a kalaphoz. A felesége kissé vegyes érzelmekkel fogadta az öreg előadását, hogy hitelbe vette őt forintért s azonnal ki kell fizetni. „Hiszen

Bihacsy György IV. évf. akadémikus: Fejtanulmány.

te mondtad a multkor, hogy rám férne egy új kalap!"
A kalap szép volt. Öt forintot megért. Kissé sötéten pislogva, de átadta az asszony az öt pengőt.

Az öreg elment. Menetközben, hogy a gyanút elterelje, fenhangon bekiáltott a konyhába:

— Nyolcra hazajövök, kész lesz a vacsora, kedves, úgy-e akkorára? Megyek kijavítani a latin dolgozatokat.

Hogy mire végződött a nagy mérkőzés a kaszinóban, azt nem tudom. Az azonban biztos, hogy az öreg reggel kissé illuminált állapotban ment haza.

A cseléd másnap — aki különben Ohnet-regényeket olvasott és választékosan beszélt — ezt mondta a papnénak:

— Tetszik tudni, tiszteletes asszony, a naccsága olyan kemény szavakat vagdalt a tekintetes úr fejéhez, hogy az már igazán borzasztó!

Lehet, hogy vagdalt mást is, mert két kék folttal járt-kelt másnap az öreg az utcán.

No — de nem kérdezte senki, hogy hol szerezte. Mi se kutassuk.

Nemes Rajongó Ede gp.-irányzó közleményei írásban és képen

Írta és rajzolta: Szabó Károly, IV. évf. akadémikus

Elérendő cél: állásom megszerettetése a fiatalabb nemzedékkel.

Használt segédletek: Bumm Lajos tizedes „Hidegvér” című drámája.

Nehéz munkámban Könnyű Elek tűzlépcső tisztos volt szíves támogatni, akinek ezúton mondok hálás köszönetet.

Amint látják, uraim, erre az állásra születni kell.

A gyermeket, akit erre a pályára szánnak a szülői, fokozatos, szakszerű nevelésben, oktatásban kell részesíteni, hogy a veleszületett irányítói képességéből semmit se veszítsen, a kerékvágásból ki ne zökkenjen. Gyakoroljon éjjel-nappal fára mászni, földbefúródni, eltűnni, mint a kámför és egyéb ilyen csekélységek, később természetesen nehezebb dolgokat veszünk elő vele. Kérem, uraim, ne csodálkozzanak, mert ez is kevés, úgyannyira, hogy egyes

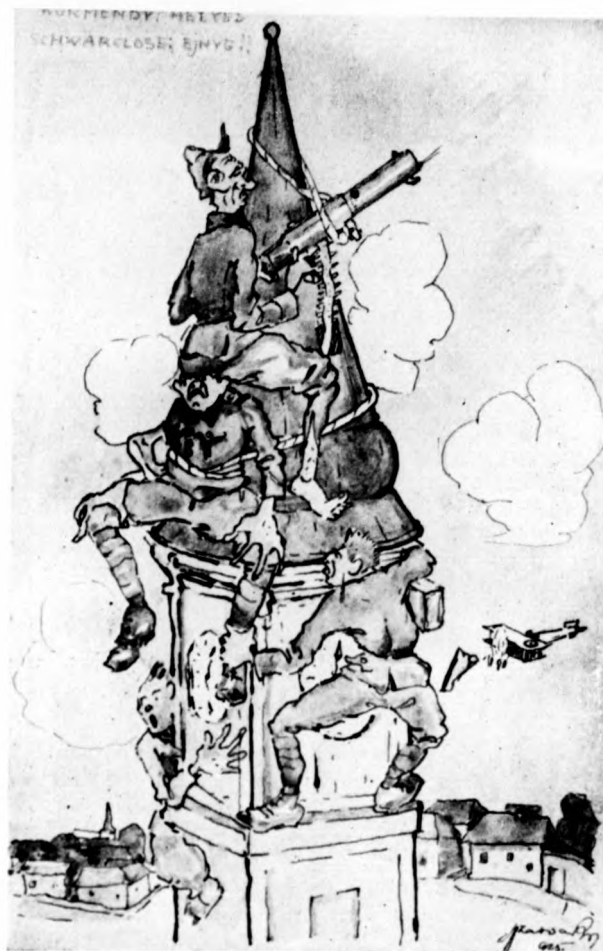

szakemberek megállapítása szerint ezeket az ügyességi gyakorlatokat már a jelölt megszületése előtt kellene gyakorolni, azonban, uraim, ez egy kicsit körülményes dolog, de — végrehajtható, csak egy kis akaraterő, semmi más.

A gyermek nő, gazdagodik testben, lélekben, a folytonos gyakorlatok közben vére mindig hidegebb és hidegebb lesz, ilyenkor már célszerűbb egy kicsit engedni a követelményekből, rövid időre csak! Ilyen alkalmakkor vehetjük elő a gimnasztikának azon fajtáit, amelyek erősítik a szívet, pl. naponta egyszer fejbeverni egy-egy gyakorló-

csővel, egy óvatlan pillanatban lelökni őt a harmadik emeletről stb. Ezek mind-mind kincseket érő mozdulatok, amelyek annyira megedzik a jelölt szívet, hogy a tényleges ideje alatt szőnyegre került lebegőfán való páierroáthaladás vagy egy tanktámadás neki semmi sem lesz. Időközben fogorvoshoz kell jártni idegpróbákra, hogy a bőmbőlésben gyakorolja magát, mert a jó torokra szükség lesz a harc hevében. Ilyen és hasonló előképzettség után már meg lehet kezdeni vele a szakszerű kiképzést, első napokban lassú, később pedig rajtaütésszerű ütemben. Az első

alkalmakkor megengedhetjük az edzetszívű ifjúnak, hogy mindent használhasson: állványt, víztartályt, lőszeret, sőt még puskát is. Később már lecsipkedhetünk az alkatrészekből egyet-mást. Legutoljára a lőszeret kapcsoljuk ki a játékból, mert erre az időre szerzett annyi leleményességet az illető, hogy ezt a kis üzemzavart semmibe sem véve tüzelhet tovább.

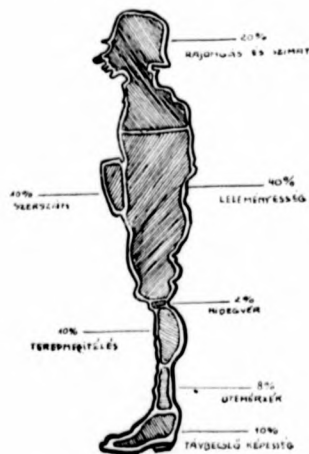
Esetenkint, ha már a gyermek tökéletes, apró feltevéseket — hadosztályig bezárólag — adunk neki, amiben azonban, uraim, feltétlenül szerepeljen az éjszaka, a

magas hegység, a repülőtámadás, pergőtűz és az összes számok elhullása.

Látják, uraim, így kell nevelni és oktatni az irányzókat; az ilyen fanatizált lélek az ellenség repülőgépeinek túlszárnyaló és átkaroló mozdulatait még körélgömb nélkül is el tudja háritani. Értjük, Uraim? Nem tetszik szédülni alásson? Úgy-e nem. Akkor célom elérve, a legközelebb bővebben fogom ismertetni az irányzó köteleit és a számok viselkedését.

Végül bemutatom annak az irányzónak a hosszmetését, aki ez elvek alapján serdült fel az irányzótaszka mögé.

nemes Rajongó tizedes.

AKADÉMIAI ÉLET

A LEVENTEKÖR 1924—1925. ÉVI MUNKÁSSÁGÁRÓL az ifjúsági elnök a következőket jelenti:

A Leventekör ez évi alakuló ülését 1924. évi november hó 5-én tartotta. Az akadémiaparancsnokság tanárelnökké kinevezte Rátság Jenő vk. ezredest, tanárítkárrá Pozder Károly főelőadót, vezetőtanárokká: az irodalmi osztályhoz Rózsás József előadót, a hadtudományi osztályhoz Czékus Zoltán tanácsnokot, a szépművészeti osztályhoz Glock Tivadár főtanácsnokot, a technikai osztályhoz Novodv Antal főelőadót.

Választás útján ifjúsági elnök lett Csánády Lajos IV. é. aks., helyettese Plech József IV. é. aks., ifj. jegyző Rubis Elemér IV. é. aks., helyettese Tomka Emil IV. é. aks., ifj. könyvtáros Móricz Kálmán IV. é. aks., helyettese Farkas István IV. é. aks.

A Leventekör tanári vezetőségében a tanév folyamán a következő változások álltak be: A Leventekör elnöke Czékus Zoltán tanácsnok, a hadtudományi osztály vezetőtanára előbb gróf Stomm Marcell vk. százados, később Nagy Gyula vk. őrnagy lett.

A Leventekör négy választmányi ülést tartott, melyeken a kör belügyeit tárgyalták meg. A kör az év folyamán négy ünnepélyt rendezett.

December hó 5-én „Miklós-estét” rendezett a Leventekör, melynek műsora két részből állott. Első rész a Legfelsőbb Hadúr névnapjára ünnepély volt. A műsort az aks.-i énekpar nyitotta meg a „Hiszekegy”-gyel Mathiegka Rezső IV. é. aks. vezetésével. A következő szám Végvári „Segítetek” című verse volt, amelyet Deák Gedeon IV. é. aks. szavalt nagy hatással. Az ünnepi beszédet Csánády Lajos IV. é. aks. ifj. elnök tartotta. Majd Barkász Zoltán és Kemény István I. é. aks.-ok Liszt: II. rapszódiaját adták elő. Auguszt István „Az ör halála” c. melodramáját Magda Pál és Parázsó Zoltán II. é. aks.-ok adták elő. A műsor a „Himnusz” elénklésével ért véget.

A második rész bajtársias vacsorával egybekötött Mikulás este volt, mely az akadémikus éttermekben folyt le. Az egyes számokhoz Móricz Kálmán IV. é. aks. konferált. Várady Antal—Szentirmay: „Száll a madár” c. dalát előadta az aks.-i énekpar, Gabányi Á.: „Bajos Jeremiás” c. monológját Tisza Vince I. évf. aks. adta elő. Ezután Tarcsay Vilmos, Molnár Tibor, Laurencsits Gábor, Pekárdy István és Bäder József aks.-ok, részben Wallentini L. és Vutskits Viktor aks.-ok által írt tréfás dalokat adtak elő gitárkísérettel. Ezt a krampuszok és a Mikulás felvonulása követte, tréfás ajándék és virgács kiosztással. A kísérő rigmusokat hozzá Vutskits Viktor IV. é. aks. írta és olvasta fel. Majd az aks.-i énekpar bortalokat énekelt s végül a „Filmhősök” című komikus jelenet következett. Az estély, melyen az akadémiaparancsnok s a tanárikar számos tagja is megjelent, a bajtársias hangulat jegyében állott. Egyes számok — különösen a tréfás dalok — felejthetetlenül kedves és derűs hatást keltettek.

Március 8-án az irodalmi osztály Jókai emlékünnepet rendezett a halhatatlan író születésének századik évfordulója alkalmából. Műsor a következő volt:

1. Szervánszky: Ludovika-induló. Előadta az aks.-i zenekar.

2. Szathmáry István: Jókai üzen. Szavalta Horváth Sándor II. é. aks.

3. Jókai életrajza. Írta és felolvasta Erdélyi Tibor III. é. aks.,

4. Jókai: „Uram, engedelmeskedem!” Melodráma. Zenéje Olchváry István IV. é. aks.-tól. Előadta Padányi Jenő II. é. aks.

5. „Mester! A bösz vihar dühöng.” Skót dal. Előadta az aks.-i énekpar.

6. Jókai: „A cinkotai kántor.” Szavalta Szabó Mátyás III. é. aks.

7. Jókai: „Kötél áztatva, asszony verve jó.” Népies rajz. Felolvasta técsői Móricz Kálmán IV. é. aks.

8. Jókai nemzeti jelentősége. Tartotta Rózsás József előadó.

9. Hiszekegy. Előadta az aks.-i ének- és zenekar.

Az ünnepség, melyen a tanárikar és az összes akadémikusokon kívül szépszámú meghívott közönség is megjelent, felemelő bizonyosságát adta, hogy jövőendő tisztjeinket nem kizárólag szakképzésük foglalja le, hanem nemzeti irodalmunk értékeit is ismerik és becsülik.

Ludwig György altábornagy, a honvédség főparancsnokának nevében legteljesebb elismerését fejezte ki az ünnepség szép sikeréért, mely a magyar kardnak valóban méltó hódolata volt a magyar toll előtt.

Március 15-én hazafias ünnepséget rendezett a hadtudományi osztály. Műsor volt:

1. Talpra magyar! Előadta az aks.-i énekpar.

2. Ünnepi beszéd. Tartotta Csánády L. IV. é. aks.

3. Papp: magyar rapsódia. Előadta az aks.-i zenekar.

4. Az 1848—49. honvédhadsereg és Görgey méltatása. Írta és előadta Keserű Károly IV. é. aks.

5. Wieniawsky: Legenda. Előadta hegedűn Kemény István I. é. aks., zongorán kísérte Barkász I. é. aks.

6. „Márciusi zsoldár.” Szavalta Bakos Antal III. é. aks.

7. Szózat. Énekelte az aks.-i énekpar.

Május 19-én a Leventekör „100 napos ünnepély”-t rendezett, mely egyúttal az otrantói tengeri csata emlék-ünnepé s a Leventekör záróünnepé is volt. Műsor:

1. Mendelssohn: Vadászdal. Előadta az aks.-i énekpar.

2. Emlékezés az otrantói csatáról. Melodráma. Írta Wallentini László IV. é. aks. Zenéjét szerezte és zongorán kísérte Vlaszati Béla I. é. aks. Hegedűn kísérte Kemény I. I. é. aks. Szavalta Lakatos József I. é. aks.

3. Wieniawsky: Legenda. Hegedűn előadta Kemény István I. é. aks., zongorán kísérte Barkász Zoltán I. é. aks.

4. Kiss Menyhért: Czenstochowai legenda. Szavalta Bakos Antal III. é. aks.

5. Tornajelenetek.

6. Dal a dalról. Előadta az aks.-i énekpar, Mathiegka Rezső IV. é. aks. vezetésével.

7. A sellő. Svéd népdal. Előadta az aks.-i énekpar. König Péter: Bortal. Előadta az aks.-i énekpar.

8. Jelenet. Rostand: Cyrano de Bergerac-ból. Előadták: Cyrano . . . Szabó Mátyás III. é. aks. Vicomte . . . Lakatos József I. é. aks. Fanyar . . . Tisza Vince I. é. aks.

9. Tango. Táncolták Tarcsay Vilmos és Fekete György IV. é. aks.-ok.

Fejtanulmány.
Pasztell. Blhacsy György IV. évf. akadémikustól.

10. Halló Ludovika! Tánparódia.

11. A rab magyar álma. Irredenta képek énekekkel.

Enekelte Molnár Tibor IV. é. aks.

1. kép: Bácska. 3. kép: Felvidék.

2. „ Erdély. 4. „ Apotheosis.

A műsor alatt Deák Gedeon IV. é. aks. konferált. A műsort a diszteremben táncstély követte, amely a reggeli órákig tartott.

Az egyes osztályok az év folyamán a következő munkásságot fejtették ki:

Irodalmi osztály. Vezetőtanár: Rózsás József előadó. Osztályvezető: Wallentinyi László IV. é. aks. Osztályvezetőhelyettes: Plech József IV. é. aks. Jegyző: Erdélyi Tibor III. é. aks. Jegyzőhelyettes: Szabó Mátyás III. é. aks. Könyvtáros: Birnbauer Ferenc III. é. aks. Könyvtáros helyettes: Hanzély Pál III. é. aks.

Az ülések folyamán a vezetőtanár sorozatos előadásokat tartott „A modern művészet és irodalom főbb témái”-ról. Az osztály tagjai által benyújtott 28 munka közül 4-et érdemkönyvbe írtak, 12-t megdicsérték, 8-at egyszerűen elfogadtak, 4-et pedig félretettek. 14 szavaltból 3-at előadásra alkalmasnak, 11-et részeiben sikerülnek minősítettek.

Munkásságukkal különösen kitűntek: Wallentinyi László, Plech József, Móricz Kálmán, Vutskits Viktor, Molnár Pál, Erdélyi Tibor III. évf., Padányi Jenő II. évf. és Bocsor Elemér I. évf. aks.-ok.

A tagok száma 131 volt; a legnagyobb érdeklődést a IV. és I. évf. mutatta.

Előadásokat tartottak még az aks.-ok közül Móricz Kálmán IV. é. aks. *Romain Rolland*-ról és Wallentinyi László IV. é. aks. *Jókai Mórról*. Mindkét munkát megdicsérték. Bottlik Pál I. é. aks. *Reviczky Gyula*. Kőkényi László I. é. aks. *A magyar költői nyelv és Vörösmarty* c. előadását egyszerűen elfogadták. Marusák Dániel I. é. aks. *Tompa és Petőfi természet-szemlélete* c. előadását megdicsérték.

2. Hadtudományi osztály. Vezetőtanár Czékus Zoltán tanácsnok, később gr. Stomm Marcell vk. százados, majd v. Nagy Gyula vk. őrnagy. Osztályvezető Keserű Károly IV. é. aks., oszt. vez. h. Jankó Andor IV. é. aks., jegyző Zugi Aladár III. é. aks., jegyző h. Kárpáthy Tibor III. é. aks., könyvtáros Pápay Ferenc III. é. aks., könyvtáros h. Mázló Ferenc IV. é. aks. — Az osztály létszáma 60 aks. volt.

Beérkezett 8 munka. Érdemkönyvbe való beírásban, illetve dicséretben részesültek a következő munkák: Kásás Andor III. é. aks.: *A népnevelési kérdés előtérbe nyomulása és a tiszt népnevelő hivatása*. Mázló Ferenc IV. é. aks.: *A magyar gyalogság megalakulása és fejlődése a XVI. és XVII. században*. Kásás Andor III. é. aks.: *A célzott lövés, a tűzfégyelem és tűzvezetés értékelése a gyal. tűzhatás szempontjából*. Kárpáthy Tibor III. é. aks.: *A tűzfőlény*. Janó László IV. é. aks.: *Az oláhok eredete és a dákorománizmus*. Szánthó Endre IV. é. aks.: *A horvát elszakadási kísérletek és az illyrizmus*. Tarcsay Vil-

mos IV. é. aks.: *A lóállomány kiegészítése békeben és háborúban*. Zugi Aladár III. é. aks.: *A gyal. század szervezete*. Előadást tartottak Keserű Károly IV. é. aks. *A világháború okairól*. Hanzély Pál III. é. aks. *A politika és a hadvezetés viszonyáról*. Zugi Aladár III. é. aks. *A militarizmus és a társadalom*-ról. A mult évből visszamaradt munkák közül 9 került megbírálásra.

3. Képzőművészeti osztály. Vezetőtanár Glock Tivadár főtanácsnok, osztályvezető Falb Endre IV. é. aks., jegyző Kern Ferenc IV. é. aks., könyvtáros Bényey Zoltán IV. é. aks.

A vezetőtanár hat előadást tartott *„Az olaj-, aquarell-, arckép-, táj-, pasztell-tájfestés”*-ről szemléltető módon. Előadást tartott még Kern Ferenc IV. é. aks. *„Az emberi test arányai”*- és *„Művészeti bonctan”*-ről. Munkásságukkal különösen kitűntek Falb Endre IV. é. aks. 9 olajkép, Kern Ferenc IV. é. aks. 6 olajkép, Bényey Zoltán IV. é. aks. 8 aquarell, Bihacsy György IV. é. aks. 5 pasztell és 20 ceruzarajz, Szabó Károly IV. é. aks. 25 karikatúra, Szentpétery Kálmán III. é. aks. 6 pasztell.

Az osztálynak 79 tagja volt.

Falb Endre IV. é. aks. *„A tél”* c. képét a Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlatán kiállította.

4. Technikai osztály. Vezetőtanár Novody Antal főelőadó, osztályvezető Fiáth György IV. é. aks., helyettese Schwarzkopf Pál IV. é. aks., jegyző Gunda Gyula III. é. aks., jegyző h. Bibithy Horváth László III. é. aks., könyvtáros Josth Alajos III. é. aks., könyvtáros h. Böhm Julián III. é. aks. — Az osztálynak 86 aks. volt tagja.

Előadásokat tartottak Printz Antal IV. é. aks. *„Leplezés és álcázás a modern háborúban”* (vetített képekkel), Bogányi János IV. é. aks. *„Hernyóvontatás mechanikai szempontból”* (vetített képekkel), Gunda Gyula III. é. aks. *„Magnuseffectus és a Fleuner rotorhajó”* (vetített képekkel). Beérkezett három munka, amelyeket egyszerűen elfogadtak.

A Leventekör, bár ismét sok nehézséggel — főként az idő hiányával — kellett megküzdnie, híven teljesítette feladatát. Ápolta a hazafias érzést, elősegítette az akadémikusok önművelését azáltal, hogy úgy az általános műveltségüket, mint szakképzettségüket gyarapította, az egyes tagokban rejlő különleges irodalmi és művészi hajlamokat pedig gondosan fejlesztette.

A tagok érdeklődése a tanév elején most is sokkal nagyobb volt, mint annak vége felé.

Itt említjük meg, hogy a kör részére több fővárosi színház és mozgó ingyen, illetve kedvezményes jegyeket bocsátott a kör rendelkezésére és pedig: A m. kir. Operaház 84, Nemzeti Színház 62, Kamaraszínház 18, Városi Színház 125, Fővárosi Operettszínház 252, Vigaszínház 60, Királysínház 70, Magyar Színház 120, Blaha Lujza Színház 10, Belvárosi Színház 20, Renaissance 30, Korvin Mozgó 280, Kamara 60, Royal Apolló 15 drb. jegyet. E színházak igazgatóságainak, melyek ily megértő áldozatkészséggel az akadémikusok hasznos és kellemes szórakozását elősegítették, a kör nevében ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki.

Rajzaink és díszítéseink jelen számunkban is kivétel nélkül akadémikusoktól, a Leventekör tagjaitól valók. A fedőlapot és a Manilova-cikk fejlécét *Bihacsy György* IV. évf. akadémikus rajzolta. A SORAKOZÓ, PRO PATRIA és MŰZEUM állandó rovataink díszítése *Falb Endre* IV. évf. akadémikus műve. A karikatúrákat és a záródíszek legnagyobb részét *Szabó Károly* IV. évf. akadémikus rajzolta. ❖ Külön érdekessége jelen számunknak, hogy 7 színes és 4 egyszínű mellékletet is adunk a Leventekör képzőművészeti osztályának kiválóbb tagjaitól. Nem sajnáltuk a nagy költséget sem, csakhogy tehetségesebb rajzolóinkat megismertessük és ezáltal is munkára buzdítsuk.

TEST-

EDZÉS

A legnagyobb elme is munkaképtelen, ha a test betegsége lenyűgözi és a legkisebb erkölcsi követelménynek sem felelhetünk meg, ha testünk kisiklik akaratumk mesgyéjéből és tisztán az anyag törvényeinek hódol. A test helyes kultusza föltétlen követelménye az erkölcsi és szellemi fejlődésnek; de talán leginkább katonai szempontból fontos az, mert e föld kerekességéről soha távol nem űzhető surlódásokat végeredményben csakis fizikai párviadallal: harccal oldhatják meg az egyes nemzetek, ez pedig testi erőt, ügyességet és kitartást követel. Mindhárom szempontnak teljes mértékben megfelelhünk, ha testünket szakszerűen műveljük, azaz sportolunk.

A sport csodás hatását mi sem bizonyíthatja szebben, mint éppen a nagy világgégés egyik meglepetése: az angol hadsereg, melyet a marinizmus álláspontján álló nagy Britti Birodalom a milliókat felemésztlő szárazföldi harc követelményeként szinte máról-holnapra állíthatott milicének helyébe, mert népe a régóta rendszeresen és kedvvel űzött sport folytán erőssé és ügyessé vált. Mi a háború előtt, bár egyénileg sok szép eredményt értünk el, sajnos, elhanyagoltuk az általános sportkiképzést és így elvesztettük annak nemcsak a testre, de a szellemre és erkölcsre való jótékony befolyását is és azt a szervezethez, mely föltétlenül nagymértékben növelte volna fajai ellentállóképességünket. Azonban semmisen pótolhatatlan e világban és a sorscsapások is megmentő intések mindaddig, míg a belőlük következő válságok tudata lelkünkben él. Nekünk pedig sajognak még sebeink, mi még tudatosan túruk, tehát el nem veszhetünk.

A vörös uralom bukása után a megújuló Ludovika Akadémia parancsnoksága is belátta a sport nemzetmentő hivatását és amikor az akadémikusok számára az erkölcsi és szellemi nevelés irányzászlóit kitzte, nagyfokú figyelmet szentelt a testnevelésnek is.

1920 februárjában alakult meg a Ludovika Akadémia Sport-Egyesülete, melynek vezetője csakhamar Schenker Zoltán tanácsnok úr, az olympiai bajnok lett. Ő építette fel igazán modern és katonai céloknak minden tekintetben megfelelő alapokon az egyesület életének rendszerét is. E szerint általános elv: *tömegkiképzés és stílus-elsajátítás*; azaz mindenkinek mindenben egy átlagos eredményt és azt a formát kell elérnie, mellyel a leggazdaságosabb erőbefektetéssel a legjobb eredményt érheti el. Természetesen az egyes ágakra hajlamos akadémikusok továbbképzését sem hanyagolják el, sőt egyéni foglalkozás révén részben az előirt, részben külön sportlórakon a tudást többoldalúvá és versenyképessé fejlesztik.

Ez elvnek megfelelően a munkamegosztás is olyan, hogy míg az első évfolyamokban kis csoportokra osztva mindenki a sport összes ágaival kötelezően foglalkozik, addig a későbbi években saját választása szerint egy vagy több ágba speciális kiképzést nyerhet. És bár az idő és térvizonyok, az emberi test teljesítőképessége, sőt még anyagi körülményeink is sokban korlátozzák törekvésünket, mi mégis rendíthetetlenül küzdjük magunkat előre. Ma

már az összes akadémikusok rendszeres kiképzést nyerne *lövészetben, vívásban, tornában, atlétikában, lovaglásban és a katonai harcserű sportokban*, míg *evezésben, úszásban, műugrásban, teniszben, labdarúgásban, sielésben és korcsolyázásban* csak kisebb csoportok, bár szintén szakszerű vezetés mellett dolgoznak.

Az Akadémia részben a sportgyekezeti fejlesztésére, inkább azonban a teljesítmények jutalmazására *versenyeket* is rendez úgy a téli, mint a nyári kiképzés végezetével.

A versenyek megszervezésében 3 cél mérvadó és pedig:

1. *tömegképesség érvényesítése*, (alosztályok csapatversenyei);
2. *egyéni tudás kidomborítása*, (egyéni bajnokságok, rekordok elismerése);
3. *sokoldalúság feltüntetése*, (összpontverseny, pentatlon, összetett versenyek).

A díjazás szintén nagyarányú és szép, mert

1. a csapatokat oklevéllel, vándordíjjal és éremmel,
2. a bajnokokat tiszteletdíjjal és
3. a rekordereket pedig rekordjelvényekkel jutalmazzák.

A gazdag díjazás lehetőségét a Kormányzó Úr Öfömmeltósága, József és Albrecht királyi fenségek, az egyes minisztériumok, az Országos Testnevelési Tanács, a katonai parancsnokságok és tisztikarok, valamint egyes városok és intézmények nagylelkűségének köszönhetjük, kiket idei adományaiért a L. A. Sport-Egyesülete ezúton is örök hálájáról biztosít.

A háziversenyeken kívül az Akadémia parancsnoksága lehetővé tette azt is, hogy az akadémikusok külső versenyeken is résztvehessenek és így az egész magyar sportéletbe bekapcsolódjanak.

A „LASE”-nek különösen a főiskolások sportjára volt nagy hatása és igazán magas színvonalra emelte a főiskolai bajnoki versenyeket. Legfényesebb bizonyítéka ennek talán az, hogy bár mi magunk is nagy lépésekben haladunk előre, az idei debreceni bajnokságokban az 1923. évi szegedi hét győzelemmel szemben csak négyet érthtünk el, míg három a többi főiskolai egyesület között osztódott el. Lelkesedéssel üdvözöljük és továbbra is bizakodva várjuk a kifejldő erős versengést, mert ez biztos záloga lesz annak, hogy a jövőben a volt és a még tényleges főiskolások eredményei uralkodnak majd a magyar sportban és így az igazán méltó helyére jut. Reményünket és büszkeségünket erősen növelheti az a tény is, hogy a *főiskolások kötelező sportjának* kérdését a mi részünkről is mértékadó helyen érelyesen pártfogolják.

Egyébként is idei szereplésünk örömmel töltheti el az Akadémia minden egyes tagját.

Vívóink ez évben is fölényesen nyerték a *főiskolai kard- és törvívóbajnokságokat*, de más versenyeken is kiváló eredményeket mutattak fel; *atlétáink* több budapesti és a debreceni versenyen országos viszonylatban is számottevő teljesítményt végeztek; *lövészeink* szépen érték el a főiskolai bajnokságok többségét és a „*legjobb főiskolai lővő*” is sorainkból került ki; *tornászaink* bravu-

rosan küzdik magukat előre a külső versenyeken is és lovasaink, úszóink, síelőink szintén sok reménnyel kecsegtetnek. Külön említést érdemelnek derék evezőseink, kik, bár ez az ág alig egyéves hajtása az Akadémia amúgy is fiatal sportegyesületének, a Hungária evezősegyesület lelkes támogatása mellett nagyszerűen nyerték az idén először kiírt, Oxford—Cambridge mintára rendezett evezős-bajnokságot a Műegyetem és a Tudományegyetem nyolcasai előtt.

Különösen szép emléke marad az ideai tanévnek Friedrich Alfréd altanácsnok úr mintaszerű és propaganda célokat is szolgáló rendezésében lezajlott főiskolai lövészverseny, mely méltán kellett elismerést a főiskolai szövetség debreceni ankétján is.

Az elért eredményekből ítélve, világosan látható, hogy ezévi vezetőségünk: v. Szinay Béla ezredes úr mint elnök, Schenker Zoltán tanácsnok úr mint általános sportvezető, v. Lipcsey Márton alezredes úr mint a lovas-, Friedrich Alfréd altanácsnok úr mint a lövész-, Kamilli Frigyes fővivőmester és Tschurl Alfréd vivőmester urak mint a vivő-, Bucskó Jenő és Tasnady Imre előadó urak pedig mint az atlétika- és tornaosztályok vezetői nem végeztek hiábavaló munkát.

Az akadémikusok sportszelleme, lelkesedése ezidén is változatlan és bizonyára reményt nyújt arra, hogy a szükséges elméleti és gyakorlati tudást elsajátítva, felavatásuk után képesek lesznek saját eszményi felfogásukat és elért eredményeiket másokra is átruházni.

A fontosabb elért verseny-helyezéseket az alábbiakban ismerteljük:

Atlétáink eredményei:

Az 1924. évi október hó 6-án a Vérmezőtől a Ludovika Akadémiáig, a „Névtelen Hősök emlékére rendezett staféta futóverseny”-ben a LASE csapata a katonai alakulatok csoportjában elsőnek érkezett be és ezért vándordíjat is nyert.

Az 1925. évi május és június hónapokban a MAC, BEAC, BBTE és KAOE által rendezett különböző országos senior versenyeken Wallentinyi László és Csegezy Dénes IV., Birnbauer Ferenc III., Zavrzel Zoltán, Filótás Tivadar és Székelyhidny Tibor II., Balkay Ferenc I. évf. akadémikusok 1., 2. és 3. helyezéseket értek el.

A Ferencvárosi Torna-Club által f. évi június hó 6-án rendezett országos ifjúsági versenyen eredményt mutattak fel a következő akadémikusok:

	Helyezés	Idő, teljesítmény
Vietorisz László 100 m síkfutás	1.	12'1''
Veres László " " "	2.	12'1''
Veres László helyből magasugrás	3.	125 cm
Würth Ferenc magasugrás	3.	140 cm
Az 1925. évi V. 31. és VI. 1-én Debrecenben megtartott országos főiskolai bajnoki atlétikai verseny akadémikus nyertesei:		
Zavrzel Zoltán 100 m síkfutás	1.	11'1''
Zavrzel Zoltán 200 m " "	1.	23''
Zavrzel Zoltán 400 m " "	1.	53''
Vitán Béla 800 m " "	3.	1' 7'4''
Papp K. Sándor hdgy 110 m gátfutás	3.	19''
Csallány Sándor hdgy rúdugrás	2.	300 cm
Csallány Sándor hdgy távolugrás	3.	625 cm
Maszlay Lajos magasugrás	1.	170 cm

Vívóink eredményei:

Az 1925. évi februárban megtartott „József nádor emlékversenyen” kardvívóink közül Markovits József 1., Timár Gyula 3., Timár István 4., Bader József 7. helyezést lett.

Az 1925. évi „Halász Zsiga” csapatversenyben kardvívócsapatunk a 2. díjat nyerte.

Az 1925. évi V. 31. és VI. 1-én megtartott országos főiskolai bajnoki vívóversenyen kardvívásban: Timár Gyula az 1., Markovits József 2., Timár István 3., Maszlay Lajos 4., Bertalan Béla hdgy 5., Hámory Gusztáv 6., Klasánszky Zolt 7.; törvívásban: Markovits József az 1., Leidl Pál 3., Martinovich Béla 4., Timár Gyula 6., Buday Lajos 8. helyezéseket vívták ki.

Lövészeink eredményei:

Az 1925. évi V. 21., 22., 23. és 24-én megtartott országos főiskolai bajnoki céllövőversenyben csapataink a gyorstüzelő-, céllövőpisztoly- és automatapisztoly csapatbajnokságokat, Lemberkovics Antal az automatapisztoly bajnokságot, Timár István a gyorstüzelő bajnokságot és Lemberkovics Antal a „legjobb főiskolai lövő” címet érdemelte ki.

Evezőseink eredményei:

Az 1925. május 31-én megtartott „Oxford-Cambridge evezősverseny” győztes akadémikus-nyolcasának névsora: Ficzer Béla, Lemberkovics Antal, Ziegelhoffer Károly, B. Horváth László, Karátsón István, Schlosser László, Platthy Árpád, Babacsek József.

Trainer és kormányos Czako mérnök úr volt.

Birnbauer Ferenc III. évf. akadémikus.

Felhívás előfizetőinkhez

Miután folyóiratunk csak időszakonként (egyelőre évente kétszer, június 24-re és karácsonykor) jelenik meg, előfizetés a következő módon történhet: A megrendelő vagy előre küld körünknek (cím: Budapest, Ludovika Akadémia) bizonyos jelentékenyebb összeget, miből az egyes számokat közvetlen a megrendelés után az előfizető címére megküldjük, vagy valaki csak azt a szándékát hozza a kör tudomására, hogy a folyóiratot egyszersmindenkorra megrendeli, mely esetben a szétküldés utánvétel történik. Ezenkívül egyes számokat is lehet megrendelni. Az egyes számok ára az előállítási

költségek szerint 10—25.000 korona közt váltakozik. Jelen számunkhoz minden régi előfizetőnknek egy-egy számlát csatolunk, melyből kivehető, hogy az illetőtől áll-e még rendelkezésünkre valamely összeg, vagy pedig, hogy hátralékban van-e.

Hátralékos előfizetőinket felkérjük, hogy a számlában jelzett összeget — esetleg az új előfizetési előleggel együtt — a Leventekörhöz mielőbb küldjék be.

Új előfizetők (megrendelők) gyűjtését köszönettel vesszük!

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

1. **Az olvasóknak.** A Leventekör célja az akadémikusok önképzésének előmozdítása, keresztény, magyar szellemben való irányítása s ezáltal a jellemképzés elősegítése. Arra törekszik, hogy tagjainak alkalmat adjon a középiskolákban és az akadémián szerzett ismereteik kibővítésére, főként pedig, hogy őket önálló munkára és saját munkájuk által a leventejellem fejlesztésére ösztökélje. A kör komoly érdeklődést, öntudatos hazaszeretetet, nemes erkölcsi magatartást követel tagjaitól, hogy belőlük a magyar katona és fiatalság mintaképei, leventék váljanak, másszóval arra törekszik, hogy tagjainak — a hivatalos kiképzéssel és neveléssel egy úton haladva s azt bizonyos mértékben kiegészítve — önkéntes, önfeláldozó munka által minél jobb szak- és általános műveltséget adjon, a bennük rejlő különleges tehetségeket kifejlessze, legfőképp pedig, hogy belőlük hazaszerető, nemes és kemény jellemeket neveljen és ezek által vezetőszellemé legyen az akadémiának.

A kör 1921. év elején alakult meg s a kezdet nehézségeivel küzdve is már szép eredményekre tekinthet vissza. Ezek közé tartozik e folyóirat alapítása is, melynek célja kettős: egyik az, hogy a nyilvánosság előtt való megjelenés által önmagunkat több és jobb munkára serkentsük, a másik pedig, hogy munkásságunkról hirt adjunk, nemcsak a többi akadémikusoknak, hanem a honvédségnek, a magyar társadalomnak és ifjúságnak is. Arra törekszünk, hogy ügyünknek ezáltal minél több hívet szerezhessünk, hogy így mindnyájunk közös érdekét, a haza

javát ezúton is előre vigyük. Ezenkívül bizonyosságot hagyunk önmagunk és a következő nemzedék számára mai törekvéseinkről.

Folyóiratunkba elvileg csak leventeköri tagok dolgoznak, de szívesen és köszönettel helyet adunk mindazoknak, kik a magyar tisztképzés és nevelés, főként pedig az új magyar katonai nemzedék irányítására ezúton is befolyást akarnak és tudnak gyakorolni.

Megjegyezzük, hogy ha valakinek — elsősorban a tagoknak és előfizetőknek — ügyünkkel kapcsolatban bármiféle kérdése (lehet személyes vonatkozású is), javaslata volna, forduljon írásban hozzánk, e helyen foglalkozunk vele.

2. **Schay Gusztáv** gyal. tábornok úr öngyméltóságának, **Lendvay Károly** altanácsnok és **Vándorfy Kálmán** százados uraknak munkáikért e helyen is köszönetet mondunk.

3. **A volt leventeköri tagoknak.** Alapszabályaink szerint mindazok, akik az akadémián a Leventekör tagjai voltak, a felavatás után *kültagok*, illetve a jelen tanévtől a megválasztottak örökös tagok maradnak. Várunk tehát érdeklődést, cikkeket stb.

Felelős szerkesztő: **RÓZSÁS JÓZSEF.**

Kiadja: a M. Kir. Honv. Ludovika Akadémia Leventeköre.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA.

A kliséket id. Weinwurm Antal cég készítette.

TARTALOM

Dombóvári Révy Kálmán tábornok: BÚCSUZÓRA	1
Schay Gusztáv gyal. tábornok: A 41. HONVÉDHADOSZTÁLY HARCAI A KÁRPÁTOKBAN	4
Vándorfy Kálmán százados: A MANILOVA-MAGASLAT FELROBBANTÁSA	8
SORAKOZÓ! Rózsás József tanár: JÓKAI NEMZETI JELENTŐSÉGE	15
Tomka Emil IV. évf. akadémikus: MILYEN LEGYEN A TISZT ÖNMŰVELÉSE?	18
PRO PATRIA! AZ ELESETT LUDOVIKÁSOK NÉVJEGYZÉKÉNEK KIEGÉSZÍTÉSE	21
Koschowitz Gyula ny. őrnagy: A NÉVTELEN HŐSÖK EMLÉKMŰVE ELŐTT LEFOLYT ÜNNEPSÉGEK	22
Erdélyi Tibor III. évf. akadémikus: A FABOLAI ASSZONY (Novella)	24
Vutskits Viktor IV. évf. akadémikus: VALAHOL VIRRAD... KURUC ÉNEK (Versek)	18 és 20
MEMENTO! Bihacsy György IV. évf. akadémikus: GYÓNIHOZ	28
Birnbauer Ferenc III. évf. akadémikus: ISTVÁN	28
Hanzély Pál III. évf. akadémikus: IGAZ MESE	29
Móricz Kálmán III. évf. akadémikus: RÉGI LEVÉL	30
Lakatos József I. évf. akadémikus: PIRKAD (Vers)	31
MŰZEUM	32
Vutskits Viktor IV. évf. akadémikus: EZÜSTTALLÉR	36
Panyigay Sándor IV. évf. akadémikus: HADIROKKANT, HERVADT SZIRMONK (Versek)	18 és 37
Szentpétery Kálmán IV. évf. akadémikus: PASZTELL (Vers)	37
Wallentinyi László IV. évf. akadémikus verseiből	38
Molnár Pál IV. évf. akadémikus: VÖRÖSPATAKY, A BOHÉM	40
Szabó Károly IV. évf. akadémikus: NEMES RAJONGÓ EDE KÖZLEMÉNYEI	41
AKADÉMIAI ÉLET	44
TESTEDZÉS	49